Håndbogsreol 2

BETÆNKNING

om

UDDANNELSEN AF BØRNEHAVE OG FRITIDSPÆDAGOGER

Afgivet den 18. april 1970 af
studieplansudvalget for børnehave- og
fritidspædagoguddannelserne

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
ex. 2

BETÆNKNING NR. 574

1970

ISBN 87 503 0967 6

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

Indholdsfortegnelse

Side

Forord 5
Indstilling afgivet af Uddannelsesrådet vedr. børnehave- og fritidspædagogseminarierne

1. *Udvalget* 9
Kommissorium og sammensætning

2. *Studieplansudvalgets forudsætninger* 12
1. Loven og betænkninger 12
2.01. Integration af uddannelsen 12
02. Udvidelse af uddannelsestiden 13
03. Effektivisering af praktikuddannelsen 13
04. De studerendes fordybelse i stoffet 13
3. De studerendes forudsætninger 14
01. Betydning for studieplaner 14
02. Betydning for studievejledning 14
03. Betydning for fritagelse 14
4. Kontrol med gennemførelse af uddannelsen 14
5. Praktikundervisningen 15
01. Fordeling af undervisningens perioder 15
02. Praktikperiodernes placering 15
03. Socialuddannelseskommissionens praktikudvalg 15
6. Holdningsbearbejdelse 15
7. Seminariernes bestyrelse 16
8. Uddannelseskapaciteten 16

3. *Studieplansudvalgets forslag* 18
1. Formen 18
2. Uddannelsens indhold 18
01. De enkelte fag 18
02. Timetallet 19
03. Timefordeling på fagene 19
04. Obligatoriske kursus 20
05. Frivillige kursus (tilvalg) 20
06. Fordeling af timetal til obligatorisk undervisning og tilvalgsundervisning 21
3. Undervisningens organisation 21
01. Undervisningsholdenes sammensætning 22
02. Faglokaler 22
03. Ekskursioner og studierejser 22
4. Gennemførelse af uddannelsen 23
01. Speciale 23
02. Studievejledning 24

Side
03. Seminarielærerne . . . 25
04. Særlige spørgsmål vedrørende praktikundervisningen . . . 27
5. Lempelse i uddannelsen . . . 27
01. Uddannelsens varighed . . . 27
02. Medregning af andetsteds erhvervet uddannelse . . . 28
03. Overgang mellem børnehave- og fritidspædagoguddannelserne . . . 29
04. Fritagelse for undervisning i visse fag . . . 29
6. De studerendes fremmøde . . . 29
7. Uddannelsens afslutning . . . 30
01. Karaktergivning . . . 31
02. Førsteårsafgørelse . . . 32
03. Afsluttende prøve . . . 33
04. Standpunktsudtalelse . . . 33
05. Betingelser for at opnå afgangsbevis . . . 34
06. Afgangsbevis . . . 34
8. Uddannelsen i overgangstiden . . . 34

4. *Særlige spørgsmål* . . . 35
1. Samarbejdsformer . . . 35
2. Efter- og videreuddannelse . . . 35
3. Seminarieplanlægning . . . 36

5. *Studieplansudvalgets forslag til bekendtgørelse om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger* . . . 37

6. *Bemærkninger til bekendtgørelsesforslage t* . . . 50

BILAG

Side
1. Forslag til lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger fremsat den 28. november 1968 . . . 54
2. Betænkning over forslag til lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger. Afgivet af folketingsudvalget den 24. april 1969 . . . 71
3. Lov nr. 209 af 21. maj 1969 om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger . . 76
4. Indstilling fra studieplansudvalget til Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne vedrørende optagelsesbetingelser m.v behandlet i uddannelsesrådets møde den 28. oktober 1969 . . . 79
5. Indstilling fra Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne angående bestemmelser om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne. Afgivet den 17. november 1969 . . . 81
6. Bekendtgørelse nr. 585 af 22. december 1969 om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne . . . 84
7. Eksempel på årstimefordeling . . . 86
8. Eksempel på fordeling af undervisningens perioder . . . 87

Forord

Ved nedsættelsen af studieplansudvalget for børnehave- og fritidspædagoguddannelserne udtaltes det, at det for så vidt angår de forslag til nærmere regler om uddannelserne, som det pålagdes udvalget at udarbejde, forudsattes, at udvalget afgiver indstilling gennem Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne. Som følge heraf har uddannelsesrådet på sine møder den 29. og 30. april samt den 2. maj 1970 behandlet studieplansudvalgets betænkning, der er afgivet den 18. april 1970.

Uddannelsesrådet kan tiltræde de hovedsynspunkter, som er fremført i studieplansudvalgets betænkning. Drøftelserne i uddannelsesrådet giver anledning til særligt at fremhæve følgende:

Man vil pege på det ønskelige i, at seminariebestyrelsernes forhold (afsnit 2.7.) tages op til overvejelse.

Uddannelsesrådet vil gerne fremhæve betydningen af, at der som foreslået (afsnit 3.4.02.) skabes mulighed for at foretage en undersøgelse og vurdering af børnehave- og fritidspædagoguddannelsernes forløb, deres forhold indbyrdes og til andre uddannelser samt til at iværksætte udviklings- og forskningsarbejde. Man vil finde det ønskeligt, om der til direktoratet for folkeskolen og seminarierne eller muligvis til uddannelsesrådet knyttes en konsulent til varetagelse af de nævnte opgaver.

Man vil fremhæve nødvendigheden af, at de i afsnit 3.4.04. foreslåede økonomiske foranstaltninger til støtte af en effektivisering af praktikundervisningen gennemføres.

Til bekendtgørelsesforslaget skal man udtale:

Ad § 1

Stk. 1 nr. 1): Foran »virksomhed« foreslås indsat »pædagogisk«. Ordene »følge med« foreslås ændret til »deltage i«.

Som nyt nr. 2) indsættes: »at de studerende erhverver forudsætninger for samarbejde med andre faggrupper i skole, den sociale forsorg, sundhedsvæsenet m.v.« De følgende numre forskydes.

Stk. 1 nr. 2 (nyt nr. 3): »i praktiske situationer« udgår.

Ad § 3

Uddannelsesrådet vil påpege nødvendigheden af, at det sikres, at de studerende, der overgår fra en af de to uddannelser til den anden, har eller får tilstrækkelige kundskaber til den anden uddannelse. Det må endvidere sikres, at de implicerede seminarier giver indstilling om. hvorvidt overgang kan finde sted. Man anser ikke forudsætningen i afsnit 2.5.02. for rigtigt opfattet. Man mener ikke, at uddannelserne »skal behandles som en enhed«. Endelig foreslås afgørelsen truffet af undervisningsdirektøren. Når afgørelsen henlægges til undervisningsdirektøren er det ikke nødvendigt at begrænse adgangen til overgang til at finde sted 1 år efter afbrydelse af uddannelsen.

Ad § 5

For at præcisere, at der kun er tale om 2 prøver foreslås en henvisning til § 26.

Ad § 6

Stk. 1. Det foreslås, at »møder« rettes til »udvalg«.

Det findes nødvendigt, at der fastsættes regler om følgen af, at stemmerne i udvalget står lige, og at det præciseres, at der er følgende muligheder for afgørelsen:

Enten forlades uddannelsen helt eller der fortsættes i 2. uddannelsesår eller den studerende går første år om.

Ad § 8

Stk. 1. Man skal henstille, at begrebet fællestimer, som i bekendtgørelsesforslaget første gang omtales i denne bestemmelse, også påføres i § 2, da der er tale om undervisning, som kan ligge uden for indholdet af fagene og kurserne.

Ad § 11

Opmærksomheden henledes på specialeperiodens varighed (afsnit 3.4.01.), idet det kan være tvivlsomt, om alle studerende får et udbytte af specialet, som står i rimeligt forhold til den foreslåede specialeperiode på 13 uger. Ved en eventuel afkortning af specialeperioden ville en ønskelig nedsættelse af det ugentlige timetal kunne gennemføres.

Ad §§ 14, 20 og 22

Uddannelsesrådet kan erklære sig enigt med studieplansudvalget i dets forslag i § 14 om holdstørrelse og § 20 om omfanget af deling af klasser. Man er endvidere enig med studieplansudvalget i forslaget i § 22 om vejledning som en forudsætning for gennemførelsen af uddannelsen med det i § 8 foreslåede lave timetal; omfanget af vejledningen regnes efter det samlede klassetal ved seminariet (uanset om nogen klasse deltager i praktikundervisning og således ikke er på seminariet).

Ad § 15

Man kan tilslutte sig forslaget om de studerendes fremmøde (afsnit 3.6.) men finder det af hensyn til de studerende, som må have krav på en ensartet behandling fra seminarium til seminarium, at der udstedes generelle regler om indholdet af det obligatoriske fremmøde og om sanktioner over for forsømmelser. Man vil i øvrigt foreslå følgende ændringer til bestemmelsen:

Stk. 1. Ordene »fremmøde« foreslås ændret til »deltagelse i« og som nyt 2. pkt foreslås: »Nærmere regler herom kan fastsættes af undervisningsdirektøren efter forhandling med uddannelsesrådet.«

Stk. 2. »lærerne« foreslås ændret til »seminariet« og ordene »inden for fagene« foreslås slettet.

Ad § 18

Stk. 3. 1. pkt. foreslås formuleret således: »Den skriftlige del af specialet afleveres i 5 eksemplarer.«

Ad § 23

Det henstilles, at afgørelsen om genindstilling træffes af undervisningsdirektøren, der tillige træffer bestemmelse om. hvorvidt alle fag eller kun en del af disse skal omfattes af genindstillingen.

Ad § 24

Uddannelsesrådets flertal kan tilslutte sig studieplansudvalgets forslag til karakterskala.

Ad § 25

Stk. 1. 2. pkt. foreslås formuleret således: »I værkstedsarbejde kan der efter seminariets bestemmelse gives indtil 4 delkarakterer«.

Ad § 28

Stk. 1. 4. pkt. foreslås formuleret således: »Ved prøven trækker hver dimittend 3 spørgsmål og vælger, hvilket han vil besvare.«

Ad §§ 29 og 30

Det følger af § 27. stk. 2. at der af undervisningsdirektøren skal gives nærmere forskrifter om afholdelse af afsluttende prøve. Det foreslås, at bestemmelserne om tilsyn ved den skriftlige prøve og ved forberedelse til den mundtlige prøve ophæves, således at der i undervisningsdirektørens forskrifter træffes nærmere bestemmelser om tilsynets omfang og indhold.

Ad S 32

Stk. 1 foreslås formuleret således: »Til at opnå bevis for gennemført uddannelse kræves, at der ikke som standpunktsudtalelse er afgivet karakteren 0 i noget fag. Ved afgørelsen medregnes de ifølge § 25. stk. 1, givne delkarakterer ikke. Såfremt der ved bedømmelsen af en prøvepræstation er givet karakteren 0, afgør undervisningsdirektøren efter indstilling fra seminariets lærerråd, om der under hen-

syntagen til dimittendens standpunkt i øvrigt kan udstedes afgangsbevis.«

Ad § 35

Stk. 1. Efter »arbejde« tilføjes: »blandt børn og unge«.

Ad § 37

Stk. 1. Det er tvivlsomt, om der i den foreslåede formulering er taget tilstrækkeligt hensyn til pædagogens forhold til det enkelte barn eller den unge.

Stk. 2. Man henstiller, at der i næstsidste led optages en bestemmelse med sigte mod, at der lægges vægt på vekselvirkning med uddannelsens øvrige fag.

Ad § 40

Stk. 2 B. I 2. linie foreslås overskriften »Gymnastik« slettet.

Ad § 41

Stk. 2. nr. 1) 1. pkt. I emneopregningen tilføjes »naturlære«.

Ad § 44

Uddannelsesrådet henstiller, at det sikres at bestemmelsen opfylder socialministeriets krav til institutionsmedarbejdere om svømning og det hermed forbundne risikostof.

Ad § 45

Stk. 3. Man foreslår, at 2. pkt. udgår og at ordene i 3. pkt. »andre områder« udgår.

Stk. 6. Det bør foreskrives, at den del af praktikbedømmelsen til brug ved førsteårsafgørelsen, som foretages af praktiklærerne (afsnit 3.7.02.) foretages på grundlag af et skema, som er ens for alle seminarier. I 2. pkt. foreslås efter »vedkommende praktiklærer« indføjet: »på et af undervisningsdirektøren udarbejdet skema«.

København, den 8. maj 1970.

Gertrud Berg

Aase Hauch

Viola Kiehn

Ebbe Nielsen

Jens Sigsgaard

Jacob Vedel-Petersen

N. J. Bisgaard

Holger Horsten

Poul Kisling-Møller

Jørgen Pedersen

Ebba Strange

Bjarne Hansen

Hans Jensen
(formand)

Vagn Michelsen

Elof Saaek

Jens Wandall

Henrik Vilien

/Michael Ørnø

1. Udvalget

Studieplansudvalget for børnehave- og fritidspædagoguddannelserne er nedsat af undervisningsministeren den 8. oktober 1969. Udvalgets kommissorium er følgende:

»Udvalget har til opgave at udarbejde forslag til sådanne nærmere regler om uddannelsernes indhold og omfang m.v. som skal fastsættes af ministeren i henhold til lov nr. 209 af 21. maj 1969 § *2*, stk. 1, § 5, stk. 2, § 6, stk. 4 og 5, § 7, § 8, stk. 5, § 9, stk. 1 og § 16, stk. 4 samt at udarbejde forslag til en undervisningsvejledning for seminarierne« .

Udvalgets medlemmer er:

Forretningsfører *Bjarne Hansen,* Pædagogstuderendes Landsråd.
Kursusleder *Aase Hauch.*
Undervisningsinspektør, *Agnete Helmstedt,* undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarierne (formand).
Pædagogstuderende *Vagn Michelsen,* Pædagogstuderendes Landsråd.
Amanuensis, cand. psych. *Peer Mylov,* Danmarks pædagogiske institut.
Praktikleder *Ebbe Nielsen.*
Amanuensis, cand. pæd. *Tom Ploug Olsen,* Danmarks Lærerhøjskole.
Seminarierektor *Jens Sigsgaard.*
Praktikleder *Ebba Strange.*
Seminarierektor *Elof Saaek.*

Udvalgets sekretariat består af:

Fuldmægtig *Michael Ørnø,* undervisningsministeriet.
Socialrådgiver, seminarielærer *Birthe Trolle Hansen.*

Udvalget har holdt 33 møder. En undergruppe bestående af 5 udvalgsmedlemmer samt 1 medlem af sekretariatet har desuden foretaget et studiebesøg i Stockholm. Udvalget har desuden afholdt møder med repræsentanter for børneforsorgspædagoguddannelserne samt læreruddannelsen. Der er nedsat 12 faglige udvalg til bistand for studieplansudvalget ved udarbejdelse af forslag til bestemmelser og undervisningsvejledning om uddannelsens fag, jfr. lovens § 9.

Samtlige børnehave- og fritidspædagogseminarier har været repræsenteret i de faglige udvalg.

Til sikring af forbindelsen mellem de faglige udvalg indbyrdes og fra de faglige udvalg til studiplansudvalget har studieplansudvalgets medlemmer tiltrådt de faglige udvalg.

Studieplansudvalget og de faglige udvalg har tilkaldt sagkyndige.

De faglige udvalgsmedlemmer er (det som formand fungerende medlem er opført først):

Psykologi.

Seminarierektor *N. J. Bisgaard,* Tårnby Børnehaveseminarium
Seminarierektor *Inger Lunn,* Odense Børnehaveseminarium.
Seminarierektor *Jens Jacob A bell,* Seminariet for Småbørnspædagoger.
Seminarierektor C. *E. Jørgensen,* Gladsaxe-Seminariet for Fritidspædagoger.
Amanuensis *Peer Mylov,*
Seminarierektor *H. C. Rasmussen,* Børneforsorgsseminariet på Jægerspris Slot.

Almen pædagogik.

Seminarierektor *Helge F. Pedersen,* Nykøbing F. Børnehaveseminarium.
Seminarierektor *Ruth Værge,* Åbenrå Børnehaveseminarium.
Seminarierektor *Jens Sigsgaard.*
Amanuensis *Tom Ploug Olsen.*
Fritidspædagog *Bjarne Hansen.*
Cand. pæd. *Peder Bording Pedersen,* Gladsaxe-Serninariet for Fritidspædagoger.

Praktisk pædagogik og institutionslære.

Praktikleder *Kirsten Sigsgaard,* Frøbelseminariet.
Praktikleder *Eva Muschinsky,* Københavns Børnehaveseminarium.
Praktikleder *Ebba Strange,* Social-Pædagogisk Børnehaveseminarium.
Landsformand *Magda Teilmann,* Dansk Børnehaveråd.
Pædagogstuderende *Vagn Michelsen* Pædagogstuderendes Landsråd.
Seminarierektor *Elof Saaek.*
Praktikleder *Ebbe Nielsen.*
Praktikleder *Vagn Olsen,* Dansk Fritidshjemsseminarium.
Overlærer *Bruno Jørgensen,* Aalborg Børneforsorgsseminarium.
Fritidspædagog *Hans Klarskov Pedersen,* Foreningen af Fritidspædagoger.

De sociale fag.

Advokat *Leif Lunn,* Odense Børnehaveseminarium.
Seminarierektor *Birgit Begtrup,* Social-Pædagogisk Børnehaveseminarium.
Socialrådgiver *Bent Rønkvist,* Gladsaxe-Seminariet for Fritidspædagoger.
Undervisningsinspektør *Agnete Helmstedt.*
Pædagogstuderende *Jørgen Pedersen,* Pædagogstuderendes Landsråd.
Seminarierektor *Inger Madsen,* Esbjerg Børnehaveseminarium.
Lektor *Erik Manniche,* Det sociologiske Institut.

Musik rytmik /gymnastik.

Musikpædagog *Jytte Rah bæ k Schmidt,* Social-Pædagogisk Børnehaveseminarium.
Musikpædagog *Birthe Troeisen,* Jydsk Børnehaveseminarium.
Musikpædagog *Ejnar Kampp,* Seminariet for Fritidspædagoger.
Gymnastikpædagog *Birte S. Bentsen,* Danmarks Lærerhøjskole.
Gymnastikpædagog *Per Hald,* Holte Børnehaveseminarium.
Seminarierektor *Knud Gro-Nielsen,* Th. Langs Seminarium.
Kursusleder *Aase Hauch.*

Værkstedsarbejde og dramatik.

Seminarielærer *Max Landberg,* Seminariet for Småbørnspædagoger.
Seminarierektor *Tora Raknes,* Holstebro Børnehavesemınarium.
Seminarielærer *Johan Bjarnhof,* Seminariet for Fritidspædagoger.
Seminarielærer *Erik Nejrup,* Tårnby Børnehaveseminarium.
Amanuensis *Jørgen Pauli Jensen,* Danmarks Lærerhøjskole.
Kursusleder *Aase Hauch.*

Naturkundskab.

Seminarielærer *Folke Barker Jørgensen,* Frøbelhøjskolen.
Adjunkt *Ole Perstrup,* Nordisk Montessori Kursus.
Seminarielærer *Gregers Hansen,* Ikast Fritidshjemsseminarium.
Seminarielærer *Arne Rosenkrans Larsen,* Dansk Fritidshjemsseminarium.
Seminarielærer *Leif Mortensen,* Holte Børnehaveseminarium.
Praktikleder *Signe Gundersen,* Odense Børnehaveseminarium.
Seminarierektor *Elof Saaek.*

Socialmedicin.

Læge *Iwan Mark,* Social-Pædagogisk Børnehaveseminarium.
Læge *Lisbeth Poulsen,* Dansk Fritidshjemsse minarium.
Læge *John Helweg-Larsen,* Københavns Børnehaveseminarium.
Forstanderinde *Ethel Duysen,* Slagelse Børnehaveseminarium.
Undervisningsinspektør *Agnete Helmstedt.*

Talelære og stemmepleje.

Cand. psych. *Esther Holm,* Statens undersøgelses- og vejledningsklinik.
Amanuensis *Tom Ploug Olsen.*
Forstander *Henrik Abrahams,* Statens Taleinstitut.
Talepædagog *Janka Lindbæk,* Social-Pædagogisk Børnehaveseminarium.
Talepædagog *Bente Sidenius,* Holte Børnehaveseminarium.

Dansk sprog, litteraturkundskab, filmkundskab samt musik- og kunstf or ståelse.

Seminarielærer *Eichler Madsen,* Aalborg Børnehaveseminarium.

Forfatter *Hans Jørgen Nielsen,* Seminariet for Småbørnspædagoger.
Kunstmaler *Richard Sneum,* Danmarks Lærerhøjskole.
Adjunkt *Jens Petersen,* Dansk Filmlærerforening.
Afdelingsleder *Erik Saxtorph,* Dansk Skolebio.
Seminarierektor *Jens Sigsgaard.*
Overbiblioteksassistent *Vibeke Stybe,* Statens pædagogiske studiesamling.

Praktikundervisning.

Praktikleder *Erik Bøgh,* Gladsaxe-Seminariet for Fritidspædagoger.
Praktikleder *Hertha Andersen,* Seminariet for Fritidspædagoger.
Praktikleder *Ebbe Nielsen.*
Fritidspædagog *Poul Kisling Møller,* Foreningen af Fritidspædagoger.
Fritidspædagog *Bjarne Hansen.*
Praktikleder *Ingelise Overgaard* Frøbelseminariet.
Praktikleder *Ebba Strange.*
Praktikleder *Lene Poulsen,* Kolding Børnehaveseminarium.
Børnehaveleder *Gertrud Bcrg,* Dansk Børnehaverråd.
Pædagogstuderende *Erik Andersen,* Pædagogstuderendes Landsråd.

Svømning.

Seminarierektor *Margit Thomsen,* Aalborg Børnehaveseminarium.
Seminarielærer *Kaj Sørensen,* Seminariet for Fritidspædagoger.
Fritidspædagog *Kim Rasmussen,* Seminariet for Fritidspædagoger.
Seminarielærer *Eichler Madsen,* Aalborg Børnehaveseminarium.

Udvalget har modtaget henvendelser fra en række organisationer, institutioner og enkeltpersoner.

Spørgsmålet om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne er omfattet af udvalgets kommissorium — jfr. lovens § 5, stk. 2. Udvalget har afgivet sin besvarelse af denne del af kommissoriet ved afgivelse af en indstilling, der er forelagt på mødet den 28. oktober 1969 i Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne (bilag nr. 4) og på grundlag heraf har uddannelsesrådet afgivet en indstilling til undervisningsministeren (bilag nr. 5) som har udstedt bekendtgørelse nr. 585 af 22. december 1969 om optagelse på børnehaveseminarierne og fritidspædagogseminarierne (bilag nr. 6.).

Den af studieplansudvalget afgivne indstilling byggede på en indstilling, der var udarbejdet før nedsættelsen af studieplansudvalget af en af uddannelsesrådet nedsat arbejdsgruppe bestående af forannævnte medlemmer af studieplansudvalget Bjarne Hansen, Åse Hauch, Agnete Helmstedt, Ebbe Nielsen, Jens Sigsgaard, Ebba Strange og Elof Saaek og med sekretærbistand af Michael Ørnø.

2. Studieplansudvalgets forudsætninger

2.1. Ifølge kommissoriet har udvalgets opgave været at udfylde de med loven om børnehave- og fritidspædagoguddannelserne givne rammer. I bilag nr. 1-3 er af trykt undervisningsministerens lovforslag med bemærkninger (fremsat 28. november 1968) folketingsudvalgets betænkning af 24. april 1969 med bilag og den endelige lov nr. 209 af 21. maj 1969 (uddannelsesloven). Det bemærkes, at lovforslaget efter 2. behandling i folketinget gik direkte til 3. behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Til 3. behandling fremsattes af undervisningsministeren ændringsforslag til § 17, der blev vedtaget og således optaget i den endelige lov.

Til grund for lovforslaget og behandlingen i folketinget lå betænkning nr. 424/1966 vedrørende uddannelsen af børnehavelærere og fritidspædagoger, som er afgivet af det af undervisningsministeriet i december 1963 nedsatte udvalg (uddannelsesudvalget).

Udvalget har endvidere støttet sig til følgende betænkninger:

Nr. 524/1969: »Praktik i uddannelser til det sociale område« afgivet af praktikudvalget under uddannelseskommissionen for det sociale område (Socialuddannelseskommissionen) samt nr. 547 om socialpædagogiske uddannelsers indhold afgivet af en arbejdsgruppe under Socialuddannelseskommissionen. Endelig har man støttet sig til betænkning nr. 527/1969: »Læreruddannelsen efter loven af 1966«.

2.2.01. Lovens formålsbestemmelse: at uddanne pædagoger til børnehaver og børnehaveklasser og til fritidshjem, fritids- og ungdomsklubber og andre socialpædagogiske fritidsforanstaltninger for børn og unge adskiller sig formelt ikke væsentligt fra formålsbestemmelserne i de 2 uddannelsesbekendtgørelser (12. juni 1961 om uddannelsen på de anerkendte børnehaveseminarier og 22. februar 1962 om uddannelsen på de anerkendte fritidshjemsseminarier), som har ligget til grund for den hidtidige uddannelse, men ud over, at der nu er skabt lovmæssig grundlag for uddannelserne, er der ved lovens formålsbestemmelse tilvejebragt en større integration mellem uddannelserne, således at ansættelse, praktisk virksomhed forinden uddannelsens påbegyndelse (forpraktik) § 5, stk. 1, nr. 2, og praktikundervisningen, § 6. stk. 1, nr. 6, ikke i princippet er knyttet til det traditionelle område børnehavepædagog- eller fritidspædagogområdet. Denne integration mellem områderne fremgår af bekendtgørelse nr. 585 af 22. december 1969 om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne, i hvis § 2 der er nævnt en række forpraktiksteder, som under ét giver adgang til optagelse på et seminarium.

Også på andre måder er der med loven, som denne er udformet under folketingets behandling, tilstræbt en integration, nemlig med nærbeslægtede uddannelser inden for det socialpædagogiske område. Ifølge lovens § 2 kan undervisningsministeren bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne, og at der på seminarierne kan indrettes undervisning som led i beslægtede uddannelser.

Denne koordination har i lovens tilblivelse vist sig ved et nært samarbejde med Socialuddannelseskommissionen.

Motiveringen for en koordination af uddannelserne må søges i flere forhold. For det første synes der generelt inden for uddannelsessektoren at være udviklingstendenser henimod større fleksibilitet, hvorefter det forekommer hensigtsmæssigt, at personer, som under et uddannelsesforløb ønsker at skifte retning eller fag, har mulighed for at medregne relevante dele af den allerede erhvervede uddannelse i den nye uddannelse.

For det andet er der specielt inden for det

socialpædagogiske arbejdsfelt og beslægtede områder så mange lighedspunkter og berøringsflader med hensyn til stillede krav og anvendte metoder, at det forekommer naturligt at etablere uddannelsesmæssig koordination, som især omfatter grunduddannelserne til nært beslægtede arbejdsområder og desuden kan få betydning ved efter- og videreuddannelse.

Som tredje motivering kan anføres, at man mere og mere erkender nødvendigheden af samarbejde mellem forskellige faggrupper, hvilket forudsætter et rimeligt kendskab til disse faggruppers uddannelse, arbejdsmetoder og terminologi. En sådan gensidig orientering kan netop finde sted ved samarbejde mellem forskellige uddannelsesinstitutioner.

Disse synspunkter har også ligget til grund for ovennævnte bekendtgørelse om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne.

2.2.02. Den vigtigste ændring i forhold til den hidtil bestående uddannelsesordning er udvidelse af uddannelsestiden til 3 år. Man har herved først og fremmest tilstræbt en udvidelse af den teoretiske del af uddannelsen. Desuden har man tilstræbt en effektivisering af praktikuddannelsen.

I vurderingen af socialpædagogens opgaver inden for daginstitutionsområdet er der sket en forskydning fra en opfattelse, hvorefter institutionerne overvejende var sociale hjælpeforanstaltninger henimod en forståelse for sådanne socialpædagogiske opgaver, hvor det væsentligste er tilrettelæggelse af børnenes og de unges udvikling og opdragelse. Hertil kommer en udvidelse af henholdsvis pædagogernes og fritidspædagogernes arbejdsområde, senest børnehaveklasserne, hvis antal efter ændringen i 1966 af folkeskoleloven er steget betydeligt. Skal børnehave- og fritidspædagogen på tilfredsstillende måde kunne løse de opgaver som samfundet pålægger, må den teoretiske undervisning styrkes ved en udvidelse af undervisningstiden. Kravene til en udbygning af den teoretiske undervisning gør sig gældende såvel inden for den psykologisk-pædagogiske og den sociale fagkreds som inden for de skabende fag (musik, rytmik, gymnastik, værkstedsarbejde, dramatik).

Et tegn på nødvendigheden af udvidelsen af undervisningstiden er det, at seminarierne i de sidste år har overskredet de i uddannelsesbekendtgørelserne anførte vejledende timetal.

2.2.03. Der er ikke med loven tilstræbt nogen udvidelse af praktiktiden, som under den hidtidige undervisningsordning har haft et omfang svarende til halvdelen af den samlede uddannelsestid eller ca. 1 uddannelsesår. Praktikundervisningen har stort set fungeret tilfredsstillende, men uddannelsesudvalget har dog i sin betænkning peget på det ønskelige i en tilrettelæggelse af praktikken på en sådan måde, at der opnås en bedre vekselvirkning mellem undervisningen på seminariet og den praktiske undervisning.

For at imødekomme kravet om en udvidelse af virksomhedsområdet har man i loven udvidet den institutionskreds, hvor den praktiske uddannelse kan finde sted.

Udvalget har været opmærksomt på Socialuddannelseskommissionens praktikudvalgs indstilling. Man har opfattet uddannelsesudvalgets og praktikudvalgets indstilling som et krav om en effektivisering af praktikundervisningen.

2.2.04. Da omfanget af praktikundervisningen ikke skal udvides, indebærer forøgelsen af den samlede uddannelsestid fra 2 til 3 år en fordobling af undervisningen i de teoretiske fag. Den fordobling har imidlertid ikke givet sig udslag i en fordobling af det samlede timetal, der i de hidtidige uddannelsesbekendtgørelser er fastsat til 1224 og 1576 timer årligt på henholdsvis børnehave- og fritidspædagogseminarierne. Den udvidelse af undervisningen, som er tilstræbt af uddannelsesudvalget og af folketinget, kan opnås på flere måder end ved forøgelse af undervisningsstof og -timetal. Under den knappe uddannelsestid under den hidtidige uddannelsesordning er der såvel fra lærer som fra elevside fremført beklagelse over den ringe mulighed for en fordybelse i stoffet, og det må anses for en meget betydningsfuld vej til imødekommelse af kravet om en udvidelse af uddannelsen, at der bliver lejlighed for de studerende til at fordybe sig i enkelte af uddannelsens emner. Uddannelsesudvalgets forslag om et specialearbejde giver udtryk for ønske om en selvstændig arbejdsform og fordybelse i et emne. Studieplansudvalget har set det som en forudsætning for arbejdet, at uddannelsen tilrettelægges således, at der dels er lejlighed til og dels stilles krav om en selvstændig bearbejdelse af og fordybelse i enkelte emner af undervisningsstoffet.

2.3. De studerendes forudsætninger

Ifølge uddannelsesudvalgets forslag, er uddannelsen åben nedad, således at der ikke stilles krav om bestemte eksaminer for at blive optaget. Åbenheden nedad er ikke ensbetydende med at der ikke stilles krav til et vist foruddannelsesniveau, men alene, at niveauet kan nås ad flere veje. Om studieplansudvalgets overvejelser om optagelsesbetingelserne henviser man til den som bilag 4 optagne indstilling, men det skal her nævnes, at man i overensstemmelse med en af Socialuddannelseskommissionen afgiven delindstilling og bemærkningerne i forslaget til uddannelsesloven har taget et foruddannelsesniveau mindst svarende til statskontrolleret prøve ved udgangen af 9. klasse som den foruddannelsesforudsætning, der skal danne grundlag for studieplansarbejdet.

Erfaringerne fra de senere års optagelser viser, at mere end halvdelen af ansøgerne har realeksamen eller studentereksamen, ligesom en betydelig del har gennemført faglige uddannelser.

Dette indebærer, at de studerende ved optagelsen vil have meget forskellige forkundskaber og meget forskellige forudsætninger med hensyn til studietræning.

2.3.01. Ved udarbejdelse af studieplanerne for de enkelte fag (bekendtgørelsesforslagets kapitel VII) har de skolemæssige forudsætninger haft en mindre direkte betydning end ved studieplaner inden for andre uddannelsesområder, idet fagkredsen ved børnehave- og fritidspædagoguddannelserne kun i ringe omfang falder sammen med den fagkreds, der som obligatorisk del undervises i i folkeskolen og de gymnasiale skoleformer.

Studieplansudvalget er af den opfattelse, at tilegnelsen af de nødvendige kundskaber og færdigheder ikke forudsætter en bestemt emnefølge, hvor man fra det elementære og generelle går til det komplicerede og specifikke. Uddannelsens emner er af relativt ens komplikationsgrad, og ved gennemgangen af det enkelte emne må såvel de specifikke som de generelle sider behandles i sammenhæng, og der må drages linier mellem de teoretiske overvejelser og den praktiske anvendelse af stoffet.

En sådan tilrettelæggelse af emnegennemgangen forudsætter, at undervisningen fra et tidligt tidspunkt sætter ind med indøvelse af hensigtsmæssige arbejdsmetoder, under hensyntagen til den enkelte studerendes grad af studietræning.

2.3.02. Uensartetheden med hensyn til de studerendes forkundskaber og studietræning er et moment, som taler for indførelse af studievejledning.

2.3.03. Endelig skal nævnes, at de studerendes forudsætninger får betydning med hensyn til udformning af fritagelsesbestemmelser i henhold til lovens § 7, nr. 2.

2.4. Inden for uddannelsessektoren har man diskuteret værdien af eksaminer som helhed. Dette skyldes bl.a. at der ikke altid har været den fornødne sammenhæng mellem på den ene side udformningen af prøven og på den anden side det, der skal kontrolleres, nemlig hvorvidt fagets formål er opfyldt, herunder omfanget af og niveauet for eksaminandens erhvervede viden og indsigt; men uanset den større eller mindre berettigelse af den rejste kritik må det erkendes, at udviklingen går i retning af, at stadig flere uddannelser eller skoleforløb afsluttes med en prøve. Denne udvikling kan ses i sammenhæng med en udvikling, hvorefter det offentlige i stadig højere grad yder støtte til uddannelserne, idet det gøres gældende, at samfundet har krav på at der på en eller anden måde føres kontrol med, at en offentlig uddannelse er gennemført tilfredsstillende. En sådan kontrol har endvidere betydning for »brugerne« af de uddannede, altså offentlige eller private arbejdsgivere.

Inden for børnehave- og fritidspædagoguddannelserns har man traditionelt undgået et større prøveapparat, og i uddannelsesloven har man bibeholdt afsluttende prøver i de fag. hvori der efter de hidtidige uddannelsesbekendtgørelser har været afsluttende prøver.

Studieplansudvalget har ifølge sit kommissorium som de muligheder man har ifølge loven, for en kontrol af om uddannelsen er gennemført foruden bestemmelserne om afsluttende prøver, lovens § 8, stk. 4, betragtet bestemmelserne om førsteårsafgørelsen, lovens § 8, stk. 2, og standpunktsudtalelse ved afslutningen af undervisningen, lovens § 8, stk. 3.

Man har endvidere fundet muligheder i det af uddannelsesudvalget foreslåede specialearbejde, og endelig har man drøftet de muligheder for kontrol, som ligger i bestemmelser om obligatorisk fremmøde.

2.5. **Praktikundervisningen**

For at de studerende efter endt uddannelse kan varetage deres fremtidige arbejde i de socialpædagogiske institutioner, må den praktiske uddannelse indtage en betydelig plads i den samlede uddannelse. Under den hidtidige 2-årige uddannelse har praktikundervisningen optaget henved halvdelen af uddannelsestiden. I uddannelsesbekendtgørelserne af 12. juni 1961 (børnehaveseminarier) § 17, stk. 4 og af 22. februar 1962 (fritidshjemsseminarier) § 19, stk. 4, som disse er ændrede ved bekendtgørelser af 3. juli 1969, er timetallet for praktikundervisningen forudsat at være på ialt 1200 mod et vejledende timetal for undervisningen på seminarierne på henholdsvis 1224 og 1576. På grundlag af erfaringerne med den hidtidige uddannelse under hvilken samtlige seminarier for at kunne meddele en tidssvarende uddannelse har måttet overskride det vejledende timetal, er det forudsat, at den forlængede uddannelsestid efter uddannelsesloven skal benyttes til en styrkelse af undervisningen på seminarierne, medens praktikundervisningen ikke forøges.

Praktikken har hidtil i det væsentlige været bundet til institutioner inden for det område, uddannelsen fortrinsvis tager sigte på, idet $^3/_4$ af praktikundervisningen under børnehaveuddannelsen meddeles i børnehaver, $^1/_2$ af praktikundervisningen under fritidshjemsuddannelsen meddeles i fritidshjem. I uddannelsesloven af 1969 er kredsen af praktikinstitutioner for så vidt udvidet, som der ikke fastsættes noget obligatorisk tidsrum for undervisning i institutioner inden for det område, uddannelsen sigter imod.

2.5.01. Ved udvalgets behandling af praktikundervisningen har man tilstræbt en vekselvirkning mellem den undervisning der meddeles på seminariet og den, der meddeles i praktikinstitutionerne. Ved fastlæggelse af fordelingen af undervisningens perioder har man derfor måttet påse, dels at undervisningen i visse fag, der er af særlig betydning for den studerendes udbytte af praktikuddannelsen, er påbegyndt inden udsendelsen i praktik, dels at der bliver lejlighed til efter praktikperiodens afslutning på seminariet at efterbehandle emner, som den studerende har mødt i praktikuddannelsen.

Endvidere har man ved fordelingen af undervisningens perioder måttet tage hensyn til seminariernes eksisterende muligheder med hensyn til lokaler og lærerkræfter, således at der er et jævnt lokale- og lærerforbrug over hele undervisningsåret.

2.5.02. Placeringen af praktikundervisningen har hidtil været overladt til de enkelte seminarier, men udvalget har måttet tage hensyn til, at der ved uddannelsesloven af 1969 er åbnet mulighed for, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne, jfr. lovens § 2, stk. 1, og at børnehave- og fritidspædagoguddannelserne skal behandles som en enhed, hvor der skal være mulighed for overflyttelse fra et seminarium til et andet. I sin behandling af disse spørgsmål har udvalget været opmærksomt på praktikuddannelsens betydning, således at en opfyldelse af lovens intentioner må forudsætte en koordination af praktikuddannelsen, hvorved forudsættes, at praktikperioderne ligger nogenlunde fast i uddannelsesforløbet.

2.5.03. Udvalget er opmærksomt på de af Socialuddannelseskommissionens praktikudvalg fremsatte betragtninger vedrørende praktik i uddannelser til det sociale område.

Studieplansudvalget kan tilslutte sig at det ved tilrettelæggelsen af praktikken tilstræbes, *at* praktikperioderne bliver af betydelig længde, *at* praktikanten under de længere praktikperioder bibringes en vis teoretisk undervisning, *at* der udarbejdes planer for praktikundervisningen, *at* der bør udpeges bestemte praktiklærere, *at* der gennemføres et oplysnings- og undervisningsarbejde for praktiklærere, *at* placeringen i praktik varetages af seminarierne og *at* samarbejdet mellem praktiklærere og seminariets praktikledere og lærere intensiveres.

2.6. I sit arbejde i daginstitutionerne får pædagogen et stort ansvar for opdragelsen af andres børn. Da forældrene i mange tilfælde ikke står frit i valget af institutioner for deres børn, vil pædagoger her møde børn fra hjem med mange forskellige holdninger med hensyn til politik, religion, kultur, opdragelse og lignende.

Det er derfor nødvendigt, at pædagogen foruden social-pædagogisk viden, også tilegner sig en professionel holdning til faget. Han må være i stand til at bearbejde sine egne problemer, således at de mindst muligt kommer i konflikt med opdragelsesarbejdet, og til at ud-

vise forståelse for forældrenes livsholdning og adfærdsnormer.

Den professionelle indstilling kan ikke erhverves alene ved tilegnelse af det for uddannelsen fastsatte undervisningsstof, men kræver en holdningsbearbejdelse, som kan iværksættes gennem de valgte arbejdsmetoder, seminarie- og praktiklæreres påvirkning og gennem de studerendes påvirkning af hinanden.

I folketingets behandling fik den vægt, man lagde på holdningsbearbejdelsen et stærkt udtryk i folketingets afstandtagen fra, at bestemte foruddannelser - studentereksamen og HF eller tilsvarende prøver - skulle medføre fritagelse for undervisning i enkelte fag. Det fremhævedes, at de fritagne kom til at mangle en del af holdningsbearbejdelsen.

Udvalget har forsøgt at imødekomme ønsket om holdningsbearbejdelsen ved studieplanernes bestemmelser og forslag om undervisningens tilrettelæggelse, arbejdsmetoder, forslag om samarbejdsorganer og ved udformning af fritagelsesreglerne efter lovens § 7, nr. 2.

2.7. Ifølge undervisningsbekendtgørelserne af 1961 og 1962 var der tillagt bestyrelsen den øverste ledelse af seminariet, men i uddannelsesloven af 1969 er der ikke nogen hertil svarende bestemmelse, idet man har anset varetagelsen af den forretningsmæssige ledelse som bestyrelsens opgave, og som sådan er der da også i bemærkningerne til lov nr. 348 af 18. juni 1969 om statsstøtte til visse private seminarier forudsat tillagt bestyrelserne ledelsesfunktioner.

Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne er stedse blevet varetaget af private seminarier, og de kredse, der har stået bag seminariernes oprettelse er repræsenteret i bestyrelserne. De enkelte seminariers bestyrelser har altid som den myndighed, der foretager ansættelser af seminariets leder haft indflydelse på seminariets virksomhed, og det vil stadig være bestyrelserne, der ansætter leder og - i de fleste tilfælde - tillige de faste lærere - ligesom den øverste økonomiske ledelse ligger hos bestyrelsen.

Bestyrelserne for de private seminarier er repræsenteret med 1 medlem i uddannelsesrådet.

2.8. Et af de hyppigst omtalte problemer inden for børnehave- og fritidspædagoguddannelserne i de seneste år er uddannelseskapaciteten, som også er omtalt hyppigt i folketingets behandling.

Ifølge anmærkningerne til finansloven for finansåret 1970-71 regner man i direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen med følgende udvikling i antallet af de daginstitutioner hvor børnehave- og fritidspædagoger har deres traditionelle ansættelsesområde, samt i antallet af pladser i disse institutioner:

	Børnehaver	Antal pladser	Fritidshjem	Antal pladser
31/3 1968	984	43.424	213	12.790
31/3 1969	1100	48.823	234	14.129
31/3 1970	1250	56.100	260	15.900
31/3 1971	1410	63.800	285	17.650

Antallet af børnehaveklasser, der for størstedelens vedkommende ledes af børnehave- og fritidspædagoger er i skoleåret 1969/70 623. I statens åndssvageforsorg er der for tiden ansat mere end 300 børnehave- og fritidspædagoger.

Der vil ifølge oplysninger fra direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen i årene 1970-1974 blive oprettet 3200 nye stillinger for børnehavepædagoger og 700 for fritidspædagoger ved børnehaver og fritidshjem.

Uddannelseskapaciteten er udvidet betydeligt i de senere år, som det fremgår af følgende oversigt:

Udvikling i klassetal

	1965-66	1966-67	1967-68	1968-69	1969-70
Børnehaveseminarier	51	63	78	91	100
Fritidshjemsseminarier	16	20	22	31	36
I alt	67	83	100	122	136

Udvikling i elevtal

	1965-66	1966-67	1967-68	1968-69	1969-70
Børnehaveseminarier	1197	1389	1786	2120	2349
Fritidshjemsseminarier	295	403	506	710	820
I alt	1492	1792	2292	2830	3169

Under henvisning til uddannelseslovens § 16, stk. 4, vil der i undervisningsåret 1970-71 samtidigt med ikrafttrædelsen af den 3-årige uddannelse, blive påbegyndt nogle hold efter den hidtidige ordning. Efter de nu foreliggende oplysninger regner man med, at fordelingen i undervisningsåret 1970-71 vil være således:

Klassetal (1. års hold).

	2-årige	3-årige	Ialt
Børnehaveseminarier . . .	17	40	57
Fritidshjemsseminarier . .	9	10	19
I alt	26	50	76

Elevtal (1. års hold).

	2-årige	3-årige	Ialt
Børnehaveseminarier . . .	408	956	1364
Fritidshjemsseminarier . .	216	240	456
I alt	624	1196	1820

Udvikling i dimittendtal

	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Børnehaveseminarier	780	900	1060	1120	380	900
Fritidshjemsseminarier	205	250	410	370	180	200
I alt	985	1150	1470	1490	560	1100

Der må således konstateres et stadigt stigende behov for børnehave- og fritidspædagoger alene når henses til de nævnte primære ansættelsesområder, og desuden er der en stigende tendens til ansættelse af børnehave- og fritidspædagoger uden for disse områder.

Hertil kommer, at antallet af kvalificerede optagelsessøgende hvert år langt overstiger det antal, som kan optages.

Den påviste udvidelse af uddannelseskapaciteten er ikke tilstrækkelig til at imødekomme efterspørgslen fra ansættelsesområderne, og man kan endnu mindre efterkomme optagelsesønskerne.

Kapacitetsspørgsmålet ligger for så vidt uden for studieplansudvalgets kommissorium, hvorefter studieplansudvalget kun skal beskæftige sig med det uddannelsesmæssige. Studieplansudvalget har dog overvejet muligheden af gennem en udnyttelse af uddannelseslovens § 7, nr. 2 at etablere en særlig, kortvarig uddannelse for studerende med særlige forudsætninger.

Studieplansudvalget har imidlertid ud fra den opfattelse, at hovedopgaven er tilvejebringelsen af den bedst mulige uddannelse måttet erkende, *at* kun meget få ansøgere vil have de fornødne forkundskaber i de særlige fag, som læses ved børnehave- og fritidspædagogseminarierne og *at* den særlige holdningsbearbejdelse - jfr. foran 2.6. - i nogen grad vil gå tabt under en uddannelsestid, der er forkortet i forhold til den sædvanlige 3-årige uanset at stofmængden er den samme.

Man har derfor ikke fundet det hensigtsmæssigt at foreslå generelle retningslinier for en kortvarigere uddannelse for studerende med særlige forudsætninger med henblik på afhjælpning af kapacitetsproblemet.

3. Studieplansudvalgets forslag

3.1. Studieplansudvalget har foretrukket at fremsætte forslag som det efter kommissoriet skal udarbejde »til sådanne nærmere regler om uddannelsernes indhold og omfang m.v.« i form af et forslag til bekendtgørelse om børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Man har haft for øje at udforme bekendtgørelsesforslaget som et sæt praktiske regler, der sikrer, at uddannelsen gennemføres i overensstemmelse med uddannelseslovens formål og forudsætninger.

Under behandlingen af de omhandlede regler er studieplansudvalget stødt på forhold, der uden at være omfattet af kommissoriet har haft betydning som forudsætning for uddannelsesreglerne. Da der for den hidtidige uddannelsesordning savnes faste regler på mange områder - i hvert fald specielle regler for børnehave- og fritidspædagoguddannelse - har studieplansudvalget ment at burde optage en drøftelse om sådanne forhold, som er forudsat i bekendtgørelsesforslaget, og hvorom der ikke tidligere er givet regler.

Studieplansudvalget er opmærksomt på, at den praktiske gennemførelse af det foreslåede nye regelsæt vil medføre, at mange nye problemer opstår, og man har fundet det rigtigst at indføre en generel bestemmelse om revision af uddannelsesbekendtgørelsen, senest i 1973, når det første hold pædagoger er dimitteret efter den 3-årige uddannelse, idet man anser en sådan revision af bekendtgørelsen for hensigtsmæssig, uanset at forslag om revision af loven skal fremsættes i folketingsåret 1975-76.

Selv om studieplansudvalget har søgt at samle mest muligt af sit forslag i bekendtgørelsesforslaget og bemærkningerne hertil, har man fundet det af betydning at de grundlæggende overvejelser i et vist omfang er refereret i de foregående og efterfølgende afsnit i betænkningen, idet disse overvejelser kan tjene seminarierne til vejledning ved iværksættelse af den 3-årige uddannelse med begyndelsen af undervisningsåret 1970-71.

Det er endvidere pålagt studieplansudvalget at udarbejde undervisningsvejledninger til uddannelsens enkelte fag. De faglige udvalg, der har givet studieplansudvalget materiale til udarbejdelse af forslaget til bekendtgørelse, har udarbejdet forslag til undervisningsvejledninger, og disse er indgået i studieplansudvalgets overvejelser. Da undervisningsvejledningernes udformning er afhængig af den endelige uddannelsesbekendtgørelse, har man sat udgivelsen af vejledningerne i bero, indtil uddannelsesrådets og ministeriets behandling af nærværende betænkning er afsluttet, og uddannelsesbekendtgørelsen foreligger i sin endelige form.

Der har hidtil været en bekendtgørelse for hver af de to uddannelser, og uddannelsesudvalget foreslog i sin betænkning denne ordning opretholdt. Studieplansudvalget har imidlertid fundet, at lighedspunkterne mellem de to områder i grunduddannelsen langt overvejer forskellene, som det er muligt at tage hensyn til i særlige bestemmelser. Man har i overensstemmelse med disse synspunkter udarbejdet én bekendtgørelse for de to områder.

3.2. Uddannelsens indhold

01. Studieplansudvalget har opfattet uddannelseslovens § 6, stk. 1, som et krav om de fag, der skal indgå i den obligatoriske uddannelse for alle børnehave- og fritidspædagoger. Bestemmelsen indeholder også et krav om supplerende kursus og fællestimer, men dette krav er det efter stk. 5 overladt til studieplansudvalget at udfylde. Der er i stk. 2 endvidere indeholdt et krav om særlige fag for fritidspædagoguddannelsen. Endelig er der i stk. 3 foreskrevet etablering af valgfri undervisning i form af kursus eller studiekredse.

Udvalget har ikke opfattet opregningen i

stk. 1 nr. 1-5. som en udtømmende angivelse af, hvad der skal forstås ved et fag. Man har anlagt en formålsbetragtning, således at hvor flere af de i opregningen nævnte fag efter studieplansudvalgets opfattelse har et fælles formål, er fagene samlet i en fælles fagbestemmelse med én formålsbestemmelse. Dette gælder således de sociale fag, fagene musik, rytmik, gymnastik, værkstedsarbejde, dramatisering, fagene dansk sprog, litteraturkundskab, musik- og kunstforståelse. Med disse fælles formålsbestemmelser har man sigtet mod en integration i undervisningen, men i indholdsangivelsen er fagenes emner angivet i særskilte afsnit.

Endvidere er visse af de fag, som er samlet under en fælles formålsbestemmelse opført særskilt i timeplanen - bekendtgørelsesforslagets § 8, stk. 1 -. Begrundelsen herfor er, at timetalsangivelserne giver et nødvendigt supplement til fagbestemmelsernes emneangivelser.

Efter indstilling fra de faglige udvalg foreslår man, at der for nedennævnte fag anvendes andre betegnelser end de i loven anvendte:

Rytmik, gymnastik.

Organisatorisk er der kun tale om et fag, og det er kun tanken, at der - således som det også er tilfældet under den hidtidige uddannelse - skal undervises i enten rytmik eller gymnastik. Man foreslår derfor at anvende betegnelsen: rytmik/gymnastik.

Biologi.

Efter fagets formåls- og indholdsbestemmelse adskiller faget sig væsentlig fra den biologiundervisning, der kendes i folkeskolen eller gymnasiet; man anser det for hensigtsmæssigt for at angive fagets særlige sigte og vide indhold at forslå at anvende betegnelsen naturkundskab.

Dramatisering.

Dette udtryk betegner en undervisnings- og arbejdsform, der også anvendes i andre fag, hvorimod faget i disse uddannelser har et selvstændigt fagligt indhold, som omfatter f.eks. dramaets teori, eksperimenteren med dramaets muligheder, herunder den pædagogiske anvendelse, hvorfor det foreslås at faget betegnes dramatik.

Sygdoms- og sundhedslære.

Man ønsker at fremhæve fagets stærkere tilknytning til samfundsforhold ved at foreslå at anvende betegnelsen socialmedicin.

3.2.02. Ved fastsættelse af *timetallet* har man anlagt det synspunkt, at forøgelsen af den samlede uddannelsestid ikke blot skal medføre en tilsvarende forøgelse af timetallet for de obligatoriske fag, men det er - i overensstemmelse med uddannelsesudvalget - tilsigtet at give de studerende mulighed for at fordybe sig mere i stoffet end under den hidtidige ordning. Samtidig med fordybelsen må undervisningen indstille de studerende på selv at tilegne sig nyt stof og dermed selv supplere deres viden. En af forudsætningerne herfor er en begrænsning af det ugentlige antal skematimer. Studieplansudvalget har i bekendtgørelsesforslaget fastsat en undervisning af et omfang, der giver følgende gennemsnitlige ugentlige timetal:

1. år. 30½
2. år. 27
3. år. 25

Kursusugerne har et ugentlig timetal på 20-30. På grundlag af det gennemsnitlige ugentlige timetal har man fastsat et maksimumtimetal, som ikke må overskrides. Dette timetal er fastsat med henblik på, at de studerende får tid til supplerende (kursorisk) læsning.

3.2.03. Grundlaget for *fagfordelingen* er de synspunkter, som uddannelsesudvalget og folketingsbehandlingen giver udtryk for, hvorefter pædagogernes viden på det pædagogisk/psykologiske og samfundsmæssige område må være langt mere omfattende end hidtil. Man er opmærksom på den centrale plads, der tilkommer de skabende fag på grund af deres betydning for de studerendes personlige udvikling og senere arbejde. Studieplansudvalget har fra seminariekredse modtaget en del henvendelser, der tilkendegiver ønske om en bibeholdelse af den relative fordeling mellem »boglige fag« og skabende fag. Udvalget mener principielt, at det forekommer lidet hensigtsmæssigt at opstille de bogligt betonede fag og de skabende fag som modsætninger, der skal vejes op imod hinanden i forbindelse med tilrettelæggelse af uddannelser, hvor disse fagområder har været dyrket under et pædagogisk helhedssyn. Man er af den opfattelse, at forøgelsen af de stu-

derendes disponible tid også vil komme de skabende fag til gode, og den integration, der er tilstræbt, tager ikke blot sigte mod børnehave- og fritidspædagoguddannelsernes forhold til andre uddannelser eller indbyrdes, men må også gælde for uddannelsernes fag, således at der især i de pædagogisk/psykologiske fag skal være lejlighed til at optage emner, som traditionelt er blevet behandlet i forbindelse med de skabende fag, til drøftelse og efterbehandling. En sådan drøftelse og efterbehandling vil især kunne finde sted i faget praktisk pædagogik og institutionslære. Hvis man alene ser på timetallet til fagene efter lovens § 6, stk. 1, nr. 1-5, vil fordelingen efter studieplansudvalgets forslag være således:

fag	timer	%
Pædagogiske fag	487	32,3
Social/medicinske fag	203	13.4
Skabende fag	598	40,0
Øvrige fag	216	14,3

Hertil kommer praktikundervisning, tilvalg, fællestimer og speciale samt svømning og anden idræt for fritidspædagoger. Endvidere har man fundet det hensigtsmæssigt at foreslå studieuger i praktisk pædagogik og institutionslære og i de skabende fag.

Udvalget har anset det for ønskeligt, at timetallet for de to områder, børnehavepædagoger og fritidspædagoger, var det samme, men da loven foreskriver, at der i fritidspædagoguddannelsen indgår 2 særlige fag, og da man ikke finder, at der i timetallet for de fælles fag er mulighed for nedsættelse inden for fritidspædagoguddannelsen, har man anset det for hensigtsmæssigt at lægge en del af timetallet for det for fritidspædagoguddannelsen særlige fag svømning og anden idræt uden for de 2 uddannelsers fælles timetal. Filmkundskab er også kun foreskrevet som obligatorisk fag for fritidspædagoger, men man har ment, at der er en sådan sammenhæng mellem på den ene side filmkundskab og på den anden side fagene dansk sprog, litteraturkundskab samt musik- og kunstforståelse, at det er muligt at fastsætte et fælles timetal for disse delfag, således at fritidspædagogseminarierne må læse samtlige fag inden for den fælles timetalsramme, medens børnehaveseminarierne kan bortvælge filmkundskab. Man har anset det for rimeligt, at det tillades børnehaveseminarierne inden for den fælles timetalsramme at læse filmkundskab.

3.2.04. Ifølge uddannelseslovens § 6, stk. 1, nr. 7 skal der i uddannelsen indgå supplerende kurser, hvoraf nogle skal være obligatoriske, jfr. stk 7. Studieplansudvalget har benyttet betegnelsen obligatorisk for det forhold, at de studerende skal læse de angivne emner og ikke som ved tilvalgene, jfr. nedenfor afsnit 3.2.05., har et tilvalg inden for et ved timetal fastsat omfang. Da kurserne omfatter mindre, begrænsede emner, der tjener som supplement til den i lovens § 6, stk. 1 nr. 1-6 angivne fagrække og typisk sikrer tilstedeværelsen af kundskaber af speciel karakter, har man anset sig for beføjet til at give lempeligere fritagelsesregler end de for fagene gældende regler, således at man har foreslået adgang for rektor til at meddele en studerende fritagelse for undervisningen i et obligatorisk kursus, når den studerende dokumenterer de fornødne kundskaber, medens fritagelse for undervisningen i et fag efter nærværende forslag forudsætter undervisningsdirektørens afgørelse. Man foreslår følgende kurser:

1. Kursus, hvis undervisning ligger i skemauger og som ikke er bundet til noget fag.
   Hertil henregnes etik.
2. Kursus, som er bundet til et bestemt fag og hvori undervisningen gives i skematimer indenfor vedkommende fags timetal.
   Hertil henregnes (under socialmedicin): førstehjælp og psykiatri samt (under praktisk pædagogik og institutionslære) samtaleteknik.
3. Kursus, hvori undervisning gives i særlige studieuger.
   Hertil henregnes kurserne: Studieteknik og særforsorg.

3.2.05. Som frivillige kursus - i bekendtgørelsesforslaget betegnet som tilvalg — d.v.s. kursus som vælges frit af de studerende, vil studieplansudvalget på grundlag af de faglige udvalgs indstillinger pege på følgende muligheder:

Arvelighedslære
Udviklingslære
Filmoptagelse
Litteratur
Dansk grammatik med henblik på videre uddannelse til talepædagog
Frivillig instrumentalundervisning
Samtaleteknik (videregående)
Studieteknik (videregående)

Ved valget af mulige kursusemner har studieplansudvalget anlagt det synspunkt, at de supplerende kursus skal sigte mod en udvidelse af fagrækken eller uddybe de enkelte fag i uddannelsen. Man har derfor ikke ment at kunne foreslå kursus, som skulle sigte til en sådan forbedring af forkundskaber, som anses for nødvendig for at følge undervisningen. Man har anset spørgsmålet om forkundskaber for udtømt med optagelsesbestemmelserne, og skulle der vise sig behov for, at enkelte elever forbedrer deres forkundskaber, bør en hertil sigtende undervisning ikke belaste seminariet, men bør erhverves ved undervisning udenfor, f.eks. ved undervisning i henhold til loven om fritidsundervisning. Endvidere vil specialundervisning af læseretarderede kunne meddeles på offentlige specialundervisningsinstitutioner. Det må bl.a. være en opgave for studievejledningen at henvise til sådan undervisning.

3.2.06. Studieplansudvalget har fundet det hensigtsmæssigt at udarbejde en fast timefordeling, der opererer med et begrænset obligatorisk timetal, d.v.s. timetal for obligatoriske fag og kurser. Dette timetal skal aftrappes i løbet af uddannelsen således, at de studerende får mulighed for tilvalg (af frivillige kursus) i 2. uddannelsesår og yderligere tilvalgsmulighed i 3. uddannelsesår. Der er ikke fastsat særlige perioder for læsning af tilvalg. I 2. uddannelsesår, hvor tilvalgsordningen påbegyndes, har man anset det for sikrest, at binde tilvalget til faggrupperne: psykologisk/pædagogiske fag, sociale fag, skabende fag og dansk (der ønskes ikke etableret tilvalg i naturkundskab eller talelære/stemmepleje). I 3. uddannelsesår har man slået tilvalgstimerne for faggrupperne psykologisk/pædagogiske fag og sociale fag sammen, således, at de studerende selv afgør, om de ønsker begge faggrupper repræsenteret i deres tilvalg eller om de vil lægge deres tilvalg inden for den ene faggruppe.

Udvalget finder det dog ønskeligt, at der som led i forsøgsordninger gives tilladelse til at etablere tilvalg helt uafhængigt af faggrænserne, således at de studerende kan lægge deres tilvalg i de eller det fag, hvor de ønsker. Man henstiller, at hertil sigtende forsøgsplaner godkendes, selv om de måtte fremkomme på et tidligt tidspunkt efter den ny uddannelses ikrafttræden.

Med hensyn til tilvalgsordningens nærmere indhold har studieplansudvalget i erkendelse af, at der ved de enkelte seminarier gennem de senere år har udviklet sig et tilvalgssystem (emnelæsning) ikke fundet det nødvendigt eller ønskeligt at fastsætte regler for tilvalgenes indhold, men har ment at kunne overlade det til de enkelte seminarier at træffe afgørelse herom ud fra seminariets ønsker og muligheder med hensyn til lærerkræfter og lokaler, og studieplansudvalget har alene udarbejdet regler om det minimumstilvalg, den enkelte studerende skal læse og det minimum af studerende, der kræves for oprettelse af et tilvalgshold. Det må endvidere forudsættes, at de studerende i vidt omfang fordyber sig i stoffet igennem kursorisk læsning. Det forekommer ikke studieplansudvalget at være foreneligt med dette begreb at fastsætte regler for omfanget og indholdet af den kursoriske læsning. Man finder, at hensynet til kontrol med kursorisk læsning er tilstrækkeligt tilgodeset ved reglerne om studievejledning, idet det bliver en opgave for denne tillige at give vejledning om kursorisk læsning. Endvidere finder man det formålstjenligt at foreskrive, at den studerende fremlægger fortegnelse over sin kursoriske læsning ved de afsluttende prøver.

Ved planlægning og tilrettelæggelse af undervisningen i de enkelte fag eller kurser og ved de studerendes valg af tilvalg, kurser og kursorisk læsning forudsættes, at der på et tidligt tidspunkt foreligger de fornødne dispositioner - dels med hensyn til faget, dels for uddannelsesforløbet, således at de studerende får mulighed' for at deltage i tilrettelæggelsen af undervisningen. Endvidere vil de studerendes forskellige valg forudsætte en vis vejledning.

3.3. Undervisningens organisation

Studieplansudvalget har sigtet mod, at udforme fagbestemmelserne på en sådan måde, at fagets undervisning kan planlægges og tilrettelægges ud fra bestemmelsen om fagets formål og indhold sammenholdt med det til faget afsatte timetal. Man har samtidigt bestræbt sig på at holde fagbestemmelserne rene i den forstand, at bestemmelser, der ikke angår formål og indhold, ikke optages i fagbestemmelsen. Dette medfører bl.a. at fagbestemmelsen ikke vil give svar på lærerens spørgsmål om, hvorledes beslutning om planlægning og tilrettelæggelse træffes, om hvilke hjælpemidler herunder undervisningsmidler og fag-

lokaler, der er til rådighed for undervisningen, hvorfor det er anset for påkrævet med generelle bestemmelser herom i bekendtgørelsesforslaget. Da bestemmelser herom må anses for forudsætninger for gennemførelse af uddannelsen, har studieplansudvalget anset sig for beføjet til at fremkomme med forslag hertil. Visse af de herhenhørende spørgsmål angår seminariernes struktur og indretning og er således ikke omfattet af kommissoriet.

3.3.01. Uanset studieplansudvalgets ønske om en udvidelse af det selvstændige arbejde og af tilvalgsmuligheder under den 3-årige uddannelse i forhold til den hidtidige ordning, indebærer studieplanerne dog stadig, at undervisningen i de obligatoriske fag indtager den væsentlige plads af den samlede undervisning. Man har ikke ment nu at kunne fremkomme med forslag om opgivelse af den traditionelle opdeling af de studerende i klasser, og man vil regne med en klassekvotient på 24. Klassen vil således stadig være en organisatorisk enhed, men undervisningsformerne skal — i øvrigt i lighed med den hidtidige ordning - kunne varieres. I enkelte af de faglige udvalgs indstillinger er der givet anvisning på hvorledes emnerne kan fordeles i gennemgang i fællesforelæsninger for større enheder (årgange), gennemgang for klasser eller dele heraf eller grupper. Studieplansudvalget har anset det for rigtigst at overlade det til faglæreren efter drøftelse med de studerende at træffe afgørelse om undervisningens organisation, således at man alene vil fastsætte rammer for opdelingen i mindre hold og fælles forelæsninger. I øvrigt vil der i undervisningsvejledningerne fremkomme forslag til valg af undervisningsformer. Med hensyn til lektionerne finder studieplansudvalget det hensigtsmæssigt, at der i så vidt omfang som muligt anvendes dobbeltlektioner.

3.3.02. Der er af de faglige udvalg ligeledes fremsat forslag vedrørende seminariernes indretning, faglokaler, biblioteker og hjælpemidler i øvrigt. Disse forslag vil også blive bekendtgjort i undervisningsvejledningerne, idet disse forhold næppe bør reguleres i en undervisningsbekendtgørelse. Studieplansudvalget ønsker dog meget stærkt at fremhæve betydningen af, at seminarierne sættes i stand til at indrette de fornødne faglokaler. Man har under den hidtidige ordning haft faglokaler til undervisningen i rytmik/gymnastik og værkstedsarbejde, men under den intensivering af studiet som tilsigtes med uddannelsesloven, hvorefter der først og fremmest ønskes en fordybelse i de enkelte fag, vil studieplansudvalget anse det for nødvendigt, at der etableres faglokaler til undervisningen i de enkelte fag. Man peger på, at faglokaler vil kunne indrettes således, at der er mulighed for i undervisningssituationen at opdele lokalerne i mindre rum, der vil kunne benyttes til grupperum, som efter studieplansudvalgets forslag om organisering af undervisningen i delehold og grupper og om studievejledning må anses for påkrævede. Ud fra hensynet til de studerendes selvstændige arbejde finder man det ligeledes af betydning, at såvel faglokaler som seminariets bibliotek gøres tilgængeligt for de studerende uden for den egentlige undervisningstid.

Man er opmærksom på, at en sådan ordning kan indebære et problem med hensyn til udgifter til tilsyn i de omhandlede lokaler, men mener ikke, at dette problem skal forhindre gennemførelsen af den foreslåede ordning.

3.3.03. *Ekskursioner og studierejser.*

Det er et led i den indførelse i arbejdsmetoder, der skal lære de studerende selv at bearbejde materiale og sætte sig ind i nyt stof, at der i uddannelsen må indgå ekskursioner. Disse vil især forekomme i faget praktisk pædagogik og institutionslære, hvor besøg på socialpædagogiske institutioner spiller en vis rolle. Endvidere er ekskursioner en selvfølgelig undervisningsform i faget naturkundskab. Studieplansudvalget har anset ekskursioner som en naturlig undervisningsform, og man har derfor kun fastsat regler, der begrænser ekskursionerne af hensyn til undervisningen i de øvrige fag.

De fleste seminarier har endvidere traditionelt afholdt en studierejse, der har strakt sig over længere tid og ofte er gået til udlandet. Studierejserne er bl.a. begrundet i, at de studerende skal have lejlighed til selv at iagttage, hvordan man andre steder og under andre betingelser har løst pædagogiske opgaver. Herudover har studierejsen betydning med hensyn til de studerendes oplevelse af fællesskabet i døgnsituationer og den sociale tilpasningsproces. Studieplansudvalget finder, at der er tale om en værdifuld tradition, som bør bibeholdes, hvorfor man har afsat en uge til dette formål i uddannelsesforløbet.

3.4. Gennemførelse af uddannelsen

01. Udarbejdelse af et *speciale* blev foreslået af uddannelsesudvalget, og selv om det ikke er omtalt i uddannelsesloven, er det forudsat, at speciale kan indføres i uddannelsen.

Studieplansudvalget ser i specialet et værdifuldt led i bestræbelserne på at udvikle de studerendes evne til selvstændigt arbejde både med hensyn til indsamling af materiale og bearbejdelse af dette.

Det vil give den studerende den bedste lejlighed til at anvende sin viden fra en meget stor del af uddannelsens fag og lejlighed til at samarbejde med personer som indgår i socialpædagogens virksomhed. Specialets særlige værdi som organisationsform er at den studerende indøver en arbejdsform og fordyber sig i et emne. Formålet med specialet er at give de studerende mulighed for fordybelse i og tilegnelse af færdigheder på et særligt område i tilknytning til arbejdet inden for det socialpædagogiske arbejdsfelt, herunder særlig de pædagogiske, psykologiske eller samfundsmæssige aspekter på dette område. Heri ligger to ting:

For det første må man ikke betragte specialet som sigtende mod at give den studerende en særlig kompetence udover den, der erhverves i grunduddannelsen. Der er altså ikke tale om en formel specialisering, der tager sigte på en bestemt ansættelse eller foregriber den specialisering, der efter grunduddannelsens afslutning kan komme på tale ved efter- eller videreuddannelse. Specialet er en del af grunduddannelsen.

For det andet er valget af speciale principielt frit inden for uddannelsens fagkreds, men da der i specialelæsningen også indgår praktik, (undervisning på øvelsesinstitutioner) vil kravet om anvendelse under hensyntagen til uddannelsens formål naturligvis sætte visse grænser for valget af specialeemne. Udvalget mener ikke, at valget på forhånd bør begrænses til et pædagogisk speciale.

Valget af speciale sker i samråd med seminariet som fremsætter forskellige tilbud inden specialelæsningen. Kredsen af tilbudte emner kan dog udvides, såfremt der fremsættes nye forslag fra de studerende eller andre. Specialet udføres normalt som gruppearbejde. 3-5 studerende anses for en passende gruppestørrelse, men der skal også være mulighed for at speciale udføres af en enkelt studerende. Foruden den begrænsning anvendelseskravet giver, kan der opstå begrænsninger med hensyn til det enkelte seminariums muligheder med hensyn til lærerkrøfter, lokaler og praktikinstitutioner, men denne begrænsning kan dog formindskes ved etablering af samarbejde seminarierne imellem. Dette samarbejde kan etableres, hvor studerende fra forskellige seminarier arbejder sammen, idet det seminarium, som har de bedste muligheder for at yde den til specialet fornødne undervisning vil være »gæste-seminariurn«. Samarbejdet mellem seminarierne og den størst mulige valgfrihed for de studerende forudsætter, at hvert seminariums specialetilbud bekendtgøres på samtlige seminarier inden specialevalget træffes.

Specialet udføres under vejledning af en af seminariets lærere, der kan henvise til materiale, andre lærere, specialister m.v. Når det skønnes hensigtsmæssigt kan en person uden for seminariets lærerkreds varetage denne vejledning. Vedkommende lærer vil i øvrigt få en del af sin opgave i form af vejledning ved de studerendes valg af speciale (eller fremsættelse af forslag om et speciale, der ikke er tilbudt) og vil normalt være lærer i det fag, som omfatter specialeemnet.

Specialet udføres over en periode på 13 uger, der placeres i 3. uddannelsesår. I denne periode skal de studerende have 10 timers ugentlig undervisning i specialets teori. Denne undervisning kan foregå på seminariet eller uden for dette, ved andre undervisningsinstitutioner, og kan foruden af seminariets lærere varetages af særlige gæstelærere. Derudover kan seminariet give indtil 5 timers ugentlig undervisning i hovedemner, der har tilknytning til specialerne, evt. i større hold.

Den med specialet forbundne praktikundervisning, skal omfatte mindst 10-15 timer ugentlig og kan foregå holdvis, gruppevis eller enkeltvis.

Specialepraktikken skal foregå i institutioner, der er valgt alene ud fra hensynet til, at de studerende der skal kunne arbejde praktisk med deres valgte specialeopgave, hvorfor valget af institution kan falde udenfor det almindelige praktikområde. Specialepraktikken kan afvikles i én eller flere institutioner og tilrettelægges af de studerende og den til specialet knyttede lærer evt. i samråd med seminariets praktikleder.

Specialeperioden ligger uden for skemaugerne, således at der ikke i perioden meddeles undervisning i de obligatoriske fag, men det kan næppe undgås, at der i et vist omfang for

nogle af de studerende meddeles undervisning på tilvalgshold.

Specialet afleveres i skriftlig form i 5 eksemplarer. Endvidere udarbejder de studerende et resumé af specialet til fordeling mellem årgangens studerende og de medvirkende lærere. De studerende er selv ansvarlige for mangfoldiggørelsen, dog stilles materialer og andre hjælpemidler til rådighed af seminariet.

Aflevering af speciale er en betingelse for at opnå afgangsbevis.

Vurdering af specialet foretages af vedkommende faglærer, der afgiver en udtalelse om, hvorvidt specialet kan godkendes/ikke godkendes samt om specialets indhold og arbejdsmetodernes hensigtsmæssighed. Udtalelsen afgives på en særlig attest, medens der i det endelige afgangsbevis kun anføres specialets indhold og vurderingen: godkendt/ikke godkendt.

Efter vurderingen forelægges specialet for et forum, hvortil interesserede har adgang. I forelæggelsen deltager de(n) studerende, der har udført specialet, læreren samt evt. andre implicerede, og der skal være mulighed for en drøftelse af emnet.

Udvalget har anset selve udførelsen af specialet som væsentlig til indføring i en arbejdsmetode, og til fordybelse i et emne. Man har ikke ment, at et ringe resultat skal kunne bevirke, at uddannelsen skal forlænges ved, at specialet omarbejdes. Endvidere har man ikke anset det for ønskeligt at foretage en egentlig bedømmelse med karaktergivning. Endelig har man lagt til grund, at udtalelsen om specialet anført på afgangsbeviset kun vil have mening, hvis den læses i sammenhæng med specialet og derfor gives udtalelsen på en særskilt attest. Den skriftlige og mundtlige aflevering af specialet tjener det formål at opøve de studerende i at kunne formulere en redegørelse, forklare baggrunden for denne og forsvare de synspunkter, der er fremsat i specialearbejdet.

En anden begrundelse for den mundtlige forelæggelse af specialet er, at den kan tjene som en orientering for andre studerende.

3.4.02. *Studievejledning.*

Studieplansudvalget har ved studievejledning forestået foranstaltninger som træffes af seminariet med det formål at bistå de studerende med henblik på en mere effektiv udnyttelse 1) af studietiden, 2) af de forskellige undervisningsformer, teoretiske som praktiske og 3) af de forskellige undervisningsmidler, lærebøger og kursorisk læsning.

Uden for egentlig studievejledning falder planlægning og tilrettelæggelse af undervisningens emner og arbejdsmåder, jfr. foran 3.2.06.

Studievejledningen omfatter herefter i særlig grad den støtte, som den enkelte faglærer ikke har mulighed for at yde i forbindelse med den fælles, generelle planlægning sammen med større grupper (klasser, hold) af studerende.

Den er primært et individuelt anliggende, som kan få betydning for såvel den studerendes arbejde med det enkelte fag som med hensyn til den studerendes udbytte af undervisningen som helhed i den aktuelle indlæringssituation, udfra den enkelte studerendes særlige forudsætninger.

Man ønsker at pege på, at studievejledning kan være særligt påkrævet indenfor børnehave- og fritidspædagoguddannelserne på grund af den betydelige uensartethed med hensyn til de studerendes forkundskaber og graden af studietræning. Endvidere vil valget af og arbejdet med tilvalgstimer, kursorisk læsning og speciale forudsætte, at der findes en form for studievejledning.

Den studievejledning, som efter udvalgets opfattelse skal etableres i forbindelse med børnehave- og fritidspædagoguddannelsen skal sigte mod at gøre den enkelte studerendes studietid mere effektiv ved at sikre, at han besidder de nødvendige studietekniske færdigheder og bistår ved tilrettelæggelse af studiet inden for de muligheder, som seminariets time- og fagplan giver, ved valg af tilvalgstimer og kursorisk læsning.

Med henblik på en løsning af disse opgaver finder man, at studievejledningen bl.a. kan omfatte følgende:

/. *uddannelsesår.*

Rådgivning med hensyn til studietekniske færdigheder:
Studie- og notatteknik,
biblioteksorientering,
individuel læsetræning.

2. uddannelsesår.

Rådgivning vedrørende tilvalgsmuligheder.

5. *uddannelsesår.*

Rådgivning vedrørende specialearbejde og tilvalg.

/ *hele studieforløbet:*

Valg af kursorisk læsning.

Det vil være ønskeligt, om den i første uddannelsesår givne studievejledning følges op med en form for vurdering af, om de studerende har tilegnet sig den principielle del af vejledningen på en sådan måde, at de med udbytte benytter den i deres daglige arbejde.

Studievejledning kan meddeles de studerende:

1) individuelt
2) gruppevis
3) klassevis
4) årgangsvis.

De indledende kurser i studie- og notatteknik samt biblioteksorientering bør gives klassevis, men kan muligvis gives for en hel årgang.

På grund af de studerendes forskellige studiemæssige forudsætninger må den største del af studievejledningen for at være effektiv gives som individuel vejledning.

Studievejledningen kan varetages af de respektive faglærere eller en egentlig studievejleder (evt. flere). En effektiv studievejledning vil forudsætte, at studievejlederen har kendskab til det undervisningsstof, vejledningen skal gives i, og til undervisningsforløbet i klassen. Endvidere forudsættes kendskab til den studerendes forudsætninger og standpunkt. Disse forhold taler for, at henlægge studievejledningen til faglærerne. En vanskelighed herved vil det dog være, at undervisningen i børnehave- og fritidspædagoguddannelsen i vidt omfang varetages af timelærere, der kun har et begrænset timetal ved det enkelte seminarium. Timelærerproblemet og den fornødne faglige kompetence, en studievejleder må have, taler for at henlægge en del af opgaven til en særlig person, og i hvert fald de foran omtalte opgaver med hensyn til kursus i studie- og notatteknik og biblioteksorientering vil naturligt kunne varetages af samme person. En »fast« studievejleder vil kunne give såvel rektor som praktiklederne en væsentlig aflastning, idet studievejledningsopgaven for tiden i vidt omfang varetages af disse personer. En studievejleder kan endvidere bedre tænkes at give de studerende den mere personlige rådgivning, som næppe helt kan undværes.

Da studievejledningen efter studieplansudvalgets opfattelse må tage sit udgangspunkt i den undervisningsmæssige situation, og da studievejledningen forekommer naturligt sammenhængende med planlægning og tilrettelæggelse af undervisningen i det enkelte fag, vil man finde det rigtigst, at studievejledningen også varetages af faglæreren, som man må give tidsmæssige og økonomiske muligheder for at varetage opgaven. Studieplansudvalget vil derfor foreslå, at der sikres mulighed for etablering af studievejledning. Studieplansudvalget finder, at studievejledning i rimeligt omfang kan gennemføres, hvis der afsættes 4 ugentlige timer pr. klasse. Med denne ordning vil seminarierne stå frit med hensyn til organiseringen, således at man også, hvis de stedlige muligheder findes, kan etablere en ordning, hvorefter der ansættes en egentlig studievejleder. Endelig skal man pege på, at erfaringsmaterialet ville blive bedre, jo flere forskellige organisationsmåder der forekommer.

Det foreslås yderligere, at der oprettes en af seminariernes parter uafhængig instans, hvis opgave det er at udfærdige globale og differentierede beskrivelser af de to uddannelser og deres relationer indbyrdes og til beslægtede uddannelser, samt foreslå og om nødvendigt tage initiativ til udviklings- og forskningsarbejde. En vidtgående orienterende virksomhed overfor studerende og øvrige parter tænkes indført i de omhandlede beskrivelser hvorved arbejdet tillige får et studievejledende sigte af mere generel karakter. Tilknytning til forsøgsinstitutioner kan tænkes. I denne forbindelse skal der peges på uddannelseslovens § 9, stk. 2.

Personlige, økonomiske og sociale problemer kan i høj grad mindske den studerendes studieeffektivitet, og erfaringen viser også, at der er stort behov for personlig vejledning. Spørgsmålet om en sådan vejledning er omtalt i forbindelse med andre uddannelser, og med henblik på en effektivisering af studiet vil man anbefale, at egentlig psykologisk, psykiatrisk og social vejledning bliver optaget til behandling og søges løst ved foranstaltninger, der eventuelt kan være fælles for flere uddannelser. Uden for den studievejledning, der må etableres under børnehave- og fritidspædagoguddannelsen, falder endvidere vejledning, der sigter mod et senere erhvervsvalg, således som den kendes fra skolen, især de gymnasiale skoleformer, idet de studerende har truffet deres erhvervsvalg.

3.4.03. Endvidere skal studieplansudvalget pege på, at en gennemførelse af uddannelse

i overensstemmelse med lovens intentioner forudsætter en større stab af faste lærere ved de enkelte seminarier, end der i øjeblikket er økonomisk mulighed for. Undervisningen i de pædagogisk-psykologiske fag og i sociale fag har i de senere år været varetaget af lærerkræfter med akademisk uddannelse eller afsluttet uddannelse fra sociale højskoler.

Der findes ingen organiseret specialuddannelse til en betydelig del af uddannelsens fag. Det drejer sig især om praktisk pædagogik, talelære og stemmepleje, samt visse af de skabende fag. Studieplansudvalget vil gerne pege på behovet for at etablere uddannelser på disse områder.

For lærere i praktisk pædagogik må kræves en grunduddannelse som børnehave- eller fritidspædagog, erfaring som praktiklærer, og videregående uddannelse på årskursus for børnehave- og fritidspædagoger ved Danmarks Lærerhøjskole. Den teoretiske del af dette grundlag alene må erkendes som utilstrækkelig til at føre grupper af elever igennem 3 års pædagogiske studier, samt til organisering og gennemførelse af videregående kurser for praktiklærere. Udvalget forslår, at der skabes mulighed for, at denne lærergruppe kan få adgang til cand.pæd.-uddannelsen på Danmarks Lærerhøjskole. Til støtte for de allerede ansatte lærere i praktisk pædagogik foreslås ifølge uddannelseslovens § 15, stk. 1, nr. 3 oprettet særlige kurser.

Med hensyn til lærere i talelære og stemmepleje er det allerede nu konstateret, at det vil blive svært at finde lærerkræfter i nødvendigt omfang til at bestride dette nye fagområde på seminarerne. Der er i forvejen mangel på talepædagoger til det terapeutiske arbejde, hvortil kommer, at også lærerseminarier ved bekendtgørelsen af 19. juni 1969 om uddannelse af lærere til folkeskolen har indført talelære og stemmepleje som obligatorisk kursus. Der findes uddannelser for talepædagoger ved Danmarks Lærerhøjskole og ved Taleinstituttet i Århus, men dels er kapaciteten, som tidligere nævnt, for lille, og dels er der uheldigvis en meget begrænset adgang for børnehave- og fritidspædagoger. Seminarielæreren i talelære og stemmepleje bør have gennemgået en børnehave- eller fritidspædagoguddannelse, så han derigennem er fortrolig med barnets sproglige udvikling og de psykologiske, sociale og motoriske faktorer, der påvirker sprog- og begrebsdannelsen i de første år. Ikke mindst vil dette have betydning med henblik på at etablere et naturligt og nært samarbejde med lærerne i sang og musik, i rytmik/gymnastik og i praktisk pædagogik. Udvalget vil derfor foreslå, at der søges gennemført en stærkt udvidet adgang for børnehave- og fritidspædagoger til talepædagoguddannelsen.

Seminarielærerne i værkstedsfagene har haft mulighed for, som supplement til deres pædagogiske grunduddannelse og deres praktik med børn, at søge videreuddannelse på kursus for formningslærere på Danmarks Lærerhøjskole 3 × 1 måned og 3 måneder. Man er vidende om, at der samme sted søges gennemført et 2-årigt fagligt-pædagogisk studium i formning, og foreslår, at der her skabes mulighed for optagelse af børnehave- og fritidspædagoger.

Faget dramatik skal ifølge uddannelsesloven etableres som nyt fag. Der findes her i landet følgende muligheder for at erhverve sig baggrund som lærer i dramatik:

1. Teaterhistorie - studiet ved Københavns Universitet.
2. Det dramaturgiske studium ved Århus Universitet.
3. De professionelle teaterskoler.
4. Kortere kurser arrangeret af børneteaterkredsen under Dansk Amatørteater Samvirke samt andre foreninger (1-2 uger).

De to førstnævnte har primært et teoretisk sigte, mens den tredje primært tager sigte på uddannelsen af professionelle skuespillere. De under 4 nævnte kurser er vel de eneste, der direkte tager sigte på en formidling af de dramatiske virkemidler til børn og unge og til voksne amatører. Disse kurser må dog anses for at være utilstrækkelige som grundlag for en seminarieundervisning, der tager sigte på at give den enkelte studerende mulighed for en stadig udvikling gennem en 3-årig periode, samt mulighed for at vælge speciale inden for området. Læreren i dramatik skal desuden være i stand til at samarbejde nært med de andre fag, og han må kende de væsentlige individual- og gruppepsykologiske mønstre. I erkendelse af, at der under den 3-årige pædagoguddannelse bliver et stort behov for kvalificerede dramatiklærere, må udvalget henstille, at der søges etableret en læreruddannelse i dramatik.

De eksisterende musik- og gymnastikpædagogiske uddannelser ved henholdsvis musik-

konservatorierne og Danmarks Højskole for Legemsøvelser er et utilstrækkeligt grundlag for undervisningen ved børnehave- og fritidspædagogseminarierne, idet de primært sigter mod en anden form for undervisning. Uddannelsen af lærere i disse fag ved seminarierne må i højere grad tage udgangspunkt i kendskabet til børns og unges udvikling, i særdeleshed deres musikalske og motoriske udvikling og deres behov for skabende udfoldelse. Af forannævnte grunde finder studieplansudvalget det nødvendigt at foreslå etablering af en videregående musik- og gymnastiklæreruddannelse med en pædagoguddannelse som grundlag.

Man vil derudover gerne pege på nødvendigheden af, at børnehave- og fritidspædagogseminariernes lærere får mulighed for at vedligeholde, ajourføre og udvikle deres kundskaber på efter- og videreuddannelseskurser, dels med henblik på det enkelte fag, dels med henblik på fagenes integration.

Udvalget skal sluttelig pege på udvalgsarbejdet om videreuddannelse af lærere til folkeskolens seminarier og på, at der i socialuddannelseskommissionen tænkes fremsat forslag om en institution, der kan formidle og iværksætte uddannelser for seminarielærere indenfor det socialpædagogiske område.

Efter de hidtidige regler har der kun været mulighed for aflønning af seminariernes faste lærere på et betydeligt lavere niveau end lønniveauet for lærere i gymnasiet eller ved lærerseminarierne. Børnehave- og fritidspædagogseminarierne har derfor ikke haft mulighed for i konkurrence med de nævnte uddannelsesområder at knytte lærere med akademisk eller anden højere uddannelse til sig som fastansatte, således at undervisningen i de pædagogisk-psykologiske fag og de sociale fag i de fleste tilfælde varetages af timelærere.

3.4.04. Praktikundervisningen udgør ca. 1/3 af den samlede undervisning og har således en særlig vægt i uddannelsen.

Studieplansudvalget anser det; for nødvendigt at påpege, at de foranstaltninger, som må anses for påkrævede til effektivisering af praktikundervisningen, forudsætter en endnu større medvirken fra praktikinstitutionernes personale, end man hidtil har krævet. Seminarierne har ikke kunnet yde praktiklærerne vederlag for deres arbejde i forbindelse med uddannelsen af børnehave- og fritidspædagoger, hvilket må anses for utilfredsstillende, og studieplansudvalget må nære overordentlig stor betænkelighed med hensyn til gennemførelse af den ny uddannelsesordning, såfremt der ikke tilvejebringes mulighed for vederlæggelse af praktiklærerne. Uddannelsesudvalget har i sin betænkning påpeget nødvendigheden af indførelsen af en vederlagsordning for praktiklærere.

Man finder det endvidere nødvendigt at pege på, at praktikundervisningen med det nu foreliggende praktikgrundlag, hvor praktiksteder kan ligge meget fjernt fra seminariet, kan medføre, at de studerende får betydelige udgifter til befordring til praktikinstitutionerne.

Studieplansudvalget kan derfor tilslutte sig de i Socialuddannelseskommissionens praktikudvalgs betænkning fremsatte bemærkninger om, *at* der ydes særligt vederlag til praktiklærere for sådan praktikundervisning, som forudsætter særligt arbejde ud over den normale arbejdsrutine og *at* der ydes de studerende godtgørelse fra seminariet af særlige befordringsudgifter i forbindelse med praktikundervisning i afsidesliggende praktiksteder.

3.5 Lempelse i uddannelsen

01. Ifølge uddannelseslovens § 8, stk. 1, skal undervisningen tilrettelægges således, at uddannelsen kan være afsluttet senest efter 3 år. Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at hensigten med ordet »senest« er at undgå, at uddannelsestiden fastlåses, således at det vil være umuligt at imødekomme forslag, som måtte fremkomme fra Socialuddannelseskommissionen som følge af dennes bestræbelser på en effektivisering og deraf følgende afkortning af praktikuddannelsen. Studieplansudvalget har derfor ikke ment sig forpligtet til at foreslå regler om en forkortet uddannelse, medmindre praktikundervisningen kan afkortes. Som foran i afsnit 2.5.03 anført er studieplansudvalget enigt i en del af de af Socialuddannelseskommissionens praktikudvalg fremsatte konklusioner. Man tør dog ikke på det foreliggende grundlag foreslå generelle regler om afkortning af den i loven forudsatte varighed af den praktiske uddannelse på ca. 1 år, og man fremsætter derfor ikke forslag om generelle regler om en forkortet uddannelse.

Man må samtidigt erkende, at den faste fordeling af undervisningens perioder på seminariet og i praktikinstitutioner kan gøre det vanskeligt at gennemføre uddannelsen på mindre

end 3 år, eller i realiteten på 2 år, da der efter studieplansudvalgets forslag kun holdes afsluttende prøve en gang årligt.

Den foreslåede undervisningsordning med en kerne af obligatoriske fag og kurser og et antal tilvalg skulle sigte mod et smidigere uddannelsesforløb. Sammenholdt med adgangen til at indrømme studerende med tilstrækkelige forkundskaber fritagelse i medfør af lovens § 7, nr. 2 for at deltage i undervisningen i et eller flere fag, skulle det herved være muligt at afkorte uddannelsen i særlige tilfælde. Studieplansudvalget har i dette øjemed foreslået bestemmelser, der giver mulighed for at man for enkelte studerende fraviger kravene om fordelingen af undervisningens perioder.

3.5.02. Ifølge uddannelseslovens § 2 stk. 1, kan der fastsættes regler for, *at* uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne, og *at* der på seminarierne kan indrettes undervisning som led i beslægtede uddannelser. Bestemmelsen må sammenholdes med § 7 nr. 2 om fastsættelse af regler, hvorefter studerende, der har sådanne forkundskaber i et eller flere af uddannelsens fag, at deltagelse i undervisningen må anses for unødvendig, helt eller delvis kan fritages herfor.

Studieplansudvalget har opfattet anvendelsesområdet for bestemmelsen i § 2 som uddannelse erhvervet som led i en videregående uddannelse, og som kan medregnes i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne fuldt ud, d.v.s. uden tab af den på den tidligere uddannelse anvendte tid, medens § 7 omfatter forkundskaber - typisk erhvervet under skoleuddannelsen, men også andet steds — som efter et skøn i det enkelte tilfælde kan bevirke en lempelse i børnehave- og fritidspædagoguddannelsen.

Bestemmelsen om medregning af uddannelse erhvervet andetsteds i § 2 er knyttet til bestemmelsen om indretning af undervisning på seminarierne som led i beslægtede uddannelser. Denne sidste bestemmelse er indsat efter Socialuddannelseskommissionens henstilling og har som hovedsigte etablering af et samarbejde mellem børnehave- og fritidspædagoguddannelserne på den ene side og børneforsorgspædagoguddannelserne og andre socialpædagogiske uddannelser på den anden side. Under folketingets behandling er anvendelsesområdet for de to bestemmelser betragtet som det samme. Bestemmelsen om medregning af uddannelse erhvervet andetsteds har muligvis et videre sigte, men studieplansudvalget har ud fra betragtningen, at der tænkes på en medregning fuldt ud - alene behandlet mulighederne for medregning af beslægtede uddannelser.

Studieplansudvalget har som anført i afsnit I optaget forhandlinger med repræsentanter (inspektør Kr. Steinov og seminarierektor H. C. Rasmussen) for det revisionsudvalg, der er nedsat under Børne- og Ungdomsforsorgens Pædagogiske Nævns skoleudvalg med den opgave at revidere børneforsorgspædagoguddannelserne, der deles i den såkaldte A-linie (børne- og ungdomsforsorgsområdet) og S-linien (småbørns- og vuggestueområdet). Forhandlingerne er således ført på grundlag af de foreløbige overvejelser om børneforsorgspædagoguddannelserne.

Studieplansudvalget og de ovennævnte repræsentanter var enige om, at en koordination mellem uddannelserne kunne gennemføres ved at uddannelserne i stedet for den nuværende opdeling efter ressortministerium blev undergivet en opdeling efter klientellets alder, så der etableredes fællesuddannelser for på den ene side børneforsorgspædagoger af S-linien og børnehavepædagoger og på den anden side børneforsorgspædagoger af A-linien og fritidspædagoger. En fælles grunduddannelse kunne tilrettelægges med en fælles hoveduddannelse, der efterfulgtes af specialisering med henblik på det fremtidige virksomhedsområde. En sådan ordning forudsætter lovændring, men man er bekendt med, at Socialuddannelseskommissionen arbejder med konkrete planer om en fælles grunduddannelse for socialpædagoger.

En overgang mellem uddannelser, således at en (afbrudt) uddannelse i den ene uddannelse fuldt ud medregnes i den nye, forudsætter, at uddannelserne har en ensartet fordeling af praktikundervisning og undervisning på seminariet.

Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne sigter mod en jævn spredning af praktikundervisningen over hele uddannelsesforløbet, bl.a. er det af hensyn til 1. årsafgøreisen nødvendigt, at der i 1. uddannelsesår gives både praktikundervisning og undervisning på seminariet. For at sikre den studerendes udbytte af begge undervisningsformer, kan man ikke i 1. uddannelsesår etablere for lange praktikperioder. Børneforsorgspædagoguddannelserne sigter mod langvarige praktikperioder, der skønnes nød-

vendige bl.a. på grund af praktikinstitutionernes karakter af døgninstitutioner.

En anden forudsætning for overgang er, at uddannelserne struktureres med en bred grunduddannelse, der følges op med tilvalg og specialer. I denne henseende vil børnehave- og fritidspædagoguddannelserne i nogen grad opfylde kravene, men studieplanerne for børne- og ungdomsforsorgsuddannelserne var endnu ikke så vidt udarbejdede, at det kunne afgøres, om denne forudsætning forelå.

Studieplansudvalget mener dog, skønt væsentlige forudsætninger således savnes, at kunne tilslutte sig tanken om en overgang mellem de to uddannelser uden tab af studietid, såfremt de ovennævnte forudsætninger efter afsluttet revision af børneforsorgsuddannelserne foreligger og studieplanernes indhold i øvrigt gør det mulig.

Under hensyntagen til de mange lighedspunkter, der er imellem børnehavepædagoguddannelsen og børneforsorgspædagoguddannelsens S-linie og mellem fritidshjemspædagoguddannelsen og børneforsorgsuddannelsens A-linie, har drøftelserne resulteret: i et forslag om, at der, såfremt en studerende ønsker at skifte mellem en af de fire omtalte uddannelser, eller såfremt en færdiguddannet fra en af de fire pågældende uddannelser ønsker at supplere med en af de andre, skal den pågældende henvende sig til et stående udvalg, som har til opgave at tage stilling til, hvor megen rabat pågældende kan få ved den ønskede uddannelse på baggrund af, hvilke områder af den faglige undervisning der allerede er gennemgået. Udvalget tager individuel stilling til de fremkomne sager.

Det er foreslået, at de til ordningen tilknyttede uddannelser skal være repræsenteret i nævnte udvalg. Ordningen kan tænkes udvidet til at omfatte andre socialpædagogiske uddannelser, f.eks. socialformidler- og læreruddannelserne.

3.5.03. Studieplansudvalget har opfattet den i § 2, stk. 1, omhandlede andetsteds erhvervede uddannelse som en anden uddannelse end børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Det er ikke i loven udtrykkeligt forudsat, at der er fri overgang mellem de 2 uddannelser, og der har ikke under den hidtidige uddannelsesordning eksisteret en sådan overgangsmulighed. Studieplansudvalget finder, at den integration mellem uddannelsesområderne, som er tilsigtet ved loven og kommet til udtryk i forarbejderne, og som studieplansudvalget ved sit forslag har sigtet imod, gør en sådan overgang helt naturlig. Man har dog fundet det sikrest at optage en hertil sigtende bestemmelse i bekendtgørelsesforslaget, da ordningen må anses for ny i forhold til den hidtidige uddannelsesordning. Overgangen skal indberettes til direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

3.5.04. Anvendelsesområdet for reglen i uddannelseslovens § 7, nr. 2, er omtalt ovenfor. Studieplansudvalget har i forbindelse med overvejelserne om lovens § 2, stk. 1 benyttet en af Socialuddannelseskommissionens arbejdsgruppe foretagen undersøgelse over en række beslægtede uddannelser samt uddannelser, der indeholder elementer som også forekommer i børnehave- og fritidspædagoguddannelsen. Man har ikke kunnet finde sådanne lighedspunkter, som man har skønnet nødvendige for at udfærdige generelle regler om fritagelse for disse uddannelser, hvorfor man finder, at der kun kan ydes personer, der helt eller delvis har gennemført disse uddannelser lempelse i børnehave- eller fritidspædagoguddannelserne gennem fritagelsesreglen i uddannelseslovens § 7, nr. 2.

På grundlag af folketingsbehandlingen har studieplansudvalget overvejet, om der i visse uddannelser (til HF, studentereksamen) kan være erhvervet sådan viden i enkelte fag, at der kan opstilles generel regel om fritagelse. Studieplansudvalget finder, at sigtet med børnehave- og fritidspædagoguddannelsen medfører, at undervisningen i de fag, hvor der kunne være tale om fritagelsesbegrundende forkundskaber, allerede fra et tidligt tidspunkt i uddannelsen har et indhold, som væsentligt adskiller sig fra indholdet i fagene i de andre uddannelser. Studieplansudvalget har således ikke ment at kunne fremkomme med forslag om generelle fritagelsesregler for enkelte fag som følge af visse foruddannelser.

3.6. De studerendes fremmøde

Under den hidtidige uddannelsesordning antoges det, at der var pligt for de studerende til at møde til undervisningen, således at en vis grovere forsømmelse måtte medføre udelukkelse fra undervisningen eller tilbud om at gå en klasse om. Der fandtes imidlertid ikke faste regler herom. Studieplansudvalget har overvejet, om obligatorisk fremmøde under

den nye uddannelse kan anses for overflødigt. Man har herved været opmærksom på udviklingen inden for uddannelser af tilsvarende niveau, hvorefter der ikke eller kun i begrænset omfang foreskrives obligatorisk fremmøde. Denne udvikling må ses som en følge af en opfattelse, hvorefter den studerende selv har ansvaret for uddannelsens gennemførelse. Studieplansudvalget kan gå ind for den betragtning, at en studerende, der selv har valgt sin uddannelse, vil være så interesseret i at følge den, at forsømmelser ikke forekommer uden vægtige grunde, være sig helbredsmæssige eller sociale. Skyldes forsømmelsen undervisningsmæssige forhold, kan fejlen ligge hos uddannelsesinstitutionen.

Studieplansudvalget har i sit forslag i det hele haft det formål, at tilrettelægge en uddannelse, som kan være motiverende for de studerende. F.eks. har man søgt at imødekomme kravene om de studerendes medvirken ved tilrettelæggelsen af deres eget uddannelsesforløb og af undervisningen i det enkelte fag og man har ved forslaget om studievejledning søgt at tilvejebringe mulighed for hjælp til studerende, der af forskellige grunde tilkendegiver vanskelighed ved at følge undervisningen.

Uanset den generelle indstilling til mødepligt og uanset bestræbelserne på at tilrettelægge en motiverende uddannelse, må studieplansudvalget dog nære betænkelighed ved at gøre fremmødet frit. Man finder det nødvendigt, at der er en vis sikkerhed for, at den studerende, der modtager afgangsbevis, virkelig har gennemført uddannelsen. En sådan sikkerhed dokumenteres inden for andre uddannelser ved eksaminer, men børnehave- og fritidspædagoguddannelsen har kun afsluttende prøve i de pædagogisk-psykologiske fag og de sociale fag, medens der i de øvrige fag alene skal afgives en udtalelse om den studerendes standpunkt. Et for ringe fremmøde af den studerende kan medføre, at vedkommende lærer er ude af stand til at afgive nogen udtalelse. En løbende kontrol med de studerendes kundskabstilegnelse kunne etaberes ved hyppige prøver i uddannelseseforløbet, men af pædagogiske grunde finder man det ikket hensigtsmæssigt at foreskrive sådanne prøver.

Endvidere skal det anføres, at det samarbejde både med lærere og medstuderende, som forudsættes for gennemførelsen af uddannelsen, vil blive vanskeliggjort ved en studerendes forsømmelser.

Endelig vil man pege på, at den for uddannelsen betydningsfulde holdningsbearbejdelse forudsætter de studerendes fremmøde.

Studieplansudvalget konkluderer derfor at, de studerendes fremmøde må være en af forudsætningerne for, at formålet med undervisningen kan opnås, og derfor bør være obligatorisk. Især i første uddannelsesår er det vigtigt, at de studerende indarbejdes i seminariets og uddannelsens særlige forhold, herunder samarbejdsformer og hensigtsmæssige studietekniske færdigheder, således at de kan blive i stand til at udnytte de stigende tilvalgsmuligheder. Man antager, at de studerende efterhånden som uddannelsen skrider frem, i stigende omfang selv kan påtage sig ansvaret for deres uddannelse.

Såfremt forsømmelser bevirker, at den studerendes og/eller klassens udbytte af undervisningen forringes væsentligt, optages spørgsmålet til drøftelse med den studerende/klassen, og skal i tilfælde af uoverensstemmelse forelægges i et fællesorgan, med ligelig repræsentation af lærere og studerende.

Under forudsætning af enighed mellem faglæreren og de studerende kan det være velmotiveret for både enkelte studerende og for mindre grupper i en kortere periode at holde fri fra fremmøde i faget til fordel for mere frit studium af et emne indenfor løbende undervisningsplan.

I aftale om mødefrihed kan indgå, at de studerende gør rede for udført arbejde i den mødefri periode.

Sluttelig skal anføres, at studieplansudvalget ikke finder, at forsømmelser alene kan medføre udskillelse eller omgang, men at der i det enkelte tilfælde må foretages en helhedsvurdering af den studerende, hvori indgår pågældendes standpunkt, studiemæssige og personlige adfærd og problemer samt eventuelt forhold på seminariet, som kan have været medvirkende årsag til forsømmelserne.

Studieplansudvalget har i sit bekendtgørelsesforslag alene foreskrevet obligatorisk fremmøde, men har ikke anset de mere detaljerede bestemmelser om det nærmere indhold af det obligatoriske fremmøde for at høre hjemme i en uddannelsesbekendtgørelse.

3.7. Uddannelsens afslutning

Studieplansudvalget har foreslået regler om førsteårsbedømmelsen, indstilling til afsluttende

prøve, prøvernes form, standpunktudtalelser, karaktergivning, betingelser for at bestå, eksamensbevisets indhold og form.

3.7.01. *Karaktergivning.*

Under den hidtidige uddannelsesordning har man en særligt udformet karakterskale med 5 trin. Såfremt man i mere end 1 fag opnår bundkarakteren, kan afgangsbevis ikke udstedes.

Studieplansudvalget har overvejet mulighederne for en udifferentieret skala (bestået/ikke bestået) eller en differentieret skala. Ifølge uddannelseslovens § 8, stk. 3 skal læreren, henholdsvis praktiklederen ved afslutningen af undervisningen i uddannelsens fag afgive en udtalelse om den studerendes standpunkt. Man har forstået denne bestemmelse således, at udtalelsen kan have form af en karakter (der er udtryk for et resultat af en vurdering). Udvalgets flertal har imidlertid tillige ment, at en udtalelse må indeholde en graduéret vurdering af et positivt resultat og ikke indskrænke sig til en afgørelse af, om præstationen er antagelig (bestået) eller uantagelig (ikke bestået). Man har herved sammenholdt formuleringen i stk. 3 med formuleringen i stk. 2 (førsteårsafgørelsen) hvorefter der alene kræves en afgørelse af, om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen. Medens stk. 2 således alene indeholder et krav om en afgørelse om fortsættelse eller ej (todelt) finder udvalget, at stk. 3 indeholder et krav om en graduéret vurdering. En todelt vurdering vil, hvis den studerende skal have lejlighed til i rimeligt omfang at tilrettelægge sit studium inden for uddannelsens mange fag, enten blive meget hård for den studerende eller i sin konsekvens indebære en prioritering af fagenes betydning for uddannelsens helhed. Man finder, at en sådan prioritering ikke kan foreskrives, dels fordi fagene er fastlagt i loven uden prioritering, dels fordi udvalget på grundlag af de faglige udvalgs indstilling må konkludere, at ethvert fag har sin betydning for uddannelsens helhed. Heraf kan følge, at en todelt vurdering kan indebære, at visse lærere af frygt for at træffe afgørelse om, at den studerende ikke kan bestå, vil afholde sig fra at give selv den meget ringe præstation bundkarakter, således at konstateringen bestået/ikke bestået i realiteten vil bevirke, at alle studerende får den eneste positive karakter. Endvidere vil det efter flertallets skøn være praktisk muligt og sagligt forsvarligt at give en differentieret vurdering af de studerendes præstationer. Hertil kan føjes, at det kan være vanskeligt for de ansættende myndigheder især ved førstegangsansættelse at træffe en sagligt begrundet afgørelse ved valg blandt flere stillingsansøgere uden at kunnet medtage seminariets vurdering af den studerendes standpunkt. Man kan heller ikke se bort fra det rimelige i, at den studerende bliver bekendt med andres vurdering af sit udbytte af undervisningen og derved får mulighed for en mere realistisk opfattelse af sig selv, og for visse studerende kan en graduéret bedømmelse have en motiverende virkning. Endelig har man været opmærksom på den igangværende udvikling, hvorefter der søges indført en ensartet karakterskala ved alle uddannelser og på det ønskelige i, at det ved en eventuel senere optagelse på andre uddannelsesinstitutioner er mulighed for at vurdere ansøgeren på et kendt grundlag.

Studieplansudvalgets flertal har herefter anset det for rigtigst at indføre en differentieret bedømmelse.

Man har endvidere overvejet, om den differentierede skala skal være 13-skalaen eller en særlig opdelt skala.

Man finder, at den fint opdelte vurdering, som 13-skalaen er udtryk for, ikke er hensigtsmæssig for alle børnehave- og fritidspædagoguddannelsens fag, og man foreslår derfor, at der som hidtil anvendes en skala med færre trin.

Det bemærkes hertil, at den skala, flertallet foreslår, indeholder en bundkarakter, der gives for den uantagelige præstation og 3 grader for den antagelige præstation, der kan være usikker, middel og udmærket, altså en skala med et negativt og 3 positive trin.

To af flertallet (Agnete Helmstedt og Jens Sigsgaard) ønsker dog at udtale:

Man ville foretrække indførelse af en 13-skala, men tilslutter sig flertallet ud fra det synspunkt, at selv om 13-skalaen indeholder flere trin, er strukturen den samme. Såfremt det af hensyn til samarbejdet med andre uddannelser viser sig hensigtsmæssigt at anvende 13-skalaen vil 1 + 3 skalaen kunne transponeres.

Et mindretal (Bjarne Hansen, Vagn Michelsen, Peer Mylov og Ebba Strange) ønsker at udtale:

Mindretallet har ligeledes forstået bestemmelsen i § 8, stk. 3 således, at udtalelsen kan

have form af en karakter, men foreslår en differentieret 2-delt vurdering, hvorved den enkelte lærers vurdering udtrykkes i et antageligt/ikke antageligt.

Retningslinierne for karaktergivningen bliver således alene at bedømme, hvorvidt den studerende har erhvervet viden og færdigheder i forhold til målet for de enkelte fag og uddannelsens formål.

En 1 + 1 bedømmelse ved uddannelsens afslutning bliver dermed et måleinstrument, hvormed seminariet finder frem til de studerende, der har bestået uddannelsen, og som det er forsvarligt at udstede afgangsbevis til.

Afgangsbeviset vil i almindelighed kun blive anvendt ved førstegangsansættelser. Det må her være ansøgerens ansvar at redegøre overfor de ansættende myndigheder om sine kvalifikationer, specielle interesser og holdninger, og derudfra må de ansættende myndigheder træffe afgørelse om ansættelse.

En kommunikation til de ansættende myndigheder gennem en differentieret karakterskala bliver fejlagtig, derved at det faglige stof ikke samtidig kendes.

Ud fra denne problematik finder mindretallet ikke grundlag for at foretage en differentieret karaktergivning.

I løbet af uddannelsestiden vil den studerende blive vejledet og rådgivet med hensyn til sit standpunkt, og vil derigennem opøve sin evne til en realistisk vurdering af sig selv og sit standpunkt og kun derigennem bliver den studerende bekendt med andres vurdering og får mulighed for en mere realistisk opfattelse af sig selv.

Denne vejledning og rådgivning betyder, at den afsluttende standpunktsbedømmelse ikke vil være unødig hård, da en eventuel »ikke antagelig« bedømmelse kun vil ramme et lille antal studerende og kun nogle, der i forvejen er blevet forberedt gennem rådgivning.

Den her skitserede bedømmelsesform pålægger ikke læreren det store ansvar, at skulle give udtryk for en objektivitet, der ikke kan være tilstede, men stiller til gengæld det krav, som man *må* kunne stille til en lærer, at han, på baggrund af en beskrivelse af den studerendes udvikling og kundskabstilegnelse i uddannelsesforløbet, skal tage stilling til, om standpunktet er forsvarligt, således at den studerende kan dimitteres som pædagog.

Vi finder ikke, at en ensartet karaktergivning overalt i det undervisningsministerielie område vil lette overgangsmulighederne fra én uddannelse til en anden. En ensartet karakterskala vil i sig selv ikke sige meget om hvordan og hvad der måles, hvorfor grundlaget ved en eventuel senere optagelse på andre uddannelsesinstitutioner fortsat vil være ukendt. Kun en koordinering og integrering af undervisningsstoffet uddannelsesinstitutionerne imellem vil skabe reelle overgangsmuligheder.

Flertallet peger på, at en gradueret bedømmelse kan have en motiverende virkning, men overser således, at belønningsaspektet i en differentieret karakterskala også har en negativ virkning, hvilket er i modstrid med uddannelsens formål, der lægger vægt på, at fremme de studerendes samarbejdsevne.

Hele vor uddannelse sigter mod et pædagogisk arbejde, der tilstræber at fremme børns og unges tolerance, medmenneskelige forståelse og accept af andre og modvirke tendenser til egennyttighed og konkurrencementalitet. En differentieret karakterskala, der inddeler folk i bestemte kategorier, vil indvirke på den holdningsbearbejdelse, der finder sted under uddannelsen, og dermed være med til at præge de studerendes senere holdning til arbejdet med børn og unge.

Studieplansudvalget har fundet samtlige fag af betydning for uddannelsen, hvorfor alle, må vurderes ved uddannelsens afslutning.

3.7.02. Senest ved udgangen af uddannelsens 1. år, afgør seminariet om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen. Ved denne afgørelse finder studieplansudvalget det ikke ønskeligt, at der anvendes en differentieret vurdering, ligesom ikke alle fag bør indgå i afgørelsesgrundlaget. Afgørelsen træffes på grundlag af faglærernes og praktiklederens bedømmelse.

Praktikbedømmelsen foretages af praktiklederen på grundlag af de enkelte praktiklæreres bedømmelse på et særligt skema.

Skemaet er det samme for begge praktikperioder og er således udformet, at praktiklæreren for en række forhold giver sin bedømmelse og afslutter med en helhedskonklusion, hvorefter praktiklederen på grundlag af konklusionerne, der kan drøftes med praktiklærerne og den studerende, træffer sin afgørelse.

Faglærerne og praktiklederen udtaler sig om, hvorvidt de finder fortsættelse af uddannelsen betænkelig/ikke betænkelig.

Såfremt en studerende får 2 eller flere »betænkelig« i a) fagene psykologi, pædagogik, praktisk pædagogik og institutionslære, sociale fag, socialmedicin eller i b) fagene musik, rytmik/gymnastik, værkstedsarbejde og dramatik og dansk sprog, m.v. eller c) betænkelig i praktik, skal spørgsmålet om fortsættelse af hans uddannelse drøftes i et udvalg, hvor både lærere og studerende er repræsenteret.

Såvel den studerende som de lærere/praktiklærere der har afgivet udtalelsen betænkelig skal have lejlighed til at udtale sig i udvalget.

3.7.03. Afsluttende prøver skal efter studieplansudvalgets opfattelse registrere, hvorvidt det i fagbestemmelsen anførte formål er nået. Man har ikke ment, at der var en sådan forskel mellem den skriftlige og den mundtlige prøveforms mulighed til at måle, at der burde stilles krav til alle studerende om at deltage i både skriftlig og mundtlig prøve, men man har fundet det muligt at foreslå, at der gives de studerende valget mellem at lade sig prøve skriftligt eller mundtligt. Det bemærkes i denne forbindelse, at man ikke anser bestemmelsen i lovens § 9, stk. 1 nr. 3 som forudsættende, at alle studerende fremstiller sig til skriftlig prøve men alene, at der afholdes skriftlige prøver.

Man finder det herefter også rimeligt at foreslå, at opgaverne tilvejebringes på samme måde ved skriftlige og mundtlige prøver og at de studerende har de samme valg, d.v.s. at der skal være ligeså mange spørgsmål at vælge imellem til den skriftlige som ved den mundtlige prøve. Efter en drøftelse mellem dimittenderne og faglæreren om emneområderne udarbejder læreren (lærerne) forslag til opgaver, som godkendes af censor.

Da opgaverne tilvejebringes på samme måde for mundtlige og skriftlige prøver, har man ikke stillet forslag om centralt stillede opgaver, da sådanne normalt kun forekommer ved skriftlige prøver.

For at sikre ensartetheden med hensyn til de krav, der stilles til de studerende har man foreslået, at en del af censorerne skal være beskikkede af direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Udvalget har foreslået, at der afholdes 2 prøver:

1 prøve i fagene psykologi, pædagogik og praktisk pædagogik og institutionslære og
1 prøve i sociale fag.

Man har foreslået følgende prøveform:

Pædagogisk-psykologiske fag

Der afholdes
enten en skriftlig prøve af 6 timers varighed
eller en mundtlig prøve med en forberedelsestid på normalt højst 3 timer.

Man regner med, at den mundtlige prøve kan afvikles på 45 minutter, heraf 10 minutter til bedømmelse.

Sociale fag

der afholdes
enten en skriftlig prøve af 5 timers varighed
eller en mundtlig prøve med en forberedelsestid på normalt højst 3 timer.

Man regner med at den mundtlige prøve kan afvikles på 30 minutter, heraf 10 minutter til bedømmelse.

Ved *forberedelsen* til mundtlig prøve og ved skriftlig prøve må den studerende medtage hjælpemidler.

Man har overvejet om, det skulle tillades dimittenderne at drøfte de stillede opgaver indbyrdes, men finder at en sådan ordning må henskydes til forsøg. Den studerende skal i forberedelsestiden udarbejde en disposition for sin besvarelse.

Ved den mundtlige prøve deltager vedkommende faglærer eller - for prøven i de pædagogisk-psykologiske fag - faglærere. Har flere lærere varetaget undervisning i et fag, deltager hovedlæreren. Endvidere deltager censor. Prøven former sig som en samtale på grundlag af den studerendes redegørelse. Ved samtalen er dispositionen retningsgivende.

Man har overvejet muligheden af afholdelse af mundtlige prøver med grupper af studerende, men man finder at en sådan ordning ligeledes må henskydes til forsøg.

Om bedømmelse henviser man i det hele til bekendtgørelsesforslaget, idet man dog bemærker, at det er overvejet, om dimittenden kan overvære, eventuelt deltage i bedømmelsen, men man finder at en sådan ordning ligeledes må henskydes til forsøg.

3.7.04. Standpunktsudtalelsen bør såfremt der er flere lærere i et fag afgives efter en drøftelse mellem disse. Standpunktsudtalelsen skal afgives på grundlag af en vurdering af den studerendes viden og færdigheder og af hans forståelse og evne til pædagogisk anvendelse set i forhold til fagets mål. Studieplansudvalget

har anset sig for beføjet til at foreslå, at standpunktsudtalelsen afgives i form af en karakter, idet verbale bedømmelser har et stærkt subjektivt præg - jfr. afsnit 3.7.01.

3.7.05. *Betingelser for at opnå afgangsbevis.*

Studieplanudvalget har overvejet muligheden for en ordning, hvorefter enhver, der gennemgår uddannelsen og fremstiller sig til de afsluttende prøver, har krav på bevis for afsluttet uddannelse uanset resultatet af uddannelsen. Man er opmærksom på, at uddannelsesudvalget var tilhænger af en sådan ordning ud fra den betragtning, at uegnede studerende måtte udskilles før tidspunktet for den afsluttende prøve. Studieplansudvalget finder imidlertid, at uddannelsesloven etablerer en uddannelsesordning med en anden struktur end den hidtidige og den af uddannelsesudvalget forudsatte, idet der efter loven ikke foreligger mulighed for at udskille studerende på grund af studiemæssige forhold bortset fra 1. årsafgørelsen. Det må forudses at ukvalificerede eller forsømmelige studerende, som efter den hidtidige uddannelsesordning ville blive udelukket fra undervisningen, nu kan gennemgå uddannelsen og gå op til afsluttende prøve. Studieplansudvalget mener, at der bør være mulighed for på grundlag af en for ringe bedømmelse at undlade at give en dimittend afgangsbevis. Foruden at henvise til bemærkningerne ovenfor i afsnit 3.7.01. om karaktergivning skal man som begrundelse for sin indstilling anføre, at man anser det som et led i uddannelsesordningens formål, at den der er dimitteret fra et børnehave- eller fritidspædagogseminarium, uddannelsesmæssigt er kvalificeret til at varetage en pædagogs arbejde.

Ud fra betragtningen, at alle fag er lige betydningsfulde, har man ment, at alle fag - dog bortset fra talelære og stemmepleje — hvori der gives karakter, skal tælle med i gennemførelsesafgøreisen.

Studieplansudvalget foreslår herefter, at det som betingelse for at få bevis for gennemført uddannelse kræves, at der ikke i noget fag - dog bortset fra talelære og stemmepleje - hverken ved standpunktsudtalelse eller efter bedømmelse af afsluttende prøve er tildelt karakteren 0.

3.7.06. *Afgangsbevis.*

Man henviser til bekendtgørelsesforslaget, idet man dog bemærker, at der i afgangsbeviset afgives en delbedømmelse for så vidt angår faget værkstedsarbejde, således at dette opdeles i indtil 4 discipliner og opføres på beviset med delkarakterer. Kun hovedkarakteren for faget medregnes i afgørelsen om, hvorvidt uddannelsen er gennemført.

Man finder det endeligt rimeligt at indstille, at studerende, der ikke kan få bevis for gennemført uddannelse, har ret til at få en attestation for, i hvilket tidsrum han har deltaget i undervisningen på seminariet.

3.8. Uddannelsen i overgangstiden

Ifølge uddannelseslovens § 16, stk. 4 kan der efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse endnu i undervisningsåret 1970–71 påbegyndes en 2-årig grunduddannelse efter den hidtidige ordning.

Studieplansudvalget har i sit bekendtgørelsesforslag optaget en bestemmelse, der sigter **til,** at der samtidig med igangsætningen af den første klasse efter den 3-årige ordning, påbegyndes en (sidste) 2-årig uddannelse. Man har foreslået, at de efter ikrafttrædelsen af uddannelsesloven igangværende uddannelseshold efter den 2-årige ordning undervises efter reglerne i de hidtidige uddannelsesbekendtgørelser om 1) undervisningen på seminarierne, 2) den praktiske uddannelse og 3) undervisningens afslutning. Man har dog overvejet, om ikke prøveformerne for nye uddannelser skulle kunne overføres til den 2-årige uddannelse, men har her fundet en hindring i, at de studerende efter den 2-årige uddannelsesordning er optaget under andre forudsætninger.

Studieplansudvalget har herefter ikke ment at kunne foreslå regler om en tilnærmelse mellem de to uddannelser, men for ikke at udelukke en tilnærmelse har man fremsat forslag om adgang for direktoratet for folkeskolen og seminarierne til at godkende fravigelser i de hidtige uddannelsesbekendtgørelser.

4. Særlige spørgsmål

1. Studieplansudvalget har i sit forslag adskillige gange forudsat, at de studerende medvirker ved tilrettelæggelse af undervisningen.

Man finder, at en sådan fagcentreret medvirken kan etableres uformelt ved drøftelser på de forskellige undervisningshold.

Herudover kan der dog peges på forhold, som forudsætter de studerendes medvirken, men hvor det ville være ønskeligt, om der var mere formelle regler om denne medvirken. Studieplansudvalget er opmærksomt på, at spørgsmål om råd og nævn, de studerendes repræsentation og andre gruppers repræsentation vedrører seminariernes struktur og således er studieplansudvalget uvedkommende, men da et sådant spørgsmål er af betydning for undervisningen på seminariet, og således kan få uddannelsesmæssige konsekvenser, ønsker studieplansudvalget dog gerne at gøre sine synspunkter gældende.

Studieplansudvalget er opmærksomt på reglerne i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. januar 1970 om faste råd og udvalg m.m. ved seminarierne.

Med udgangspunkt heri skal man om en fremtidig tilsvarende bekendtgørelse for børnehave- og fritidspædagogseminarierne bemærke, at det efter studieplansudvalgets opfattelse ville være ønskeligt, om læreres og studerendes medbestemmelse blev udvidet til mere end en deltagelse i beslutningsprocessen (afgivelse af en udtalelse). Man erkender, at seminariernes ledelsesstruktur forudsætter, at de afgørelser, der kan udløse et ansvar, må træffes af en person, mod hvem der kan gøres et ansvar gældende, altså i de fleste tilfælde rektor, sjældnere lærere eller andet personale og aldrig de studerende.

Man finder på den anden side, at der kan forekomme sådanne afgørelser, som kun kan udløse et ansvar for overholdelse af procedure-reglerne, medens afgørelsens indhold ikke kan udløse nogen sanktioner mod den, der har truffet afgørelsen. Man tænker herved f.eks. på afgørelser om optagelse — jfr. optagelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 5 - bortvisning, uddannelseslovens § 14, samt muligvis førsteårsafgørelsen og afgørelse om omgang af et uddannelsesår. Sådanne afgørelser berører de studerende i meget høj grad, hvorfor det efter studieplansudvalgets opfattelse bør tilstræbes, at sådanne afgørelser træffes i organer med en ligelig repræsentation af studerende og lærere, herunder rektor, således at en heri truffet afgørelse er bindende for rektor.

Man skal endvidere pege på, at adskillige afgørelser får betydning for andre grupper ved seminariet end lærere og studerende. F.eks. har afgørelser vedrørende byggeri og indretning, anvendelse af lokaler uden for undervisningstiden og budgetlægning, betydning for det øvrige personale på seminariet, som derfor burde sikres adgang til at udtale sig i et samarbejdsudvalg.

Man forudsætter i bekendtgørelsesforslaget, at der ved børnehave- og fritidspædagogseminarierne vil blive oprettet fællesudvalg og tillige et praktikudvalg. Praktikudvalget består af repræsentation fra seminariet, praktiklærerkredsen og de studerende.

4.2. I betragtning af den hastige udvikling der foregår inden for de psykologiske, pædagogiske og sociale fagområder, sammenholdt med den almindelige samfundsudvikling, anser udvalget det for nødvendigt, at børnehave- og fritidspædagogernes grunduddannelse må holdes å jour Og suppleres med efter- og videreuddannelse.

En del af de fremtidige pædagoger ansættes i institutioner, der ikke i traditionel forstand er børne- og ungdomsinstitutioner, idet kredsen af institutioner, der ønsker at knytte pædagoger til medarbejderstaben, stadig udvides, f.eks.

med skoler, hospitaler og institutioner for ældre og handicappede.

Dette medfører krav til pædagogerne om, at de ikke blot er i stand til at samarbejde med andre faggrupper, men tillige at de er bekendt med disses arbejdsområder og metoder samt specielle fagterminologi.

Endvidere ansættes i stigende omfang pædagoger i administrative stillinger inden for det socialpædagogiske fagområde. De får brug for viden og kunnen, f.eks. vedrørende økonomi, personaleforhold og administration, hvilke områder grunduddannelsen i så fald langt fra byder tilstrækkelig uddannelse i, idet dens sigte primært er pædagogisk.

For at imødekomme denne udvikling anser studieplansudvalget det for nødvendigt, at der snarest etableres udbygning af efter- og videreuddannelsesmulighederne for børnehave- og fritidspædagoger.

Videreuddannelsen bør gives dels i form af årskurser, dels mulighed for deltagelse i pædagogiske fagstudier. Årskurser kunne tilrettelægges, så de kvalificerede til stillinger som konsulenter, talepædagoger og andre former for specialpædagoger. Der bør også etableres kurser, som sigter mod en indføring i de forskellige pædagogiske områder, da det i den 3-årige uddannelse forudsættes, at det skal være muligt at gå fra ét pædagogområde til et andet.

Der bør over hele landet etableres almindelige efteruddannelseskurser. Der bør være mulighed for å jourførng og fordybelse i alle de fag som uddannelsen omfatter. Man kunne tænke sig et bredt tilbud af kurser - både alsidige, hvor alle fag behandles og ses i forhold til den til enhver tid aktuelle pædagogik og kurser med få fag, hvor der bliver mulighed for fordybelse og selvstudium. Tilrettelæggelsen bør være smidig og eventuelt ske i samråd med de studerende, som må formodes at være dem, der bedst kender behovene. Indtil videre vil der rimeligvis være brug for lederkurser, hvor administrative spørgsmål, voksenpsykologi og -pædagogik, samarbejdsproblemer og forældrearbejde optages som hovedemner.

4.3. Studieplansudvalget har under sit arbejde fundet det nødvendigt at pege på det ønskelige i, at der iværksættes en undersøgelse over

1) den hensigtsmæssige seminariestørrelse
2) den geografiske placering
3) den bygningsmæssige udformning
4) den fremtidige kapacitet, samt
5) seminariernes placering i uddannelsescentre.

5. Studieplansudvalgets forslag til bekendtgørelse om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger

I henhold til lov nr. 209 af 21. maj 1969 om uddanelse af børnehave- og fritidspædagoger fastsættes følgende bestemmelser:

Kapitel I. Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne

§ **1.** Uddannelsernes formål er

1) at de studerende erhverver sig teoretiske og praktiske forudsætninger for virksomhed i børnehaver, børnehaveklasser, fritidshjem, fritids- og ungdomsklubber og andre socialpædagogiske fritidsforanstaltninger for børn og unge og for at følge med i udviklingen inden for det socialpædagogiske område,
2) at de opnår øvelse i at anvende erhvervet viden på begrundet måde i praktiske situationer i deres virksomhed, og
3) at deres personlige udvikling fremmes gennem arbejdet med undervisningens indhold, gennem samarbejde og gennem medansvar for uddannelsen.

§ 2. Uddannelserne omfatter

1) fagene psykologi, almen pædagogik, praktisk pædagogik og institutionslære, sociale fag, socialmedicin, musik, rytmik/gymnastik, værkstedsarbejde, dramatik, naturkundskab, talelære og stemmepleje, dansk sprog, litteraturkundskab, musik- og kunstforståelse (dansk sprog m.v.) samt praktik,
2) obligatoriske kurser i etik, studieteknik, førstehjælp, samtaleteknik, særforsorg og psykiatri,
3) tilvalg efter seminariets tilbud med et indhold der knytter sig til indholdet af de under nr. 1) og stk. 2 opførte fag,
4) speciale.

Stk. 2. For fritidspædagogstuderende omfatter uddannelsen endvidere svømning og anden idræt samt filmkundskab.

§ 3. Studerende, der har påbegyndt uddannelsen inden for én af de to uddannelser (til børnehave- eller fritidspædagog), kan overgå til den anden uddannelse, således at den hidtil erhvervede uddannelse medregnes fuldt ud som erhvervet under den nye uddannelse. Overgang kan ikke finde sted senere end 1 år efter afbrydelse af den oprindelige uddannelse. Overgang indberettes til undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne.

Stk. 2. Såfremt en studerende overgår til et andet seminarium enten inden for samme uddannelse eller i forbindelse med overgang til ny uddannelse, afgiver lærerne ved det hidtidige seminarium en udtalelse om den studerendes standpunkt i fagene efter § 2, stk. 1, nr. 1 og stk. 2, ved overgangen. Udtalelsen afgives i sædvanlig form, jfr. § 24 tilligemed oplysning om det timetal, den hidtidige uddannelse har omfattet.

Stk. 3. Undervisningsdirektøren kan efter forhandling med uddannelsesrådet beslutte, at reglen i stk. 1 får virkning for socialpædagogiske uddannelser med et indhold, der svarer til børnehave- og fritidspædagoguddannelserne.

§ 4. Undervisningsdirektøren kan helt eller delvis fritage studerende for undervisning i fag i det omfang, hvori den studerende dokumenterer, at han har en uddannelse i det pågældende fag, der svarer til uddannelsen på børnehave- og fritidspædagogseminarierne.

Stk. 2. Seminariets rektor kan fritage en studerende for undervisning i obligatoriske kurser, når det dokumenteres, at han har tilstrækkelige forkundskaber.

Stk. 3. Ansøgnig om fritagelse efter stk. 1 afgives med fornøden dokumentation til seminariets rektor, og indsendes af denne til undervisningsdirektøren. Den studerende modtager skriftligt bevis for fritagelsen.

§ 5. Uddannelsens normale varighed er 3 år. Ved afslutning af undervisningen afgives en udtalelse om den studerendes standpunkt i uddannelsens fag - jfr. § 2, stk. 1, nr. 1 og stk. 2. Der afholdes desuden afsluttende prøve i fagene psykologi, almen pædagogik og praktisk pædagogik og institutionslære samt i sociale fag.

Stk. 2. Undervisningsdirektøren kan tillade, at en studerende aflægger prøve i en tidligere prøvetermin end ved afslutningen af 3. uddannelsesår.

§ 6. Senest ved udgangen af 1. uddannelsesår afgør seminariet om den studerende kan fortsætte sin uddannelse i 2. udannelsesår (førsteårsafgøreisen). Afgørelsen træffes på grundlag af udtalelser afgivet af lærerne i nedennævnte fag og praktikelederen, der udtaler sig om, hvorvidt de finder en sådan fortsættelse betænkelig eller ikke. Den studerende har ret til at fortsætte uddannelsen i 2. uddannelsesår, medmindre der afgives udtalelsen betænkelig

a) i 2 eller flere af fagene psykologi, almen pædagogik, praktisk pædagogik og institutionslære, sociale fag og socialmedicin, eller
b) i 2 eller flere af fagene musik, rytmik/gymnastik, værkstedsarbejde, dramatik og dansk sprog m.v., eller
c) i praktik.

Såfremt en studerende i henhold til ovenstående ikke kan fortsætte uddannelsen træffes endelig afgørelse i et møde, hvori lærere og studerende er ligeligt repræsenterede.

Stk. 2. Om studerende, der ikke opfylder betingelserne efter stk. 1 for at fortsætte uddannelsen i 2. uddannelsesår, træffes der ny førsteårsafgørelse efter et år efter samme regler som angivet i stk. 1. Førsteårsafgørelsen kan højst træffes 2 gange for den enkelte studerende.

Kapitel II. Undervisningens rammer

§ 7. Seminarierne tilrettelægger undervisningen sådan, at uddannelsen efter § 2 strækker sig over 3 år.

§ 8. For de enkelte fag efter § 2, stk. 1, nr. 1) udgør timetallet for hele uddannelsen, henholdsvis for 1. uddannelsesår følgende:

	Uddannelsen ialt	1. udd. år
Psykologi	193	80
Almen pædagogik	112	40
Praktisk pædagogik og institutionslære	182	80
Sociale fag	112	40
Socialmedicin	91	40
Musik	132	40
Rytmik/gymnastik	112	40
Værkstedsarbejde	263	100
Dramatik	91	40
Naturkundskab	64	40
Talelære/stemmepleje	40	20
Dansk sprog m. v.	112	40
Praktikundervisning	800–1100	400–530

Udover det nævnte timetal deltager de studerende i følgende undervisning:

	Uddannelsen ialt	1. udd. år
Undervisning for flere klasser samtidigt i emner, der har tilknytning til uddannelsen (fællestimer)	128	40
Undervisning efter seminariets valg til uddybning eller supplering af uddannelsens fag (disponible studieuger)	60	–
Til disposition for faggruppen musik, rytmik/gymnastik, værkstedsarbejde, dramatik	60	30

Herudover deltager de studerende i praktikundervisning i sommerkoloni eller lignende samt i en studierejse. For fritidspædagogstuderende gives der i forbindelse med undervisningen i rytmik/gymnastik tillige undervisning i svømning og anden idræt, og det samlede timetal til de nævnte fag forhøjes med 32 til 144.

Stk. 2. Undervisningen på seminariet ligger i følgende skemauger:

1. uddannelsesår ..... 20 uger
2. uddannelsesår ..... 24 uger
3. uddannelsesår ..... 20 uger

Af timetallet i praktisk pædagogik i 1. uddannelsesår afholdes i forbindelse med praktikundervisningen teoriindkald i 40 timer, som ligger uden for skemaugerne, og af timetallet i 3. uddannelsesår ligger 30 timer i en studieuge uden for skemaugerne. Udervisningen i de i stk. 1 nævnte 60 timer, der er tillagt faggruppen musik, rytmik/gymnastik, værkstedsarbejde og dramatik afholdes i 2 studieuger, der placeres i 1. og 2. udannelsesår. De i stk. 1 nævnte

disponible studieuger placeres i 2. og 3. uddannelsesår.

Stk. 3. Praktikundervisningen ligger i følgende perioder:

1. uddannelsesår . . . . . 17 uger
2. uddannelsesår . . . . . 13 uger
3. uddannelsesår . . . . . 13 uger

Af praktikundervisningen i 1. uddannelsesår udgør 1 uge observationspraktik og 2 uger anvendes til teoriindkald. Observationspraktik og teoriindkald kan fordeles på enkelte dage. I 1. uddannelsesår påbegyndes undervisning i øvelsespraktik tidligst efter 4 måneders undervisning på seminariet. Praktikundervisning i sommerkoloni eller lignende omfatter 2 uger, der normalt ligger i slutningen af 1. uddannelsesår. Praktikundervisningen i 3. uddannelsesår er alene specialepraktik.

Stk. 4. For fritidspædagogstuderende gives der i forbindelse med undervisningen i dansk sprog m.v. inden for det angivne timetal af 112 tillige undervisning i filmkundskab. For børnehavepædagogstuderende kan der inden for denne timetalsramme tillige gives undervisning i filmkundskab.

§ 9. Timetallet for de obligatoriske kurser er således:

Etik	10 timer
Studieteknik	30 timer
Førstehjælp .	6 timer
Samtaleteknik	10 timer
Særforsorg .	30 timer
Psykiatri	12 timer

Undervisningen i etik gives i skemaugerne i 1. uddannelsesår. Undervisningen i førstehjælp og psykiatri gives inden for det faget socialmedicin tillagte timetal i henholdsvis 1. og 3. uddannelsesår. Undervisningen i samtaleteknik gives inden for det faget praktisk pædagogik og institutionslære tillagte timetal i 2. uddannelsesår. Undervisningen i de øvrige kurser gives i studieuger og placeres således i uddannelsen:

Studieteknik	1. uddannelsesår
Særforsorg	3. uddannelsesår

§ 10. Timetallet for tilvalgene efter § 2, stk. 1, nr. 3 udgør i alt 186 timer, hvoraf 76 ligger i 2. uddannelsesår og 110 i 3. uddannelsesår. Tilvalget lægges inden for følgende faggrupper med nedennævnte timetal:

	2. udd. år	3. udd. år
Pædagogiske fag	25	
Sociale fag og socialmedicin	9	
Ovennævnte faggrupper under ét		50
Musik, rytmik/gymnastik, værkstedsarbejde, dramatik	36	50
Dansk sprog m. v.	6	10

§ 11. Det i § 2, stk. 1, nr. 4 omhandlede speciale udføres i 13 specialeuger i 3. uddannelsesår. I specialeugerne deltager den studerende i undervisning på seminariet i indtil 15 timer ugentligt og i praktikinstitutioner i indtil 15 timer ugentligt.

§ 12. Udover undervisningstimerne skal der være lejlighed for de studerende til at få vejledning.

Stk. 2. Ekskursioner og studiebesøg kan foretages i fagenes egne timer samt uden for undervisningstiden, for kursernes vedkommende i studieuger og for specialets vedkommende i specialeperioden.

§ 13. Undervisningsåret går fra 1. august til 31. juli. Undervisningen på seminarierne foregår normalt i tidsrummet fra den 15. august til den 23. juni.

Stk. 2. Undervisningsåret inddeles i skemauger, praktikuger, studieuger og prøveperioder. Placeringen af de nævnte uger og perioder inden for uddannelsesforløbet og fordelingen af fag og timer på de enkelte undervisningsår inden for de i §§ 8—11 angivne rammer behandles for hver ny årgang studerende i fællesudvalget og fastsættes derefter af rektor i en rammeplan. Ugeinddelingen af de enkelte undervisningsår inden for den fastsatte ramme behandles hvert år i fællesudvalget og fastsættes derefter af rektor for samtlige årgange.

Stk. 3. Seminariets plan over fordelingen af timer og fag for de enkelte lærere fastsættes hvert år af rektor. Varetages undervisningen i et fag eller kursus af flere lærere bestemmer rektor, hvem der har ansvaret for planlægningen og koordineringen af undervisningen i faget (hovedlæreren).

Stk. 4. Seminariets dispositioner efter stk. 2 og 3 indberettes til undervisningsdirektøren, der tillige efter indstilling fra seminariet kan tillade, at en studerende deltager i undervisning, herunder praktikundervisning i fag eller kurser

eller udfører speciale i et tidligere uddannelsesår end foreskrevet i §§ 8-11.

§ 14. Undervisningen i fagene, dog bortset fra praktik, og de obligatoriske kurser foregår i klasser, hvis antal af studerende ikke må overstige 24.

Stk. 2. I tilvalg og specialer, jfr. §§ 16-18 oprettes der undervisningshold for hver påbegyndt 12 studerende, der ifølge planen skal følge den undervisning, der gives på holdet. Der kan dog ikke oprettes hold, som medfører, at gennemsnitsstørrelsen på undervisningshold for tilvalgs- eller specialeundervisning i en årgang bliver under 8 studerende.

Stk. 3. Herudover og udover det i § 20 angivne omfang kan der i talelære og stemmepleje etableres taleundervisning i mindre hold og som enkeltmandsundervisning.

Stk. 4. Holdfordelingen og dens grundlag indberettes til undervisningsdirektøren.

§ 15. Fremmøde til undervisningen på seminariet og i praktikinstitutionerne er obligatorisk for de studerende.

Stk. 2. De studerende har pligt til at deltage i ledede ekskursioner og studiebesøg samt i en studierejse af 1 uges varighed. Kan en studerende af økonomiske eller andre grunde bortset fra sygdom, der er dokumenteret ved lægeattest, ikke deltage i en studierejse eller længere varende ekskursion, udfører den pågældende i stedet en af læreren stillet eller godkendt opgave inden for faget.

Kapitel III. Tilvalg. Speciale

§ **16.** I slutningen af et undervisningsår udarbejder seminariet på grundlag af drøftelse med de studerende på vedkommende uddannelsestrin en fortegnelse over de tilvalg og specialer, der vil blive oprettet ved seminariet i det kommende undervisningsår. Tilvalg og specialer skal have tilknytning til uddannelsens indhold. I fortegnelsen over tilvalgene skal anføres det timetal, der er afsat til det enkelte tilvalg.

Stk. 2. I forbindelse med denne fortegnelse udarbejder seminariet en plan for undervisningen i de enkelte tilvalg og specialer, herunder med angivelse af de undervisningshold, der vil blive oprettet i tilknytning til de enkelte tilvalgs- eller specialeemner.

Stk. 3. Fortegnelsen og planerne bekendtgøres inden udgangen af det pågældende undervisningsår for de studerende, idet det tilkendegives, at oprettelsen af et hold forudsætter, at de enkelte undervisningshold opfylder kravene i § 14. Der tilbydes de studerende vejledning ved tilvalg og valg af specialer.

Stk. 4. Studerende kan deltage i specialer ved andre seminarier end deres hjemseminarium.

Stk. 5. På grundlag af de studerendes valg udarbejdes endelig plan for tilvalg og specialer. Planen indsendes til undervisningsdirektøren.

Stk. 6. Der kan oprettes speciale, såfremt en studerende efter offentliggørelsen af tilbuddet fremsætter forslag om et særligt speciale.

§ 17. Tilsynet med undervisningen i tilvalgene føres af læreren i det fag, som tilvalgsemnet har størst tilknytning til. Der kan gives fælles undervisning for flere tilvalgshold i fælles undervisningsstof. I en del af tilvalgets timetal kan det udføres selvstændigt af de studerende i studiekreise, ved gruppearbejde eller i andre former for selvstændigt arbejde.

§ 18. Udførelse af speciale tilrettelægges således, at læreren i det fag, som specialet har størst tilknytning til, vejleder den studerende under arbejdet. Under udførelsen deltager den studerende i undervisning på de undervisningshold, der i henhold til planen - jfr. § 16 - er oprettet i tilknytning til specialet. Såfremt der i undervisningen for andre studerende behandles emner med tilknytning til specialet, kan denne undervisning meddeles den studerende som specialundervisning. Den vejledende lærer kan henvise den studerende til undervisning uden for seminariet. Under specialet modtager den studerende endvidere praktikundervisning i forbindelse med specialets emne.

Stk. 2. Specialet udføres normalt som gruppearbejde af flere studerende men kan udføres individuelt.

Stk. 3. Specialet afleveres i skriftlig form i 5 eksemplarer. Endvidere udarbejdes et resumé til fordeling mellem årgangens studerende og lærerne. Et eksemplar af hvert speciale opbevares af seminariet.

Stk. 4. Vurdering af specialet foretages af den lærer, der har været vejleder ved specialets udførelse. Læreren afgiver en erklæring om, hvorvidt specialet kan godkendes eller ikke (hovedbedømmelsen). Endvidere afgiver han en skriftlig udtalelse om specialets indhold, antallet af studerende, der har udført specialet,

arbejdsmetodernes hensigtsmæssighed og specialets konklusioner.

Stk. 5. Efter vurderingen forelægger de(n) studerende specialet i et særligt indkaldt møde, hvortil der er adgang for interesserede. Efter forelæggelsen er der adgang for tilhørerne til at fremkomme med spørgsmål.

Kapitel IV. Almindelige bestemmelser om undervisningen

§ **19.** **I** undervisningen lægges der vægt på, at de studerende får kendskab til fagenes arbejdsmetoder, terminologi og hjælpemidler og på at de øves i at formulere problemstillinger og arbejde selvstændigt med sådanne, herunder i at koordinere deres viden fra forskellige fag. Der redegøres for fagenes formål, og udvælgelsen af stof og arbejdsområder drøftes. Ved udvælgelse af undervisningsstof tages hensyn til det område uddannelsen fortrinsvis sigter imod.

§ 20. Undervisningen gennemføres i varierede former, sådan at forelæsninger eventuelt for flere klasser, holdundervisning og individuelt arbejde indgår. I indtil 1/3 af undervisningen i fagene, bortset fra praktik, kan klasserne deles i mindre hold. Undervisningsstoffet uddybes og dele af stoffet tilegnes ved de studerendes selvstændige arbejde.

Stk. 2. Ved fastsættelse af planerne efter § 13, jfr. § 16, må det ugentlige timetal for de studerende ikke overstige følgende:

1. uddannelsesår. . . . . .32 timer
2. uddannelsesår. . . . . .29 timer
3. uddannelsesår. . . . . .27 timer

§ 21. Inden undervisningen i et fag påbegyndes, orienterer læreren de studerende om fagets mål og indhold og om mulighederne med hensyn til valg af stof og arbejdsformer. På grundlag af drøftelse med de studerende og med rimelig hensyntagen til planlægningen i de øvrige fag udarbejder læreren en plan for faget, herunder for uddannelsesforløbet. Undervisningens løbende tilrettelæggelse og eventuelle justeringer af planen drøftes med de studerende. Ved undervisningens afslutning vurderer lærer og studerende i fællesskab den fulgte plan og tilrettelæggelsen på baggrund af bestemmelserne om fagets mål og indhold.

§ 22. Der ydes de studerende vejledning med hensyn til deres arbejde uden for undervisningstimerne,, herunder arbejde i forbindelse med tilvalg og speciale og kursorisk læsning. Vejledningen omfatter 4 timer ugentlig pr. klasse.

Kapitel V. Uddannelsens afslutning

§ **23.** Den studerende indstiller sig til uddannelsens afslutning ved udgangen af det 3. uddannelsesår. Studerende, der i medfør af § 4 har opnået fritagelse for undervisning i visse fag og i medfør af § 13, stk. 4 opnået tilladelse til deltagelse i undervisning eller udførelse af specialer i et tidligere uddannelsesår end foreskrevet i §§ 8-11, således at de har gennemgået uddannelsens fag, kurser og speciale inden udgangen af det 3. uddannelsesår, kan indstille sig til afslutning af uddannelsen allerede ved udgangen af det 2. uddannelsesår. Når ganske særlige forhold taler derfor, kan det tillades en studerende at indstille sig til afslutning af uddannelsen i et senere uddannelsesår.

Stk. 2. I sin indstilling giver den studerende oplysning om, hvilke værker har har læst under det selvstændige arbejde samt om, hvorledes han ønsker at udføre de afsluttende prøver.

Stk. 3. En studerende, der har indstillet sig til afslutning uden at opnå det for udstedelse af bevis fornødne resultat, kan genindstille sig 1 gang.

Stk. 4. Indstilling til afslutning sker senest den 1. april.

Stk. 5. Rektor afgiver til undervisningsdirektøren indberetning om antallet af dimittender og dispensationer tilligemed dispensationsgrunden.

§ 24. Standpunktsudtalelse og bedømmelse af prøvepræstationer gives i form af en karakter fra følgende skala: (Karakteren er vedføjet en karakteristik af standpunkt eller præstation):

0 (uantagelig)
1 (usikker)
2 (middel)
3 (udmærket)

§ 25. Ved afslutningen af den studerendes uddannelse i hvert af uddannelsens fag — jfr. § 2, stk. 1, nr. 1 - afgiver vedkommende lærer/praktikleder en udtalelse om den studerendes standpunkt. I værkstedsarbejde gives der delkarakterer i indtil 4 discipliner. Såfremt der er flere lærere i et fag, afgives karakteren af hovedlæreren på grundlag af en drøftelse med andre lærere i faget, der har undervist den studerende. Om standpunktsudtalelsen i praktik

henvises til § 45. Standpunktsudtalelsen fastsættes på grundlag af en bedømmelse af den studerendes viden og færdigheder og hans forståelse for og evne til pædagogisk anvendelse set i forhold til fagets mål.

Stk. 2. I de fag, hvori den studerende har opnået hel fritagelse i medfør af § 4 gives ingen standpunktsudtalelse.

§ 26. Der afholdes 1 afsluttende prøve i fagene psykologi, pædagogik samt praktisk pædagogik og institutionslære (den pædagogiske faggruppe) og 1 afsluttende prøve i sociale fag. De studerende vælger, om de vil aflægge skriftlig eller mundtlig prøve. De afsluttende prøver afholdes i maj-juni.

Stk. 2. For studerende, der har indstillet sig til afsluttende prøve og som på grund af sygdom, der er dokumenteret ved lægeattest, ikke har gennemført de afsluttende prøver, holdes der sygeprøve i august i det eller de fag, hvori prøve ikke er aflagt.

§ 27. Der medvirker censorer ved de afsluttende prøver. Censorerne udpeges af seminariet og godkendes af undervisningsdirektøren. En del af censorerne beskikkes af undervisningsdirektøren. Undervisningsdirektøren er formand for censorerne.

Stk. 2. Seminariets rektor forestår prøvernes afholdelse i overensstemmelse med bestemmelserne i nærværende bekendtgørelse og undervisningsdirektørens forskrifter.

8 28. Spørgsmålene til prøverne tilvejebringes således: På grundlag af en drøftelse med dimittenderne om prøvestoffet udarbejdes forslag til spørgsmål. Udarbejdelsen varetages for så vidt angår den pædagogiske faggruppe af vedkommende lærere/hovedlærere i forening, for så vidt angår sociale fag af læreren/hovedlæreren. Spørgsmålene skal godkendes af censor. Ved prøven trækker hver dimittend ét spørgsmål.

Stk. 2. Efter prøvernes afslutning indsendes spørgsmålene til undervisningsdirektøren, og såfremt det konstateres, at spørgsmålene i et fag er væsentlig forskellige i sværhedsgrad ved forskellige seminarier, foranlediger han spørgsmålet om større ensartethed drøftet med censorerne i faget.

8 29. De *skriftlige* prøver har følgende varighed:

Den pædagogiske faggruppe	6 timer
Sociale fag	5 timer

Dimittenderne må medbringe hjælpemidler til opgavebesvarelsen. Der etableres tilsyn ved prøverne.

Stk. 2. Besvarelserne udleveres til de dimittender, der måtte ønske det efter at de har afsluttet uddannelsen. Besvarelser, der ikke udleveres, kan tilintetgøres et år efter de pågældende dimittenders afslutning af uddannelsen.

§ 30. Ved den *mundtlige* prøve er der forberedelsestid, som kun i ganske særlige tilfælde må overstige 3 timer. Under forberedelsen, der foregår under tilsyn, må dimittenden benytte hjælpemidler.

Stk. 2. Ved prøven medvirker lærerne/hovedlærerne henholdsvis læreren/hovedlæreren - jfr. § 28. Prøven former sig som en samtale, der ledes af en lærer. Samtalen indledes af dimittenden på grundlag af en under forberedelsen udarbejdet disposition, som afleveres til den lærer, der leder samtalen. Herefter drøftes og uddybes spørgsmålet ud fra dispositionen, som er retningsgivende for samtalen. 1 samtalen kan inddrages værker, som dimittenden har læst som selvstændigt arbejde. Censor og lærer(e) er alene under bedømmelsen.

Stk. 3. De mundtlige prøver er offentlige.

§ 31. Bedømmelsen af prøvepræstationer fastsættes af censor og medvirkende lærer(e). Der afgives først en karakter fra censors og en karakter fra lærer(e)s side, idet censors karakter oplyses først, og man forhandler sig derefter til enighed om den endelige karakter. Kan censor og lærer(e) ikke nå til enighed, fastsættes karakteren som gennemsnitstallet mellem de to givne karakterer. Svarer gennemsnitstallet ikke til et tal i karakterskalaen, bliver karakteren det nærmeste højere tal i skalaen, hvis censor har givet den højeste karakter, og det nærmeste lavere tal, hvis censor har givet den laveste karakter. Karakteren 0 kan kun gives, hvis censor og lærere er enige om det.

§ 32. Til at opnå bevis for gennemført uddannelse kræves, at der hverken som standpunktsudtalelse eller ved bedømmelsen af en prøvepræstation er givet karakteren 0 i noget fag - dog bortset fra talelære og stemmepleje. Ved afgørelsen medregnes de ifølge § 25, stk. 1 givne delkarakterer ikke.

Stk. 2. Studerende, der herefter ikke opfylder betingelserne for at opnå bevis for gennemført uddannelse, kan efter amodning få udleveret erklæring om det tidsrum, hvori de har studeret ved seminariet og undervisningens omfang.

Kapitel VI. Bevis for gennemført uddannelse

§ **33.** Rektor fører en protokol, hvor hver studerende har sit blad. På protokolbladet indføres den studerendes data, de institutioner, hvori den studerende har modtaget undervisning i øvelsespraktik, speciale, fritagelser og dispensationer, oplysning om resultatet af førsteårsafgørelsen, indstilling til afslutning af uddannelsen, standpunktsudtalelser, bedømmelsen i de afsluttende prøver.

Stk. 2. Overgår en studerende til et andet seminarium, oversendes protokolbladet til dettes rektor. Når en studerende har afsluttet uddannelsen, indsendes hans protokolblad til undervisningsdirektøren.

§ 34. Studerende, der har gennemført uddannelsen modtager et bevis. Beviset har en individuel tekst og en standardtekst.

Stk. 2. I den individuelle tekst oplyses:

1) Seminariets navn
2) Uddannelsens art
3) Uddannelsesperioden
4) Den studerendes data
5) Standpunktskarakteren i de fag, hvori den studerende har modtaget undervisning under uddannelsen ved seminariet
6) Bedømmelsen ved de afsluttende prøver
7) Specialets emne og hovedbedømmelse
8) De institutionstyper, hvori den studerende har modtaget undervisning i øvelsespraktik
9) Eventuel fritagelse for undervisning i medfør af § 4 samt den foruddannelse, der har begrundet fritagelsen

10 Eventuel overflytning fra anden uddannelsesinstitution i medfør af § 3.

Stk. 3. I standardteksten aftrykkes bekendtgørelsens §§ 2-5 og 32.

Stk. 4. Beviset udfærdiges af rektor på grundlag af den studerendes protokolblad. Samtidig udfærdiges 1 genpart af bevisets individuelle tekst. Rektor underskriver beviset og genparten, og bekræfter på denne, at oplysningerne er i overensstemmelse med protokolbladet. Genparten opbevares af seminariet.

Kapitel VII. De enkelte fag og kurser

Psykologi.

§ 35. Målet er, at de studerende erhverver sig psykologisk viden, indsigt og færdigheder, som giver dem grundlag for at forstå såvel egne som andre menneskers reaktioner, adfærd og oplevelser og dermed baggrund for psykologisk at vurdere en pædagogisk problematik og udføre et praktisk pædagogisk arbejde.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Almen psykologi, omfattende nogle almene forhold, metoder og begreber vedrørende indlæring, behov, motivation og emotioner, perception og tænkning samt personligheden iøvrigt.
2) Udviklingspsykologi.
3) Socialpsykologi.
4) Klinisk psykologi og psykiatri.
5) Psykologiske iagttagelser og beskrivelser.

Analyse af begreber og øvelser i brug af metoder, der giver den studerende færdighed i at afgrænse og analysere pædagogiske situationer.

Almen pædagogik.

§ **36.** Målet er:

at de studerende erhverver sig indsigt i forhold, der bestemmer opdragelsesnormer,
at de får øvelse i at analysere opdragelsespraksis, og
at de prøver at finde frem til en begrundet helhedsopfattelse af opdragelse.

Stk. 2. Indholdet er igennem eksempler at klarlægge amdringer i opdragelsespraksis i hjem og på institutioner, dels gennem tiderne og dels i andre lande, og dernæst en analyse af disse ændringer med henblik på drøftelse og forklaring af nutidige opdragelsesproblemer.

A. Emner

1. Opdragelsesmål, deres sammenhæng med idegrundlag og andre betingelser i samfundet
2. Barnet i familie og samfund
3. Barnets behov og institutionens muligheder
4. Opdragerens forskellige roller
5. Sammenhængen mellem samfundsændringer og tilpasningsproblemer
6. Normer og afvigelser derfra
7. Pædagogiske institutioners formål og praksis og deres sammenhæng med idegrundlag og andre betingelser i samfundet
8. Folkeskolens organisation og funktion. Ori-

entering om undervisningsprincipper og undervisningsmetoder.

B. Øvelser i analyse af de problemstillinger, der indeholdes i nævnte emneområder (A) og øvelser i en begrundet stillingtagen til aktuelle, praktiserende løsninger på opdragelsesproblemer. Øvelser i analyse af pædagogiske begreber og udtryk, deres betydningsindhold og brug.

Praktisk pædagogik og institutionslære.

§ 37. Målet er:

at de studerende afvejer mål og midler i praktisk pædagogik, engagerer sig i løsningen af pædagogiske problemer og begrunder de valg de træffer,

at de studerende erhverver sig viden om fagets metoder og hjælpemidler,

at de samler og bearbejder uddannelsens teoretiske og praktiske enkeltheder, samt erhverver sig forståelse af gensidigheden mellem anvendt pædagogik og samfundsvilkår

således at de kan klargøre sig pædagogens ansvar for at tilbyde børn og unge et miljø med mulighed for optimal udvikling under hensyntagen til samspillet mellem individ og samfund.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Drøftelse af almindeligt gældende opdragelsespraksis i befolkningen, herunder de studerendes egen baggrund.
2) Drøftelse af pædagogisk målformulering. Analyse og vurdering af værdinormer og arbejde med pædagogisk målsætning i institutioner for børn og unge. Den professionelle pædagogs rolle.
3) Institutionen som miljø. Faktorer af betydning for det pædagogiske miljø. Institutionens beliggenhed og indretning. Betingelser for leg og beskæftigelse i institutionen, herunder materialekendskab.
4) Analyse af institutionernes pædagogiske, sociale og administrative funktioner og aktuelle samfundsmæssige status. Generelle og specifikke træk hos gruppen og den enkelte i institutionerne. Problemer vedrørende internt og eksternt samarbejde.
5) Analyse af metoders anvendelighed i praktisk pædagogisk arbejde. Planlægning og tilrettelæggelse af arbejdet på institutioner.
6) Øvelse i indsamling og behandling af data inden for det socialpædagogiske område.
7) Orientering om faglige forhold og fagpædagogens relationer til det omgivende samfund. Socialpædagogiske problemstillinger og opgaver. Fremtidsønsker og -mål i socialpædagogikken.

Det ovenfornævnte indhold må i alle tre studieår disponeres således, at de studerende ved arbejdet med pædagogiske helheder tilegner sig et grundigt kendskab til brugen af analyse- og arbejdsmetoder, og derved bliver i stand til at afgrænse betydningsfulde faktorer.

Ved planlægningen af undervisningen bør der lægges vægt på en mere og mere dybtgående behandling af emner, hvor indholdet går fra det kendte og mindre komplicerede (personer, familien, en enkelt institution) til mere sammensatte og komplicerede helheder (det socialpædagogiske område - samfundet), således at de studerende kan opnå en stadig større forståelse og en mere bevidst holdning med hensyn til pædagogisk tilrettelæggelse. Erfaringer fra praktikundervisningen inddrages.

De studerende må indstilles på en eksperimenterende holdning til pædagogisk arbejde, må kunne undersøge deres løsningsforslag i praksis og vurdere dem i forhold til erhvervet viden.

Sociale fag.

§ 38. Målet er, at de studerende erkender deres ansvar og opgaver som pædagoger i et samfund og at de erhverver sig kendskab til og forståelse af familiens stilling og vilkår i samfundet, gældende bestemmelser om børn og unge og til faglige arbejdsmåder inden for området, således at de kan anvende deres erhvervede viden på praktiske problemer.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Familiens funktioner og aktuelle problemer vedrørende familien og dennes forhold til samfundet med udgangspunkt i de studerendes egne erfaringer. Børns og unges sociale og retlige stilling belyst historisk og internationalt. Samfundets tilbud til familier med børn, herunder institutioner. Øvelser i at analysere forekommende situationer og foreslå mulige hjælpeforanstaltninger.
2) Samfundets struktur og normer især i relation til individets dagligliv, pædagogens rolle som normgiver i et samfund under fortsat udvikling.
3) De sociale sikrings- og hjælpeforanstaltninger med særligt henblik på børn og unge:

Børne- og ungdomsforsorgens organisation. Socialpolitik.

Socialmedicin.

§ 39. Målet er, at de studerende erhverver sig kendskab til menneskets biologi, til sammenhæng mellem forskellige levevilkårs betydning for sundhed og sygdom, og til sundhedsvæsenets organisation.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Anatomi, herunder celle- og arvelighedslære. Fysiologi. Svangerskab og fødsel. Sundheds- og sygdomsbegrebet. Sygdomslære, specielt somatiske og psykosomatiske sygdomme.
   Hygiejne: Ernæringshygiejne, personlig hygiejne, herunder stofmisbrug, seksualhygiejne, herunder kønssygdomme, bolig- og institutionshygiejne. Førstehjælp.
2) Socialmedicinske foranstaltninger: Forebyggende helbredsundersøgelser, vaccinationer, institutionslægen, socialmedicinske institutioner. Pædagogens samarbejde med medicinalpersonale. Pædagogens rolle i forældrerådgivningen.
3) Handicappende lidelser. Særforsorg. Sundhedsvæsenets organisation. Psykiatri.

Musik — rytmik/gymnastik — værkstedsarbejde - dramatik.

§ 40. Målet er, at de studerende kan opleve legens og de kreative aktiviteters betydning, at de udfolder skabende og eksperimenterende virksomhed selvstændigt og i samarbejde med hinanden og lærerne, at de erhverver sig forståelse for disse aktiviteters betydning for børns og unges udvikling og at de erhverver sig praktiske og teoretiske forudsætninger for at tilrettelægge og udvikle sådan virksomhed i overensstemmelse med børns og unges behov og interesse.

Stk. 2. Indholdet er:

A. *Musik (vokal og instrumental).*

Musikalske færdigheder:

Indøvelse af alsidigt sangrepertoire, sanglege og -danse. Spil på rytmeinstrumenter. Stemmebrug. Elementær hørelære. Brug af noder og becifring. Undervisning i spil på støtteinstrument(er). Støj- og lydformning. Improvisation med vokale, instrumentale og motoriske virkemidler. Enkle kompositionsøvelser.

Musikpædagogik:

Børns og unges musikalske udvikling og dennes sammenhæng med sprog og motorik. Iagttagelse af spontan musikalsk aktivitet. Orientering om retninger og systemer inden for musikopdragelsen og deres forhold til den almene pædagogik.

Musikorientering:

Musikkens funktioner og placering - historisk, etnografisk og sociologisk. Forskellige musikformer.

B. *Rytmik/Gymnastik.*

Gymnastik:

Kollektiv og individuel bevægelsesudformning, såvel efter egne intentioner som efter forbillede, herunder ekspressive aktiviteter, skabende dans, dramatisering, boldspil og andre lege. Praktisk og teoretisk kendskab til bevægelsers hensigtsmæssighed og frigørende og udviklende virkning.

Bevægelsespædagogik:

Bevægelsesmiljøets betydning. Øvelser i metodik i forbindelse med børns gymnastik. Orientering om forskellige systemer inden for bevægelsesopdragelsen. Børns bevægelsesudvikling og dennes sammenhæng med fysiske og psykiske funktioner. Øvelser i iagttagelse af børn i fri leg og gymnastik. Afvigelser fra den normale holdnings- og bevægelsesudvikling.

C. *Værkstedsarbejde.*

1. Arbejde med varierede materialetilbud og former for teknik, der giver de studerende lejlighed til at eksperimentere med forskellige løsningsprocesser ved arbejde med rumlig formning af materialer, arbejde med billedmæssige udtryk i flade, linje og farve.
2. Bearbejdning af forskellige materialer til brugs- og prydgenstande. Fremstilling af didaktiske materialer som f.eks. spil og legetøj, væve- og knytteredskaber, orienteringsmaterialer. Fremstilling af værktøj. Fremstilling af — og eksperimenter med - enkle lydinstrumenter og forskellige former for dukketeater.
3. Eksperimenter med energi. Enkle kemiske processer. Lyd, lys og bevægelse. Tilberedning af mad (køkkenværksted).
4. Værkstedslære og -vedligeholdelse. Betje-

ning og vedligeholdelse af maskiner. Risikostof, herunder sikkerhedsbestemmelser. Materialekendskab og -indkøb.

5. Det kreative udtryks udviklingsforløb. Miljøets indflydelse på den kreative udvikling. Den kreative proces' betydning. Det kreative arbejdes pædagogiske muligheder.
6. Øvelser i vurdering af forskellige materialer og arbejdsmåder i institutionspædagogik og i seminarieundervisningen og øvelse i formulering af de kreative fags problematik. Værkstedsindretning og aktivitetsmuligheder i institutioner. Sammenhængen mellem de kreative fags og de forskellige kunstarters og -epokers udtryk.

D. *Dramatik.*

Skabende/pædagogisk dramatik og sammenhængen med de andre fag. Dramatisk eksperimenteren. Dramatiske spil for og med børn og unge. Ekstemporal- og debatspil. Tekniske hjælpemidler. Udviklingen og betydningen af børns og voksnes leg og dramatiske aktivitet. Gruppedynamiske funktioner i forbindelse med dramatisering. Kendskab til dramatisk aktivitet i relation til rum og tid.

Der lægges vægt på en grundig indføring i teknikker, virkemidler og materialer. Der tages udgangspunkt i primitive arbejdsformer, således at de studerende får mulighed for iagttagelse og erkendelse af udviklingen på området.

Natur kundskab.

§ 41. Målet er

at de studerende erhverver sig viden om og forståelse af livet i naturen,

at de praktisk og teoretisk indføres i virksomhed, der understøtter og udvikler børns og unges trang til at iagttage og udforske naturen og imødekommer deres behov for forklaringer, og

at de erhverver sig forståelse for fagets betydning for og sammenhæng med andre fag.

Stk. 2. Indholdet er:

1) emner inden for zoologi, botanik og geografi. Emnerne vælges inden for børns og unges oplevelsesverden og således at det principielle i fagene behandles. Emnerne behandles i hovedtræk og med sigte mod et naturfagligt helhedsbillede,
2) øvelser i brug af faglige hjælpemidler og arbejdsmetoder, herunder deltagelse i ekskursioner og pasning af dyr og planter.

Talelære og stemmepleje.

§ 42. Målet er:

at de studerende erhverver kendskab til eget og børnenes sprog,

at de studerende opøver egen stemme, artikulation og formuleringsevne, og

at de studerende kan bruge stemmen og sproget hensigtsmæssigt og stimulere børnenes sprog.

Stk. 2. Indholdet er:

Almen akustik, stemmefysiologi og artikulationslære, herunder fejlfunktioner hos voksne, børns sprogtilegnelse, bedømmelse af den studerendes stemme og artikulation, taleundervisning, principper for og øvelser i mundtlig fremstilling, analyse af situationer på institutionen med henblik på sproglig stimulering.

Dansk sprog, litteraturkundskab, musik- og kunstforståelse samt filmkundskab.

§ 43. Målet er, at de studerende erhverver sig det teoretiske grundlag for at opleve og forstå forskellige udtryksformer og udvikle egne skabende evner, at de udvikler færdighed i at kommunikere i vekslende meddelelsessituationer, at de udvikler evne til vurdering af litteratur og andet sprogligt og kunstnerisk materiale og opnår øvelse i at anvende sådant materiale i arbejdet med børn og unge.

Stk. 2. Indholdet er:

A. *Dansk sprog.*

1) Mundtlig og skriftlig sprogbrug.
2) Øvelser i at formulere iagttagelser af egne og andres sproglige frembringelser, herunder gennemgang af børnepoesi og børnefolklore.

B. *Børne- og ungdomslitteratur.*

1) Børne- og ungdomslitteraturens genrer.
2) Børne- og ungdomslitteraturens historie i hovedtræk.
3) Børne- og ungdomslitteraturens problematik.
4) Øvelser i selvstændig bedømmelse og valg af børnebøger.
5) Øvelser i fortællekunst og højtlæsning.

C. *Almen litteratur.*

1) Samspillet mellem sprog og litteratur.
2) Skønlitterære værker på dansk.

D. *Musik- og kunst forståelse.*

1) Øvelser i at iagttage kunstneriske frembringelser og formulere disse iagttagelser.
2) Kunstens elementære udtryksformer.
3) Analysemetoder.
4) Kunsten som kommunikationsmiddel.

E. *Filmkundskab.*

1) Øvelser i at iagttage film og at formulere iagttagelser.
2) Analysemetoder.
3) Filmens udtryksformer.
4) Filmen som massemedium.
5) Filmarbejdet med børn og unge, herunder gennemgang af mindst 10 film beregnet for børn og unge.

Svømning og anden idræt.

§ 44. Målet er:

at de studerende erhverver viden og færdigheder, der sætter dem i stand til at lede og aktivt deltage i forskellige former for svømning, boldspil og idræt,

at de erhverver den fornødne indsigt og færdighed som grundlag for vurderingen af, hvilke krav man kan stille til børn og unge, og

at de sættes i stand til at vurdere risici og yde hjælp i nødsituationer.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Svømning. De almindelige svømmearter, udspring og dykning, oplivningsforsøg, livredning.
2) Boldspil. Indendørs og udendørs boldspil, herunder også bordspil.
3) Idræt. Forskellige former for løb, spring, kast.

Praktikundervisning.

§ 45. Målet er:

at de studerende erhverver forståelse af børns og unges stilling i samspillet med forældre og samfund og af den professionelle pædagogs opgaver i dette samspil, og

at de studerende på grundlag af en personlig begrundet stillingtagen og under brug af deres faglige forudsætninger bliver i stand til på hensigtsmæssig måde at arbejde med børn og unge i institutioner.

Stk. 2. Indholdet er:

Iagttagelse og analyse af andres og eget arbejde med børn og unge og drøftelse af pædagogiske situationer, planlægning, gennemførelse og vurdering af praktisk-pædagogiske opgaver, anvendelse af faglig viden i pædagogiske situationer, øvelser i praktiske færdigheder i forbindelse med institutionsarbejdet, supplering af kendskab til metoder og materialer, iagttagelse og beskrivelse af børns og unges adfærd og aktiviteter, deltagelse i institutionens konferencer og møder, orientering om institutionens opbygning, administrative forhold og placering og funktion i samfundet.

Praktikundervisningen meddeles som observationspraktik, øvelsespraktik og specialepraktik i institutioner, som seminariet har godkendt til formålet.

Observationspraktik: De studerende udfører bredere eller snævrere iagttagelsesopgaver i tilknytning til seminariets undervisningsfag. Observationspraktikken etableres normalt gruppevis.

Øvelsespraktik: Der etableres vekselvirkning mellem teori- og praktikperioder således, at de studerendes erfaringer fra praktikundervisningen kan viderebehandles i teoriundervisningen og således, at de anvender deres erhvervede viden og færdigheder i praktikundervisningen. Øvelsespraktikken udgør i 1. studieår to perioder og i 2. studieår én periode. I begge studieår udgør praktikken ca. 30 timer ugentlig. Timetallet omfatter mindst 2 ugentlige konferencetimer med praktiklæreren.

Kolonipraktik: Undervisningen omfatter desuden 2 ugers kolonipraktik eller tilsvarende øvelsespraktik, placeret i uddannelsen efter mulighed og behov.

Specialepraktik: Undervisningen udgør én periode i 3. studieår.

Stk. 3. Praktikundervisningen foregår hovedsagelig i institutioner, inden for det område, uddannelsen tager sigte på. For at kunne godkendes som praktikinstitution skal der blandt vedkommende instiutions personale, indbefattet leder, være mindst én uddannet pædagog, hvorved forstås børnehavepædagoger, fritidspædagoger, børneforsorgspædagoger (A- eller S-linjen), statsautoriserede barneplejersker med 4 måneders supplerende kursus, seminarieuddan-

nede lærere, klubpædagoger med fuld uddannelse fra Dansk Klubseminariums 2-årige kursus eller ved Landsforeningen Ungdomsringens samlede kursusrække. Praktikundervisningen kan foregå i institutioner inden for andre områder, såfremt der blandt personalet er mindst én person med en uddannelse og kvalifikationer, som anses for tilstrækkelige til at sikre, at der kan gives en undervisning på institutionen, som opfylder praktikundervisningens formål. For at kunne godkendes som praktikinstitution kræves endvidere, *at* vedkommende, der skal fungere som praktiklærer, er kvalificeret til at meddele praktikundervisning og *at* institutionens arbejdsgang og -fordeling er tilrettelagt således, at praktiklæreren har mulighed for at undervise den studerende og deltage i samarbejdet med seminariet. Afgørelse om godkendelse af praktikinstitution træffes af seminariets praktikudvalg.

Stk. 4. Seminariets praktikleder fører tilsyn med den studerendes praktikundervisning ved besøg på praktikstedet mindst en gang i hver periode.

Stk. 5. Hvert seminarium indberetter årligt til undervisningsdirektøren og til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, hvilke institutioner der benyttes som praktikinstitutioner.

Stk. 6. Den studerendes standpunkt i praktik vurderes således:

1) Førsteårsafgøreisen. Ved slutningen af hver praktikperiode afgiver vedkommende praktiklærer en udtalelse om den studerendes standpunkt i formen betænkelig/ikke betænkelig. Såfremt den studerende fra begge praktiklærere der på tidspunktet for førsteårsafgørelsen har deltaget i den studerendes praktikundervisning, opnår bedømmelsen *ikke betænkelig* lægges denne bedømmelse til grund ved førsteårsaf gøreisen. Såfremt 1 praktiklærer afgiver udtalelsen betænkelig, drøfter praktiklederen vurderingen med begge praktiklærerne. Den studerende har lejlighed til at deltage i drøftelsen. På grundlag af drøftelsen afgiver praktiklederen sin bedømmelse.

2) Afgørelsen ved uddannelsens afslutning. Ved slutningen af 2. års praktikperiode afgiver praktiklæreren en bedømmelse af den studerendes standpunkt på grundlag af en drøftelse med praktiklæreren og den studerende. Konklusionen af denne drøftelse formuleres skriftligt og underskrives af de i drøftelsen deltagende. Den studerendes specialepraktik kan indgå i vurderingen, der ligger til grund for praktiklederens endelige udtalelse om den studerendes standpunkt i praktik, jfr. § 25.

Udtalelser og eventuelle drøftelser danner grundlaget for praktiklederens bedømmelse jfr. § 25.

Etik. (Kursus).

§ 46. Målet er, at de studerende analyserer formulering af mål for at afgrænse de etiske elementer i forhold til andre betydende bestanddele, således at de studerende derigennem fremmer deres pædagogiske helhedssyn.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Aktuelle målsætninger hentet fra de enkelte fag i uddannelsen.
2) Pædagogens opfattelse af mål for opdragelsen.
3) Målsætning omsat til praksis (politik, religion m.v.).
4) Analyse af værdidomme.
5) Øvelser i brug af fagets terminologi og arbejdsmåder.

Studieteknik. (Kursus).

§ 47. Målet er, at de studerende erhverver sig kendskab til studiemetodiske forhold og forståelse af deres egne fremgangsmåder i studiesituationen, således at de studerende kan nyttiggøre deres studiemuligheder.

Stk. 2. Indholdet er:

Sammenhæng mellem studieopgaver og studiemæssige fremgangsmåder. Valg af arbejdsmåder under hensyntagen til den enkelte studerendes forudsætninger og øvrige studiebetingelser. Studietekniske fremgangsmåder, læsemåder (-teknikker), notatteknik og brug af bibliotek og af spørgsmål i indlæringssituationen.

Fremmende og hæmmende forhold i studiesituationen.

Den daglige undervisningssituation og de studerendes erfaringer er udgangspunkter for behandlingen af studiemetodiske forhold, og kursets indhold skal udnyttes og integreres i den almindelige undervisning, hvorfor drøftelser og forslag til iagttagelsesopgaver til brug i undervisnings- og studiesituationen er en væsentlig del af kurset i studieteknik.

Førstehjælp. (Kursus).

§ 48. Målet er, at de studerende erhverver sig viden om og færdigheder i hensigtsmæssig behandling af fysiske småskader og nødvendige forholdsregler i tilfælde af akutte nødsituationer.

Stk. 2. Indholdet er:

1) Behandling af mindre sår og mindre forbrændinger, solskoldning, giftige bid og stik, forfrysninger, hedeslag, solstik, næseblod, ledlæsioner. Forbindskassens indhold.
2) Forholdsregler i akutte nødsituationer, tilkaldelse af hjælp, lejring af forulykkede, genoplivningsmetoder, foreløbig behandling ved elulykker, drukneulykker, forgiftninger, forbrændinger, blødninger og fremmedlegemer i hals og øje.

Samtaleteknik. (Kursus).

§ 49. Målet er, at de studerende erhverver sig kendskab til principper og metoder i professionelle samtaler, således at de kan anvende denne viden i deres pædagogiske virksomhed.

Stk. 2. Indholdet er:

Professionelle samtalers særkende, (interview/rådgivning), grundlag og forløb. Forskellige samtaleformer med særlig vægt på forældresamtaler, personalemøder og konferencer med andre faggrupper.

Særforsorg. (Kursus).

§ 50. Målet er, at de studerende erhverver sig kendskab til særforsorgens organisation og opgaver samt forståelse for de opgaver, der påhviler pædagoger i daginstitutioner i forhold til handicappede børn og unge.

Stk. 2. Indholdet er:

Det kliniske billede af handicappende lidelser, disses årsager, hyppighed og behandling. Psykiske følger af handicaps. Pædagogiske problemer i forbindelse med handicaps. Lovgivningen vedrørende taleforsorg, døve-tunghøreforsorg, blindeforsorg, vanføreforsorg, åndssvageforsorg.

Psykiatri, (Kursus).

§ 51. Målet er, at de studerende erhverver sig kendskab til psykiske lidelser, navnlig hos børn og unge, samt til forskellige behandlingsformer inden for psykiatrien.

Stk. 2. Indholdet er:

Neuroser, psykoser, karakterafvigelser og psykosomatiske lidelser hos børn og unge.

Psykoterapi, legeterapi og medikamentel behandling.

Kapitel VIII. Særlige bestemmelser

§ 52. Undervisningsdirektøren kan efter forhandling med uddannelsesrådet tillade midlertidige afvigelser fra nærmere angivne bestemmelser i bekendtgørelsen som led i pædagogiske forsøg. Sådan tilladelse kan kun gives på grundlag af en samlet forsøgsplan, som anbefales af vedkommende seminariums fællesudvalg, og hvori forsøgets formål og forventede varighed angives. Der indsendes beretning til undervisningsdirektøren over samtlige forsøg.

§ 53. Undervisningsdirektøren forestår udsendelse og ajourføring af en undervisningsvejledning for seminarierne. I 1973 rejser undervisningsdirektøren spørgsmålet om en revision af bekendtgørelsen.

§ 54. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1970.

Stk. 2. Bekendtgørelse nr. 190 af 12. juni 1961 om uddannelsen på de anerkendte børnehaveseminarier som ændret ved bekendtgørelse nr. 253 af 4. juli 1962, bekendtgørelse nr. 379 af 9. november 1966 og bekendtgørelse nr. 362 af 3. juli 1969 samt bekendtgørelse nr. 74 af 22. februar 1962 om uddannelsen på de anerkendte fritidshjemsseminarier som ændret ved bekendtgørelse nr. 250 af 4. juli 1962, bekendtgørelse nr. 380 af 9. november 1966 og bekendtgørelse nr. 361 af 3. juli 1969 ophæves. Dog gælder fortsat for uddannelsen af studerende, der er optaget på seminarierne i undervisningsåret 1970-71 eller tidligere til den 2-årige uddannelse kapitlerne III, IV og V i de nævnte bekendtgørelser med ændringer. Undervisningsdirektøren kan efter forhandling med uddannelsesrådet tillade afvigelser i kap. V i bekendtgørelse nr. 190 af 12. juni 1961, jfr. bekendtgørelserne af 4. juli 1962, 9. november 1966 og 3. juli 1969 og i kap. V i bekendtgørelse nr. 74 af 22 februar 1962, jfr. bekendtgørelserne af 4. juli 1962, 9. november 1966 og 3. juli 1969.

6. Bemærkninger til studieplansudvalgets forslag til bekendtgørelse om uddannelsen af børnehave- og fritidspædagoger

Som nævnt i betænkningens almindelige del har man udformet forslaget som en fælles bekendtgørelse for de to udannelsesområder: børnehavepædagoger og fritidspædagoger. Bekendtgørelsesforslaget er opbygget efter samme struktur som bekendtgørelse af 19. juli 1969 om uddannelse af lærere til folkeskolen:

Kapitel I. Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne

Dette kapitel angiver det stof, der kræves gennemgået under uddannelsen samt de fritagelser, der kan opnås herfor.

ad § 1.

Formålsbestemmelsen er en uddybning af lovens formålsbestemmelse og en opsamling af de enkelte fagbestemmelsers formål. I formålsbestemmelsens punkt 3 har man omtalt holdningsbearbejdelsen.

ad § 2.

I opregningen af fag og obligatoriske kurser har man alene nævnt fagets/kursets hovedemne, medens man med hensyn til tilvalgskurserne alene har nævnt hvad indholdet skal knytte sig til. Selv om specialet i det væsentlige er en særlig *arbejdsform* og ikke medfører nogen udvidelse af uddannelsens indhold, har man dog anset det for hensigtsmæssigt at optage specialet på dette sted, da specialet dels er en nyskabelse i forhold til den hidtidige uddannelse og dels har en væsentlig vægt i uddannelsen.

ad§ 3.

Der foreligger endnu ikke endelige studieplaner vedrørende den reviderede uddannelse af børneforsorgspædagoger, så studieplansudvalget har ikke anset det for muligt at fastsætte endelige bestemmelser om medregning af andetsteds erhvervede uddannelser. Man har derfor alene medtaget en bestemmelse om overgang mellem uddannelserne (fra børnehavepædagoguddannelse til fritidspædagoguddannelse eller omvendt), men ved bemyndigelsen i stk. 3 har man åbnet mulighed for uden bekendtgørelsesændring at medregne anden uddannelse. Da der ikke skal afholdes afsluttende prøve i alle uddannelsens fag, og da overgangen i princippet kan ske på hvilket som helst trin i uddannelsen, har man anset det for nødvendigt at foreskrive, at det »afleverende« seminarium afgiver en standpunktsudtalelse, idet bedømmelsesgrundlaget for det modtagende seminarium ellers kan blive utilstrækkeligt. For så vidt angår fag, hvori uddannelsen er afsluttet, følger pligten til at afgive standpunktsudtalelse af § 25.

Man har ikke anset det for nødvendigt at optage en bestemmelse, der sikrer, at studerende, der overgår fra et seminarium, hvor man endnu ikke har afsluttet uddannelsen i et fag, som er afsluttet ved det modtagende seminarium, afslutter sin uddannelse i faget da dette følger af bestemmelsen i § 2, jfr. § 8, om kravene til den fuldstændige uddannelse.

ad § 4.

Bestemmelsen omhandler den i uddannelseslovens § 7, nr. 2 omhandlede fritagelse for undervisning i visse fag på grund af tilstrækkelige forkundskaber. Det fremgår af forslagets § 25, stk. 2, at der ikke gives de studerende, der har opnået fuldstændig fritagelse for undervisningen i et fag den standpunktsudtalelse, som ellers skal gives ved afslutning af undervisningen i fagene. På den anden side medfører fritagelse for undervisning ikke fritagelse for at aflægge eventuel afsluttende prøve.

Fritagelsen gives kun for den obligatoriske undervisning i henhold til § 2, stk. 1 nr. 1 og 2 og stk. 2, men man finder ikke, at der er tilstrækkelig grund til at foreslå fritagelse for tilvalgskurser.

ad § 5

Ved bestemmelsen i stk. 2 har man åbnet mulighed for, at en studerende (normalt med fritagelse i henhold til § 4) aflægger afsluttende

prøve tidligere end i 3. uddannelsesår. Sammenholdt med bestemmelsen i § 13, stk. 4, hvorefter det kan tillades, at undervisningen for en studerende fraviger fordelingen af undervisningens perioder, og i § 25, hvorefter standpunktsudtalelsen afgives ved afslutningen af den studerendes uddannelse i et fag, skulle der være tilvejebragt hjemmel for afslutning af uddannelsen på et kortere tidsrum end 3 år. Det er ikke nødvendigt, at uddannelsen afsluttes samtidig med aflæggelse af afsluttende prøve, idet den studerende kan indstille sig til dimission inden uddannelsen i alle fag er afsluttet, således at han for eksempel kan aflægge afsluttende prøve i 2. uddannelsesår, og afslutte uddannelsen i eventuelt resterende fag i løbet af det kommende undervisningsår inden udløbet af det 3. uddannelsesår.

ad § 6

Førsteårsafgørelsen vil normalt blive givet ved udgangen af 1. uddannelsesår. Man har ikke fundet det nødvendigt at opstille regler for, under hvilke omstændigheder en afgørelse kan afgives tidligere. Man har ikke fundet det hensigtsmæssigt at foreskrive egentlig karaktergivning, men har nøjedes med en todelt bedømmelse: betænkelig/ikke betænkelig. Ikke alle fag indgår i bedømmelsesgrundlaget; man har fundet det urimeligt, om et ringe standpunkt i de timetalsmæssigt små fag naturkundskab og talelære og stemmepleje skal bevirke, at en studerende må gå første uddannelsesår om eller forlade uddannelsen. Den studerende kan uden videre fortsætte uddannelsen selv om han får to »betænkelig«, men ved opdeling i faggrupper har man sikret sig imod, at en studerende uden videre fortsætter uddannelsen, hvis hans dårlige standpunkt ligger koncentreret i én faggruppe.

Kapitel II. Undervisningens rammer

I dette kapitel omhandles timetal, fordeling af de forskellige undervisningsperioder, holdstørrelse, time- og fagfordelingsplan og de studerendes fremmøde.

ad § 7.

Bestemmelsen vil ikke være til hinder for, at en studerende gennemfører sin uddannelse hurtigere jfr. foran ad § 4, men indeholder et påbud til seminariet om dets tilrettelæggelse af undervisningen.

ad §§ 8-11.

Man har søgt at fremstille de krav, der stilles til den studerende med hensyn til det timetal, som han skal have for at gennemføre sin uddannelse. Bestemmelserne indeholder endvidere et påbud til seminarierne om undervisningens organisation, dels med hensyn til det timetal, der skal sikres den enkelte studerende, dels med hensyn til undervisningens fordeling i skemauger, praktikuger (§8) studieuger (§§ 8,9 og 10) og specialeuger (§ 11). De i lovens § 6, stk. 1 nr. 7 omtalte fællestimer er omtalt i § 8, stk. 1. I bilag 7 og 8 har man optaget eksempler på timeplan og fordeling af skemauger, praktikuger, studieuger og prøveperioder. I modsætning til de hidtil gældende undervisningsbekendtgørelser, der fastsatte vejledende timetal er der nu tale om bindende timetal. Som anført i afsnit 3.2.02 har man regnet med et gennemsnitlig ugentligt timetal på henholdsvis 30½, 27 og 25 i de 3 uddannelsesår. For at sikre de studerende mulighed for selvstændigt arbejde, er der i § 20 anført bindende maksimale ugetimetal.

ad § 12.

Bestemmelsen om vejledning fremtræder som et krav til seminariet om at etablere vejledning, men må også forstås som et krav til den studerende om at følge den etablerede vejledning. En del af vejledningen vil foregå i tilslutning til undervisningstimerne, men herudover er der søgt etableret en studievejledning, jfr. § 22.

ad § 13.

Rammeplanen angår den studerendes samlede uddannelse, medens ugeinddelingen angår det enkelte undervisningsår. Begge dele angår såvel lærere som studerende, hvorfor begge planer foreslås behandlet i fællesudvalget. Seminariets time- og fagfordelingsplan er alene et spørgsmål om fordeling af arbejdet mellem lærerkræfterne. Bestemmelserne er så detaljerede, at det forekommer tilstrækkeligt at foreskrive, at dispositionerne indberettes, idet der herved er mulighed for den fornødne kontrol.

I stk. 4 er der optaget en dispensationsbestemmelse, der må anses for nødvendig for at sikre, at enkelte studerende kan gennemføre studiet hurtigere end 3 år.

ad § 14.

Ved specialeundervisningen vil der blive oprettet undervisningshold. Specialeundervisningen

kan følges på den måde, at den studerende - efter seminariets anvisning, jfr. § 16, stk. 2, — følger større eller mindre dele af undervisningen på flere undervisningshold, der enten kan være oprettede med henblik på specialer, hvis emner har en vis sammenhæng, eller er oprettede med henblik på undervisningen i forbindelse med et tilvalg eller et fag eller obligatorisk kursus. Afgørende for, om der kan oprettes et undervisningshold udelukkende for ét specialeemne, bliver herefter, om reglerne i § 14, stk. 2 om mindste tilladte gennemsnitsholdstørrelse kan overholdes.

Kapitel **III.** Tilvalg. Speciale

Det bemærkes, at seminarierne allerede i vidt omfang giver en undervisning, der svarer til den foreslåede tilvalgsundervisning.

ad § 16.

Bestemmelsen indeholder fælles for tilvalg og specialer regler om tilblivelse af emnefortegnelser, afgrænsning af emnekredsen, undervisningsplaner, offentliggørelse og udarbejdelse af endelig plan for tilvalg og specialer.

I stk. 1 afgrænser man tilvalgenes indhold. Man har fundet det værdifuldt at bevare seminariernes traditionelle frihed til at afholde tilvalg efter seminariernes eget ønske, der blandt andet kan være begrænset af de praktiske muligheder. Endvidere indebærer tilvalgsundervisningen en mulighed for de studerende for en friere uddybning af uddannelsens fag. Tilvalgene er for så vidt obligatoriske, som de studerende som led i uddannelsen skal læse tilvalg af et nærmere angivet omfang, men valget af emner er frit.

Af hensyn til seminariets planlægning i henhold til §§ 13 og 14 må seminariet i god tid have overblik over, hvilke undervisningshold der kan blive tale om at oprette i forbindelse med tilvalg og specialer.

Kapitel IV. Almindelige bestemmelser om undervisningen

Man har søgt at udforme fagbestemmelserne på en sådan måde, at de alene indeholder bestemmelser om formål og indhold angivet som emner. Arbejdsmetoder er i et vist omfang medtaget i fagbestemmelserne, men bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og organisation er det fundet rigtigst at omtale i et generelt afsnit. Det bemærkes, at man dog for så vidt angår praktikundervisningen, for hvilken der gælder specielle regler har fundet det rigtigst at anføre disse i fagbestemmelsen for praktikundervisningen - § 45.

ad § 20.

Det foreslåede omfang af holddelingen svarer til de hidtil gældende regler. Man har peget på, at undervisningen bl. a. kan gives i forelæsninger for flere klasser, men man har under hensyn til de studerendes uensartede forudsætninger ikke fundet det forsvarligt at foreskrive et minimumsomfang for forelæsninger for flere klasser.

Bestemmelsen om begrænsning af det ugentlige timetal er optaget med henblik på at sikre, at undervisningen i fagenes skemauger ikke lægges med et så højt ugentligt timetal, at de studerende ikke får tid til selvstændigt arbejde.

I § 22 har man foreslået en bestemmelse, der sikrer, at vedkommende faglærer som ansvarlig for undervisningen giver den studerende vejledning ved selvstændigt arbejde.

ad § 21.

Bestemmelsen skal sikre, *at* de studerende deltager i planlægningen og tilrettelæggelsen af undervisningen i de enkelte fag, jfr. bemærkningerne foran afsnit 3.2.06. og *at* faglæreren koordinerer sin undervisning med de øvrige fag.

ad § 22.

Vejledningen kan varetages af faglærere og/eller af en studievejleder. Man har fundet det nødvendigt at fastsætte omfanget af den vejledning, seminariet skal tilbyde jfr. afsnit 3.4.02.

Kapitel V. Uddannelsens afslutning

Forslaget er udformet i overensstemmelse med udvalgets synspunkter i afsnit 3.7., hvortil henvises.

ad § 25.

Man har fundet det muligt at foreslå en fælles bestemmelse om standpunktsudtalelse for alle fag i stedet for at optage bestemmelse herom i de enkelte fags fagbestemmelser - dog bortset fra praktik. Efter bestemmelsen kan standpunktsudtalelsen afgives tidligere end ved udgangen af 3. uddannelsesår.

Om stk. 2 henviser man til bemærkningerne ad § 4. I afgangsbeviset vil der blive givet op-

lysning om den uddannelse, der har begrundet fritagelsen, jfr. § 34, stk. 2 nr. 9. Uddannelsen skal dokumenteres, jfr. § 4, stk. 2, således at der normalt vil foreligge en bedømmelse fra en anden uddannelsesinstitution. Under hensyntagen til værkstedsfagets store spredning i discipliner, findes det nødvendigt at åbne mulighed for særskilt bedømmelse af enkelte discipliner.

Kapitel VI. Bevis for gennemført uddannelse

Man henviser til bemærkningerne i betænkningens afsnit 3.4.01 (om speciale).

Forslaget er iøvrigt udarbejdet med forbillede i bestemmelserne i bekendtgørelse af 19. juli 1969 om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Kapitel VII. De enkelte fag og kurser

ad § 45, stk. 3.

Det omhandlede samarbejde mellem seminariet og praktiklæreren omfatter bl. a. deltagelse i møder, kurser og lignende for praktiklærere.

Kapitel VIII. Særlige bestemmelser

ad § 52.

Bestemmelsen åbner mulighed for forsøg på enkelte seminarier uden ændring af bekendtgørelsen. Man har foran i afsnit 3.2.06 omtalt forsøg med udvidelse af tilvalgsmuligheder. Endvidere har man i afsnit 3.7.03 omtalt udvalgets overvejelser om, hvorvidt de studerende skal have adgang til indbyrdes drøftelse af de stillede opgaver i forberedelsestiden samt til at overvære og eventuelt deltage i bedømmelsen af præsentationer ved afsluttende prøver, men fundet, at sådanne forhold må henskydes til forsøg.

ad § 53.

Ifølge kommissoriet skal studieplansudvalget udarbejde forslag til en undervisningsvejledning for seminarierne. Det er endvidere foreskrevet, at vejledningen skal udsendes gennem direktoratet for folkeskolen og seminarierne. Man henviser til bemærkningerne foran i afsnit 3.1.

ad § 54.

Bestemmelsen er overvejende af teknisk karakter. Man åbner mulighed for påbegyndelse af uddannelsen efter den hidtidige uddannelsesordning sidste gang i uddannelsesåret 1970-71, jfr. bemærkningerne foran i afsnit 2.8.

Der findes i de hidtidige uddannelsesbekendtgørelser ingen hjemmel for forsøgsordninger, men for at etablere en tilnærmelse mellem den hidtidige ordning og den foreslåede uddannelse, har man fundet det hensigtsmæssigt at foreslå en hjemmel til at foretage afvigelser i den hidtidige uddannelsesordningsaf slutning.

København den 18. april 1970.

Bjarne Hansen

Vagn Michelsen

Tom Ploug Olsen

Aase Hauch

Peer Mylov

Elof Saaek

Ebba Strange

Agnete Helmstedt
(formand)

Ebbe Nielsen

Jens Sigsgaard

/ *Birthe Trolle Hansen Michael Ørnø*

Forslag til lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger

Fremsat den 28. november 1968 af *undervisningsministeren*

I. Almindelige bestemmelser

§ 1. Uddannelserne efter denne lov har til formål at uddanne ledere og medarbejdere til børnehaver og børnehaveklasser og til fritidshjem, fritids- og ungdomsklubber og andre socialpædagogiske fritidsforanstaltninger for børn og unge.

Stk. 2. Uddannelsen skal give de studerende den fornødne faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling og skal tilstræbe at fremme deres personlige udvikling.

§ 2. Uddannelserne gives på statsseminarier eller på private seminarier, der er godkendt af undervisningsministeren, jfr. dog § 15, stk. 2. Undervisningsministeren kan efter forhandling med uddannelsesrådet, jfr. § 4, bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne efter nærmere regler, og at der på seminarierne kan indrettes undervisning som led i beslægtede uddannelser.

Stk. 2. Godkendelse af private seminarier meddeles på nærmere af undervisningsministeren fastsatte betingelser. Godkendelsen, der kan gives for et bestemt åremål, bortfalder ved lederskifte.

Stk. 3. Godkendelsen kan iøvrigt til enhver tid tilbagekaldes, hvis seminariet ikke længere opfylder betingelserne for at kunne godkendes, eller hvis dets undervisning eller øvrige forhold ikke findes tilfredsstillende.

Stk. 4. Til godkendte privatseminarier yder staten tilskud efter de herom fastsatte regler.

§ 3. Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er undervisningsministerens tilsynsførende med seminarierne.

Stk. 2. Undervisningsdirektøren er formand for censorerne ved de afsluttende prøver og træffer foranstaltninger til prøvernes afholdelse.

§ 4. Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne er rådgivende for undervisningsministeren i sager om børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Rådet følger udviklingen på området og kan afgive indstilling til ministeren om de foranstaltninger, som rådet anser for påkrævede eller ønskelige.

Stk. 2. Uddannelsesrådet består af undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne som formand samt højst 18 medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren for 4 år ad gangen. Af medlemmerne skal 1 udpeges af socialministeren, 2 af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, 3 af seminariernes rektorer, 3 af seminariernes lærere, 1 af Danmarks lærerhøjskole, 2 af Dansk Børnehaveråd, 1 af Foreningen af Fritidspædagoger og 2 af Pædagogstuderendes Landsråd. Såvel blandt rektorerne som blandt lærerne skal begge uddannelser være repræsenteret.

Stk. 3. Uddannelsesrådet holder møde mindst én gang om året.

//. Optagelse på seminarierne.

§ 5. Optagelse på seminarierne er betinget af, at ansøgeren

1) er fyldt 18 år og 6 måneder ved uddannelsens begyndelse.
2) har været beskæftiget i praktisk virksomhed med børn eller unge og
3) i øvrigt skønnes at have de fornødne forudsætninger for at følge uddannelsen.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om de i stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte optagelsesbetingelser.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan efter forhandling med uddannelsesrådet fastsætte almindelige retningslinier for seminariernes indbyrdes samarbejde om fordeling af ansøgere,

der opfylder optagelsesbetingelserne, herunder om den fornødne koordinering af optagelserne.

Stk. 4. Seminariet kan optage en ansøger på prøve. Endelig bestemmelse om optagelse skal træffes senest 4 måneder efter optagelsen på prøve.

Stk. 5. Optagelse på seminarierne sker ved uddannelsens begyndelse. Undervisningsministeren kan dog under særlige omstændigheder tillade fravigelse af denne bestemmelse.

III. Grunduddannelserne.

§ 6. Uddannelsen skal for alle studerende omfatte:

1) de pædagogiske fag: psykologi, almen pædagogik, praktisk pædagogik og institutionslære.
2) de sociale fag: almindelig samfundsorientering, sociallovgivning og familiepolitik,
3) musik, rytmik, gymnastik, værkstedsarbejde og dramatisering,
4) biologi, sygdoms- og sundhedslære samt talelære og stemmepleje,
5) dansk sprog, litteraturkundskab samt musik- og kunstforståelse,
6) praktikundervisning i anerkendte daginstitutioner inden for det område, uddannelsen fortrinsvis tager sigte på, jfr. § 1, stk. 1, samt
7) supplerende kursus og fællestimer.

Stk. 2. For fritidspædagogstuderende skal uddannelsen endvidere omfatte svømning og anden idræt samt filmkundskab.

Stk. 3. Ud over den i stk. 1 og 2 nævnte undervisning kan de studerende vælge undervisning i form af kursus eller studiekredse på fagområder, som for hvert enkelt seminarium godkendes af undervisningsministeren.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet regler for godkendelse af praktiksteder.

Stk. 5. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet, hvilke kursus der er obligatoriske efter stk. 1, nr. 7.

§ 7. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet nærmere regler, hvorefter

1) praktikundervisningen efter de enkelte studerendes ønsker i begrænset omfang kan henlægges til andre institutioner eller virksomheder for børn og unge end de i § 6, stk. 1, nr. 6, nævnte;
2) studerende, der har bestået studentereksamen, højere forberedelseseksamen eller anden tilsvarende prøve, helt eller delvis kan fritages for undervisning i et eller flere af de i § 6. stk. 1, nr. 2, 4 og 5, nævnte fag.

§ 8. Undervisningen tilrettelægges således, at uddannelsen kan være afsluttet senest efter 3 år.

Stk. 2. Ved udgangen af uddannelsens 1. år afgør seminariet, om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen.

Stk. 3. Ved afslutningen af undervisningen i de i § 6, stk. 1, nr. 1-5, og stk. 2, nævnte fag og af praktikundervisningen efter § 6, stk. 1, nr. 6, afgiver læreren, henholdsvis praktiklederen, en udtalelse om den studerendes standpunkt.

Stk. 4. Der holdes desuden afsluttende prøver i de i § 6, stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte faggrupper.

Stk. 5. Der udstedes bevis for den gennemførte uddannelse. Undervisningsministeren fastsætter regler om bevisets indhold og form.

§ 9. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet nærmere regler om

1) undervisningen og fagenes omfang, herunder om de studerendes beskæftigelse og undervisning på praktikstederne,
2) formen for og fordringerne ved prøver og standpunktsbedømmelse,
3) tilvejebringelse af opgaverne ved de skriftlige prøver,
4) prøvernes afholdelse og
5) karaktergivning og censur.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan for de enkelte seminarier godkende sådanne afvigelser fra denne lovs bestemmelser om uddannelsen, som muliggør gennemførelse af forsøgsarbejde. Forsøgsplaner skal drøftes i uddannelsesrådet, før de kan godkendes.

IV. Seminarierne.

§ 10. Et seminarium ledes af en seminarierektor, der skal deltage i undervisningen i et af undervisningsministeren fastsat omfang.

Stk. 2. Til bistand for seminarierektoren ved tilrettelæggelsen af praktikundervisningen ansættes der en eller flere praktikledere.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter de

nærmere retningslinier for praktikledernes virksomhed.

§ 11. Lærerrådet ved et seminarium består af seminarierektoren og seminariets lærere, herunder praktikledere og timelærere samt en repræsentant for praktiklærerne. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets sammensætning og virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

§ 12. De studerende ved et seminarium vælger et råd, de studerendes råd.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets sammensætning og beføjelser fastsættes af undervisningsministeren.

§ 13. Undervisningen på statsseminarier er vederlagsfri.

Stk. 2. Til nedbringelse af undervisningsafgiften for studerende ved private seminarier kan der ydes statsstøtte i forhold til en af undervisningsministeren godkendt undervisningsafgift.

§ 14. Afgørelsen om bortvisning træffes af undervisningsministeren efter indstilling fra seminariets rektor. Inden indstilling sker, skal sagen behandles i lærerrådet.

V. Videre- og efteruddannelse.

§ 15. Videre uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger bør efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse omfatte:

1) almindelige lederkursus,
2) kursus til uddannelse af ledere og medarbejdere ved institutioner for handicappede børn og unge,
3) kursus til uddannelse af lærere ved seminarierne, konsulenter m. v. samt
4) genoptrænings- og andre efteruddannelseskursus.

Stk. 2. De under stk. 1, nr. 2 og 3, nævnte kursus kan gives ved Danmarks lærerhøjskole eller andre højere læreanstalter og specialskoler.

Stk. 3. Efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansudvalget, kan der af statskassen ydes deltagerne dækning af vikarudgifter og i særlige tilfælde stipendier til videre uddannelse.

VI. Ikrafttræden m. v.

§ 16. Loven træder i kraft den 1. august 1970.

Stk. 2. Reglerne i kapitel II kommer dog første gang til anvendelse ved optagelsen på seminarierne til undervisningsåret 1970-71.

Stk. 3. Reglerne i kapitel III finder anvendelse for studerende, der påbegynder deres grunduddannelse i undervisningsåret 1970-71 eller senere.

Stk. 4. Efter ministerens nærmere bestemmelse kan der dog endnu i undervisningsåret 1970-71 påbegyndes en 2-årig grunduddannelse efter den hidtidige ordning.

Stk. 5. Uddannelsesrådet, jfr. § 4, kan træde i virksomhed før den 1. august 1970.

Stk. 6. De ved lovens ikrafttrædelse godkendte børnehave- og fritidshjemsseminarier anses for godkendt efter § 2 for tiden indtil 1. august 1971.

§ 17. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som landsdelens særlige forhold tilsiger.

§ 18. Forslag om revision af loven fremsættes for folketinget i folketingsåret 1975-76.

Bemærkninger til lovforslaget

A. Almindelige bemærkninger.

1. Lovforslagets forhistorie m. m.

Uddannelsen af *børnehavelærerinder* blev påbegyndt i 1885 som en 1-årig uddannelse på rent privat grundlag. I finansåret 1906—07 blev der første gang ydet et mindre statstilskud til den selvejende institution Frøbelseminariet, der indtil da havde været det eneste uddannelsessted for børnehavelærerinder. På finansloven for 1918-19 blev der optaget en tilsvarende bevilling til det i 1906 oprettede seminarium Frøbelhøjskolen. Samtidig blev uddannelsen forlænget

til dens nuværende varighed, 2 år. I perioden 1937-47 anerkendtes yderligere 3 nyoprettede børnehaveseminarier som tilskudsberettigede.

Uddannelsen af *fritidshjemslærere* påbegyndtes i 1928 af Frøbel-højskolen og blev siden taget op også ved 2 af de øvrige børnehaveseminarier. De to uddannelser var oprindelig fælles om en stor del af undervisningen på seminarierne, men er i årenes løb blevet adskilt mere og mere.

1946 nedsatte undervisningsministeriet efter ønske fra semminarierne et udvalg med den opgave at udarbejde ensartede retningslinjer for uddannelserne. Udvalget afgav betænkninger i 1947 og 1949 med forslag til regler om godkendelse af og tilsyn med seminarierne, om optagelsesbetingelser, om den teoretiske og praktiske undervisning, om undervisningens afslutning og om videregående uddannelse. De nugældende bestemmelser (bekendtgørelse af 12. juni 1961 om børehavelærerindeuddannelsen som ændret ved bekendtgørelser af 4. juli 1962 og 9. november 1966, og bekendtgørelse af 22. februar 1962 om fritidshjemslæreruddannelsen som ændret ved bekendtgørelser af 4. juli 1962 og 9. november 1966) hviler i alt væsentligt på dette grundlag.

I løbet af den sidste snes år er antallet af seminarier blevet mere end firdoblet, og der findes nu i alt 17 anerkendte børnehaveseminarier og 5 anerkendte fritidshjemsseminarier.

I 1960 rettede Fællesrådet for børnehave- og fritidshjemsseminarierne, der består af seminariernes forstandere, henvendelse til ministeriet om at gennemføre en udvidelse af grunduddannelsen på børnehaveseminarierne med et tredje år, og i 1962 påpegede fritidshjemsseminarierne over for ministeriet behovet for en tilsvarende udvidelse af grunduddannelsen på fritidshjemsseminarierne. Henvendelserne blev behandlet i det om de to uddannelser i 1954 nedsatte stående kontaktudvalg mellem socialministeriet og undervisningsministeriet (»arbejdsudvalget vedrørende børnehave- og fritidshjemsseminarier«, Dette udvalg kunne efter langvarige overvejelser gå ind for den ønskede udvidelse, idet man dog understregede, at det ikke ville være tilstrækkeligt blot at bygge et 3. år oven på de eksisterende 2-årige uddannelser. Man anbefalede derfor, at der blev nedsat et særligt sagkyndigt udvalg til at foretage en grundig gennemgang af uddannelsernes formål, indhold og arbejdsform og af seminariernes arbejdsvilkår m.v.

2. Lovforslagets forberedelse.

I overensstemmelse med arbejdsudvalgets indstilling nedsatte ministeriet i 1963 et udvalg med den opgave at foretage en undersøgelse af og afgive indstilling til ministeren om de med en forlængelse af grunduddannelsen på børnehaveseminarierne og fritidshjemsseminarierne fra 2 til 3 år forbundne problemer.

Udvalget afgav betænkning i marts 1966, og denne betænkning, der er omdelt til folketingets medlemmer, danner grundlaget for nærværende lovforslag.

Som det fremgår af det allerede anførte, har der ikke hidtil ved særlig lov været fastsat bestemmelser om de omhandlede uddannelser, idet disse har været hjemlet ved ministerielle bekendtgørelser og tilskudsbevillinger på de årlige finanslove. Udvalget har imidlertid stillet forslag om, at de grundlæggende bestemmelser om uddannelserne fastsættes ved lov, således som det er tilfældet ved en række andre uddannelser. Udvalget har endvidere udarbejdet et udkast til sådanne lovbestemmelser. Herudover indeholder betænkningen udkast til nye ministerielle bekendtgørelser om de pågældende uddannelser.

Ministeriet har kunnet tilslutte sig forslaget om, at hovedbestemmelserne om uddannelserne fastsættes ved lov. Man har herved særlig lagt vægt på uddannelsernes samfundsmæssige betydning og på det stigende antal studerende, der gennemgår disse uddannelser. Det foreliggende lovforslag afviger dog i flere henseender fra udvalgets udkast. Man har således bl. a. medtaget enkelte bestemmelser om forhold, der efter udvalgets forslag alene tænktes reguleret ved bekendtgørelse, ligesom man med hensyn til den tekniske udformning af lovforslaget har tilstræbt den størst mulige parallellitet med den nye lov om uddannelse af lærere til folkeskolen (lov nr. 235 af 8. juni 1966).

Under lovforslagets forberedelse har man i øvrigt været i nær kontakt med Uddannelseskommissionen for det sociale område. Kommissionen blev nedsat af regeringen i 1965 med den opgave at overveje en koordinering af uddannelserne af personale, beskæftiget på det sociale felt i videste forstand. Kommissionens princippielle synspunkter er taget i betragtning i det omfang, hvori det på indeværende stadium af kommissionens arbejde har været muligt at drage de praktiske konsekvenser for dette uddannelsesområde. Der henvises herom til den fra kommissionen indhentede udtalelse af 3. no-

vember 1967, der er optaget som bilag til lovforslaget, ligesom der i bemærkningerne til de enkelte paragraffer er gjort nærmere rede for ministeriets stilling til de af kommissionen fremførte synspunkter. I særdeleshed har man ved affattelsen af forskellige bestemmelser i lovforslaget tilsigtet at holde muligheden åben for inden for lovens rammer at koordinere eller sammenlægge de i lovforslaget omhandlede uddannelser med beslægtede uddannelser og for at etablere fælles grund- og efteruddannelser, hvor dette, bl. a. som resultat af socialuddannelseskommissionens videre arbejde, måtte vise sig ønskeligt.

I overensstemmelse med kommissionens henstiling har man desuden i lovforslaget optaget en bestemmelse om, at loven skal optages til revision efter en kort årrækkes forløb.

Man har endvidere under udarbejdelsen af lovforslaget forhandlet med socialministeriet (ministeriet for familiens anliggender) og derigennem med direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, ligesom man sammen med socialministeriet har drøftet forskellige principielle spørgsmål med repræsentanter for uddannelsesinstitutionerne, de studerende og de uddannede børnehave- og fritidspædagoger.

3. Hovedpunkterne i lovforslaget.

a. Udvalget har afgivet en enstemmig indstilling om, at uddannelsestiden forlænges fra 2 til 3 år, og at denne udvidelse i alt væsentligt skal komme den teoretiske undervisning til gode. Derimod stilles der kun forslag om en mindre udvidelse af den praktiske uddannelse, der under den nugældende ordning lægger beslag på ca. halvdelen af uddannelsestiden. Udvalget er af den opfattelse, at det med de krav, der i dag stilles til børnehave- og fritidspædagogerne, vil være nødvendigt at styrke den teoretiske uddannelse, ligesom det er nødvendigt, at de studerende får mere tid til en personlig fordybelse i og tilegnelse af stoffet. Sammenhængende hermed har udvalget foreslået, at optagelsesalderen nedsættes fra 20 til 18-19 år.

Ministeriet føler sig overbevist om behovet for en styrkelse af de teoretiske discipliner i uddannelsen og for som en konsekvens heraf at forlænge uddannelsernes varighed i lighed med, hvad der har været nødvendigt på andre uddannelsesområder. Som allerede anført har uddannelserne af børnehavelærerinder og fritidshjemslærere været 2-årige siden 1918. Arbejdet i dag-institutionerne har siden da gennemløbet en voldsom udvikling, der navnlig er kendetegnet ved, at der er blevet lagt stadig større vægt på institutionernes rent pædagogiske opgaver. Det er derfor ikke mindst udviklingen inden for det pædagogisk-psykologiske fagområde, der gør en forlængelse af uddannelsestiden påkrævet, hvis de uddannede børnehave- og fritidspædagoger skal kunne honorere nutidens og den nærmeste fremtids krav. Man har samtidig fundet det rimeligt, at minimumsalderen for optagelse nedsættes til 18 V^2 år.

b. Efter lovforslaget vil uddannelserne i overensstemmelse med udvalgets forslag fortsat være »åbne nedad«, idet der ikke stilles krav om bestemte eksaminer for at blive optaget.

c. Den bestående fagkreds vil i alt væsentligt blive bibeholdt, og der stilles ikke i forbindelse med udvidelsen af uddannelsestiden forslag om at medtage væsentligt flere emneområder. I overensstemmelse med udvalgets forslag har man dog fundet det rigtigt at optage talelære og stemmepleje som nye fag og dramatisering som nyt fagområde.

d. Det bestående samarbejde mellem seminarierne og praktikstederne tænkes udbygget for at opnå så effektiv en udnyttelse af praktiktiden som muligt.

e. De afsluttende prøver tænkes efter lovforslaget bibeholdt. Udvalget har ikke kunnet nå til enighed på dette punkt, men har, da der ikke kunne opnås flertal for en afskaffelse af de afsluttende prøver, foreslået, at den bestående ordning opretholdes indtil videre. Der var derimod i udvalget enighed om, at uegnede studerende bør udskilles på et så tidligt tidspunkt som muligt. I overensstemmelse hermed er der i lovforslaget optaget en bestemmelse, hvorved det pålægges seminariet ved udgangen af uddannelsens 1. år at tage op til vurdering, om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen.

f. De i tilknytning til Danmarks Lærerhøjskole etablerede 10 måneders videreuddannelseskursus for børnehavelærerinder og fritidshjemslærere tænkes i overensstemmelse med udvalgets forslag opretholdt, men efter- og videreuddannelsen tænkes differentieret med hensyn både til indhold, varighed og uddannelsessted under hensyntagen til de forskellige tilsigtede formål og eventuelle ændringer i behovet.

g. Der foreslås i overensstemmelse med udvalgets forslag oprettet et uddannelsesråd som rådgivende for undervisningsministeren i sager

vedrørende de i lovforslaget omhandlede uddannelser.

h. De færdigt uddannede har som bekendt hidtil været betegnet som børnehavelærerinder og fritidshjemslærere. Ministeriet kan tiltræde udvalgets forslag om, at man i stedet for den sidstnævnte betegnelse fremtidig anvender betegnelsen »fritidspædagoger«, medens man mener, at den tilsvarende betegnelse »børnehavepædagoger« må foretrækkes frem for den af udvalget foreslåede nye betegnelse »børnehavelærere«.

i. For at modvirke, at uddannelsernes forlængelse skal medføre, at der et enkelt år slet ikke eller kun i begrænset omfang vil blive dimitteret pædagoger fra seminarierne, har udvalget foreslået, at der endnu i det år, hvor den 3-årige uddannelse sættes i kraft, kan ske optagelse til den 2-årige uddannelse efter de hidtidige regler (jfr. betænkningen side 32-33). Lovforslagets ikrafttrædelsesbestemmelse (§ 16) er i overensstemmelse hermed.

4. De økonomiske konsekvenser.

Efter den i de senere år stedfundne stærke vækst i antallet af daginstitutioner må det påregnes, at der - for at dække behovet i perioden 1968-73 for uddannede pædagoger - i årene 1966-71 skal kunne optages gennemsnitlig mindst 1.000 studerende årlig til børnehavepædagoguddannelsen og mindst 200 studerende årlig til fritidspædagoguddannelsen, svarende til i alt ca. 50 klasser å 24 studerende. Da de studerende under den foreslåede 3-årige uddannelse skal modtage undervisning på seminarierne i 2 år - imod hidtil 1 år - vil forslagets gennemførelse forudsætte, at seminariernes kapacitet er udvidet til i alt ca. 100 klasser fra de hidtidige ca. 50 klasser, eller med ca. 50 klasser.

Efter den gældende tilskudsordning (jfr. Folketingstidende 1959-60, tillæg D, sp. 2841-46, 1964-65, tillæg D, sp. 3115-18 og 1966-67, tillæg D, sp. 3513-14) yder staten tilskud til seminariernes drift med 85 pct. af forstander- og lærerlønninger inden for visse rammer og 3½ pct. af værdien af bygninger, inventar og samlinger (subsidiært 50 pct. af en godkendt lokaleleje) samt et pristalsreguleret tilskud på for tiden 9.700 kr. årlig pr. klasse. Herudover ydes der et tilskud til nedbringelse af undervisningsafgiften med for tiden 400 kr. årligt pr. elev. På grundlag heraf kan udgifterne for staten ved oprettelse af yderligere klasser skønsmæssigt opgøres til ca. 70.000 kr. pr. klasse (efter pris- og lønniveau 1. april 1968).

Udgifterne ved lovforslagets gennemførelse kan herefter anslås til ca. 3,5 mill. kr. årlig.

Imidlertid er der allerede gennemført en ekstraordinær udvidelse af seminariernes kapacitet dels med henblik på overgangen til 3-årig uddannelse, dels for at imødekomme det allerede konstaterede behov for en øget tilgang af uddannede pædagoger. Pr. 1. september 1968 er der således oprettet i alt 68 klasser med tilsammen ca. 1.580 studerende. I forhold hertil vil den forlængede uddannelse kun kræve oprettelse af yderliger ca. 30 klasser, svarende til en merudgift for staten på ca. 2,2 mill. kr. efter den gældende tilskudsordning.

Det bemærkes i øvrigt, at udvalget har stillet forslag om en forbedret tilskudsordning for seminarierne, jfr. nærmere betænkningens side 40-42. Dette forslag indgår i overvejelserne i det af ministeriet nedsatte udvalg vedrørende den fremtidige tilskudsordning for de under ministeriet hørende private skoler og seminarier m. v.

B. Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Til stk.l. Angivelsen af de arbejdsområder, som uddannelserne tager sigte på, svarer til udvalgets forslag, idet man dog har tilføjet børnehaveklasserne, da det nu - efter afgivelsen af udvalgets betænkning - er blevet fastsat i folkeskoleloven, at børnehave- og fritidspædagoger kan forestå det daglige arbejde i en børnehaveklasse, jfr. lov nr. 233 af 8. juni 1966. Efter lovforslagets § 7, nr. 1, vil praktikundervisning også kunne finde sted i børnehaveklasser.

Til stk. 2. Bestemmelsen er affattet i lighed med den tilsvarende bestemmelse i den ny læreruddannelseslovs § 1, stk. 2.

Til § 2.

Til stk. 1. Samtlige børnehave- og fritidshjemsseminarier er private, og der er ikke i øjeblikket planer om oprettelse af statsseminarier; men man har anset det for rigtigt at følge udvalgets forslag om at holde muligheden for oprettelse af statsseminarier åben, jfr. herom betænkningen side 26.

Derimod har man ikke stillet forslag om, at der tilvejebringes hjemmel for oprettelse af kommunale seminarier. Kommunernes opgaver

på uddannelsesområdet har hidtil - bortset fra de almene skoleformer — stort set været begrænset til uddannelse af administrativt personale. Spørgsmålet, om kommunerne, herunder specielt sekundærkommunerne, i fremtiden bør overtage en større eller mindre del af de videregående uddannelser, har været drøftet i forbindelse med overvejelserne om kommunalreformens konsekvenser for uddannelsesområdet som helhed. For seminarieuddannelsernes vedkommende er man foreløbig nået til den opfattelse, at de ikke bør kunne etableres på (amts)kommunal basis.

Med henvisningen til § 15, stk. 2, markeres det, at visse former for efter- og videreuddannelse tænkes henlagt til andre uddannelsesinstitutioner end seminarierne.

Af hensyn til mulighederne for etablering af fælles uddannelseselementer inden for det socialpædagogiske område har man i forståelse med socialuddannelseskommissionen foreslået, at der gives ministeren adgang til at bestemme, at der på seminarierne kan indrettes undervisning som led i beslægtede uddannelser. Der henvises herved til kommissionens skrivelse af 3. november 1967 (bilag 1), pkt. 2-5. En sådan ordning er for så vidt allerede etableret, som der på et enkelt af seminarierne (Ikast fritidshjemsseminarium) er indrettet undervisning som led i uddannelsen til børneforsorgspædagog (socialministeriets bekendtgørelse nr. 174 af 1. juni 1964, afsnit H.A.).

Forslaget om, at uddannelse erhvervet andetsteds kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne efter nærmere regler, svarer til den nye læreruddannelseslovs § 2, stk. 1 (2. punktum).

Til stk. 2. Efter henstilling fra justitsministeriets lovafdeling er bestemmelsen udformet i lighed med den tilsvarende bestemmelse i læreruddannelseslovens § 2, stk. 2, hvorefter det overlades til undervisningsministeren at fastsætte de nærmere betingelser for godkendelse af private seminarier. Det er endvidere foreslået, at godkendelse vil kunne meddeles som hidtil på et bestemt åremål, såvel som på ubestemt tid (indtil videre).

De betingelser for godkendelse, der tænkes fastsat i medfør af den foreslåede bemyndigelse, og som med enkelte afvigelser svarer til udvalgets forslag, er følgende:

1. at lederen i kraft af sin uddannelse og praktiske virksomhed inden for det social-pædagogiske område og sine erfaringer inden for voksenundervisning må anses for egnet til stillingen som seminariets rektor;
2. at lærerne har de fornødne kvalifikationer;
3. at lederen og lærerne aflønnes efter de herom af undervisningsministeren fastsatte regler;
4. at der er sikret de studerende adgang til praktikundervisning efter § 6, stk. 1;
5. at seminariet råder over tilstrækkelige og egnede lokaler og det nødvendige udstyr;
6. at der foreligger en fyldestgørende plan for undervisningen; og
7. at seminariet er en selvejende institution, hvis vedtægter kan godkendes af undervisningsministeren.

Herudover vil det som hidtil være en forudsætning for godkendelse, at seminariet efter sin størrelse og geografiske placering på hensigtsmæssig måde kan medvirke til at opfylde det konstaterede eller forventede uddannelsesbehov som led i en landsomfattende planlægning.

Til stk. 3. En tilsvarende bestemmelse er fastsat i § 4, stk. 3, i den nye lov om efterskoler (lov nr. 226 af 4. juni 1967). Adgangen til at tilbagekalde godkendelsen synes særlig nødvendig, når godkendelse kan gives for længere åremål eller på ubestemt tid, jfr. foran ad stk. 2.

Til stk 4. Der henvises til bemærkningerne foran om lovforslagets økonomiske konsekvenser (afsnit A.4.).

Til § 3.

Til stk. 1. Bestemmelsen er affattet som den tilsvarende bestemmelse i den nye læreruddannelseslov.

Med henblik på udøvelsen af det nævnte tilsyn er der i direktoratet for folkeskolen og seminarierne ansat en heltidsbeskæftiget pædagogisk konsulent, der tillige indtil videre er rådgivende for ministeriet i sager vedrørende børnehaveklasser.

Til stk. 2. Ordningen svarer til den i læreruddannelsesloven fastsatte.

Til § 4.

Til stk. 1. I overensstemmelse med udvalgets betænkning foreslås det, at der nedsættes et uddannelsesråd som rådgivende for undervisningsministeren i sager om børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Det forudsættes herved, at det hidtidige permanente arbejdsudvalg vedrørende uddannelserne (jfr. afsnit A.l. foran) ned-

lægges. Uddannelsesrådets arbejdsopgaver er i et vist omfang fastlagt i selve lovforslaget, jfr. § 2, stk. 1, § 5, stk. 3, § 6, stk. 4 og 5, § 7 og § 9, stk. 1 og 2.

Til stk. 2. Efter udvalgets forslag skulle uddannelsesrådets forhandlinger ledes af undervisningsministeren eller en stedfortræder for denne. Denne ordning svarer til den i læreruddannelsesloven af 1954 for seminarierådet fastsatte. I læreruddannelsesloven af 1966 § 4 er det imidlertid fastsat, at undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er formand for seminarierådet. Efter ministeriets opfattelse bør den samme ordning gælde for det her omhandlede uddannelsesråd. Med hensyn til uddannelsesrådets sammensætning i øvrigt har man i princippet fulgt udvalgets forslag, dog således at man foreslår, at også Danmarks lærerhøjskole bliver repræsenteret, og at der bør være mulighed for, at ministeren kan supplere uddannelsesrådet med 1-3 personligt udpegede medlemmer.

Til § 5.

Til stk. 1 og 2. Betingelserne for optagelse på seminarierne tænktes efter udvalgets forslag fastsat ved bekendtgørelse, men man har fundet det rigtigst, at hovedbestemmelserne herom bliver fastsat i loven, ligesom det f. eks. er tilfældet for læreruddannelsens vedkommende. De af udvalget foreslåede betingelser svarer til de hidtil gældende, dog således at udvalget under hensyn til forlængelsen af uddannelsestiden har foreslået, at minimumsalderen for optagelse nedsættes med 1 år, således at minimumsalderen for dimission vil forblive uændret.

De øvrige optagelsesbetingelser, som udvalget har foreslået opretholdt, omfatter i korthed krav om tilfredsstillende vandelsattest og lægeattest, om en vis almen uddannelse ud over 7 års skolegang, om V^2 års forpraktik samt for børnehaveseminariernes vedkommende ½ års husligt arbejde og for fritidshjemsseminariernes vedkommende et 5 (4) ugers begynderkursus i sløjd.

I overensstemmelse med de retningslinjer, der blev fulgt ved gennemførelsen af læreruddannelsesloven af 1966, har man i det her foreliggende lovudkast udeladt betingelserne vedrørende vandels- og lægeattester. Det bemærkes herved, at de almindelige regler, hvorefter enhver, der kommer i berøring med børnene eller de unge i daginstitutionerne m. v. skal helbredsundersøges med specielt henblik på tuberkulose, efter ministeriets opfattelse vil give den fornødne sikkerhed. Af praktiske grunde er det i øvrigt hensigten at pålægge seminarierne at foranledige, at de studerende genemgår tuberkuloseundersøgelse, inden de udsendes til praktikerundervisning.

Herudover har man fundet det mest hensigtsmæssigt, at bestemmelserne om forudgående uddannelse, forpraktik og andet forudgående praktisk arbejde i loven sammenfattes til et krav om forudgående praktisk virksomhed og om de fornødne forudsætninger tor at følge uddannelsen, idet de nærmere regler herom forudsættes fastsat ved bekendtgørelse.

Som optagelsesbetingelser tænkes det herefter i loven alene fastsat, at ansøgeren

1. er fyldt 18½ år ved uddannelsens begyndelse;
2. har været beskæftiget i praktisk virksomhed med børn og unge; og
3. i øvrigt skønnes at have de fornødne forudsætninger for at følge uddannelsen.

Ad 1) Den nugældende minimumsalder for optagelse, hvorefter ansøgerne skal være fyldt 20 år inden udgangen af det kalenderår, i hvilket optagelsen sker (dvs. er fyldt 19½ år ved uddannelsens påbegyndelse i august), er fastsat under hensyn til det ansvar, der vil påhvile de studerende, når de efter endt uddannelse får ansættelse i daginstitutionerne. Med den foreslåede 1 års nedsættelse af optagelsesalderen vil de studerende efter 3 års uddannelse som hidtil være mindst 21½ år gamle ved dimmissionen. Det bemærkes i øvrigt, at flertallet af ansøgerne vil være fyldt 18½ år under deres foruddannelse.

Ad 2) Udvalgets forslag om forpraktik og forudgående praktisk virksomhed opretholder stort set de hidtil gældende regler, hvorefter ansøgere til børnehaveseminarier på tilfredsstillende måde skal have gennemgået forpraktik i V2 år i en anerkendt børnehave, normalt inden for de sidste to år før optagelsen, samt have mindst V2 års husligt arbejde, normalt i et fremmed privathjem med børn, og hvorefter ansøgere til fritidshjemsseminarier skal have gennemgået en praktisk virksomhed af mindst 6 måneders varighed, heraf mindst 3 måneder i et anerkendt fritidshjem. Udvalget foreslår ikke ændringer for så vidt angår fritidspædagoguddannelsen, men foreslår for børnehavepædagoguddannelsen, at det halve års forpraktik normalt skal være gennemgået i en anerkendt heldagsbørnehave inden for de sidste 2 år før op-

tageisen, samt at ansøgerne normalt skal have mindst 1/ års husligt arbejde med fuldt ophold i et fremmed privathjem med småbørn.

Ministeriet er enigt i, at der fortsat bør forlanges en forudgående praktisk virksomhed. Man mener imidlertid ikke, det vil være rigtigt at binde kravene til denne ved detaljerede angivelser i loven, men at kravene bør fastsættes ved bekendtgørelse, jfr. herved bestemmelsen i stk. 2. Det bemærkes herved, at kravene med hensyn til forpraktik må ses i sammenhæng med kravene til den senere egentlige praktikundervisning, og at praktikuddannelserne inden for det sociale område som helhed for tiden behandles i socialuddannelseskommissionen på grundlag af en i marts 1968 afgivet betænkning fra et af kommissionen nedsat underudvalg.

Efter den gældende ordning er det endvidere en betingelse for optagelse på fritidshjemsseminarierne, at aspiranten har gennemgået et begynderkursus i sløjd. Efter udvalgets forslag til bekendtgørelse skulle denne betingelse opretholdes, dog med dispensationsmulighed for aspiranter med håndværksmæssig uddannelse. Efter ministeriets opfattelse bør deltagelse i et sådant kursus ikke opretholdes som optagelsesbetingelse, men i fornødent omfang tilbydes som led i selve uddannelsen ved seminarierne.

Ad 3) Efter den nugældende ordning skal man for at blive optaget på et seminarium enten have studentereksamen, realeksamen eller anden hermed ligestillet eksamen eller have gennemgået folkeskolens 8. og 9. klasse eller en almendannende undervisning, der ligger ud over den almindelige folkeskoleuddannelse, f.eks. 4 måneders ophold på en godkendt folkehøjskole, og endvidere have et tilfredsstillende standpunkt i skriftlig dansk. Det er således ikke nogen optagelsesbetingelse, at man har bestået nogen bestemt eksamen. Efter udvalgets forslag tænkes denne ordning i realiteten opretholdt, selv om reglen er formuleret på en anden måde. (Det nugældende krav om mindst 4 måneders højskoleophold må forstås således, at det kun gælder for ansøgere, der har afsluttet deres almindelige skolegang ved udgangen af 7. eller 8. klasse).

Ministeriet er enigt i, at der fortsat ikke bør stilles krav om nogen bestemt form for eksamen for at blive optaget. Hvad specielt angår kravet om en fortsat almendannende undervisning, der ligger ud over den almindelige folkeskoleuddannelse, bemærkes, at denne betingelse vil blive af stadig mindre betydning, fordi færre og færre elever går ud af skolen ved slutningen af 7. eller 8. klasse, og at den naturligvis vil blive unødvendig, hvis undervisningspligten forlænges til 9 år. Under hensyn hertil og til, at kravet i øvrigt synes overflødigt *ved siden af* det foreslåede krav om, at ansøgeren skønnes at have de fornødne forudsætninger for at følge undervisningen, har man ikke bibeholdt denne optagelsesbetingelse. Med hensyn til spørgsmålet om, hvilke kundskabsmæssige krav ansøgeren bør opfylde, bemærkes, at den foreslåede optagelsesbetingelse efter ministeriets opfattelse uden videre må anses for opfyldt af ansøgere, der har aflagt statskontrolleret prøve ved udgangen af 9. eller 10. klasse eller tilsvarende eller højere eksamen.

I øvrigt vil det formentlig være rigtigst, at seminariet foretager en konkret vurdering af ansøgerens forudsætninger for at følge uddannelsen, evt. på grundlag af en samtale mellem ansøgeren og rektor og/eller en eller flere af seminariets lærere. Reglerne herom tænkes fastsat ved bekendtgørelse i henhold til stk. 2.

Til stk. 3. Bestemmelsen svarer til § 5, stk. 3, i læreruddannelsesloven af 1966 og vil have betydning, så længe der er flere kvalificerede ansøgere, end der er plads til.

Til stk. 4. Ved denne bestemmelse foreslås den gældende ordning, hvorefter seminariet kan optage en elev på prøve, opretholdt.

Til stk. 5. Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 5, stk. 4.

Til § 6.

Til stk. 1 og 2. I disse bestemmelser fastsættes det, hvilke fag uddannelserne skal omfatte, idet de fag, der omfattes af begge uddannelser, er anført i stk. 1, nr. 1-5, og de for uddannelsen af fritidspædagoger særlige fag er anført i stk. 2. Bestemmelserne er udformet på samme måde som § 6 i læreruddannelsesloven, og fagrækken svarer med de nedenfor omtalte afvigelser til den nuværende.

I opregningen af fagene har man blandt de såkaldt skabende fag (nr. 3) i overensstemmelse med udvalgets forslag medtaget dramatisering.

Under nr. 4 har man i overensstemmelse med udvalgets forslag medtaget talelære og stemmepleje.

I udvalgets forslag er etik opført som et selvstændigt fag, men efter betænkningen skal undervisningen i etik kunne gives i tilslutning til andre fag, som emnet i øvrigt har tilknytning

til. Efter ministeriets opfattelse er der herefter ikke tilstrækkelig grund til at opføre etik som et særskilt fag. På den anden side har man under nr. 5 indsat musik- og kunstforståelse, hvorved bemærkes, at kunstforståelse er nævnt i udvalgets forslag til bekendtgørelse om uddannelse af fritidspædagoger.

Med hensyn til det af udvalget foreslåede specialearbejde inden for et af uddannelsen omfattet fagområde bemærkes, at forslagets § 8 efter ministeriets opfattelse indeholder hjemmel til at lade et sådant specialearbejde indgå i uddannelsen. De nærmere regler herom tænkes fastsat ved bekendtgørelse i forbindelse med angivelsen af fagenes omfang og arbejdsformer m.m., idet man er af den opfattelse, at loven i overensstemmelse med de sædvanligt fulgte retningslinjer alene bør fastsætte, hvilke fag uddannelsen omfatter.

§ 6, stk. 1, nr. 6 om praktikundervisningen må ses **i** sammenhæng med § 6 *stk. 4,* hvorefter undervisningsministeren efter forhandling med uddannelsesrådet fastsætter regler for godkendelse af praktiksteder. Sådanne bestemmelser er også fastsat i de nugældende bekendtgørelser. Endvidere henviser man til § 7, nr. 1, der åbner mulighed for, at praktikundervisningen i begrænset omfang henlægges til andre institutioner eller virksomheder for børn og unge end de daginstitutioner, som den pågældende uddannelse væsentligst tager sigte på, jfr. nærmere bemærkningerne nedenfor til denne bestemmelse.

Nr. 7 om supplerende kursus og fællestimer svarer til læreruddannelseslovens § 6, stk. 1, nr. 6, og til udvalgets forslag om valgfri fag og åbner mulighed for, at seminarierne kan tage særlige emner op, som findes af interesse for uddannelsen. Man henviser i denne forbindelse til forslagets § 6, *stk. 5,* hvorefter undervisningsministeren efter forhandling med uddannelsesrådet fastsætter, hvilke kursus der er obligatoriske efter den nævnte bestemmelse.

Til stk. 3. Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 6, stk. 2, jfr. stk. 5.

Til stk. 4. Regler for godkendelse af praktiksteder er fastsat i de gældende bekendtgørelser.

Til stk. 5. Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 6, stk. 4.

Til § 7.

Til nr. 1. Denne bestemmelse, der er i overensstemmelse med udvalgets udkast til bekendtgørelser, vil betyde, at de, der uddannes til børnehavepædagoger, vil kunne gennemgå en del af den praktiske uddannelse i f.eks. vuggestuer, fritidshjem, børnehjem og børnehaveklasser, og at de, der uddannes til fritidspædagoger, vil kunne gennemgå en del af den praktiske uddannelse i f.eks. børnehaveklasser, hjælpeklasser, observationskolonier, børnepsykiatriske hospitalsafdelinger, særforsorgsinstitutioner, børne- og ungdomshjem, ungdomsklubber eller interessegrupper godkendt i henhold til lov om fritidsundervisning m.v. samt private ungdomsforeninger og organisationer.

Til nr. 2. Da optagelse på seminarierne ikke er betinget af bestemte forudgående eksaminer, må man påregne, at der også fremtidig vil være ret stor spændvidde mellem de studerendes kundskabsmæssige grundlag ved påbegyndelsen af studiet. Man har derfor ikke ment at kunne se bort fra mulighederne for at fritage studerende helt eller delvis for undervisning i visse fag, de har haft i foruddannelsen. Man mener ikke, at spørgsmålet kan blive aktuelt i relation til de pædagogiske fag, de såkaldt skabende fag og praktikundervisningen. Derimod må det **i** hvert fald for studerende med studenter- eller højere forberedelseseksamen gælde med hensyn til sprog- og kulturfagene, i nogle tilfælde sikkert også med hensyn til biologi og formentlig også for nogle af de studerende med hensyn til dele af de sociale fag. Man har derfor fundet det rigtigst at åbne mulighed for hel eller delvis fritagelse for undervisning i et eller flere af de i § 6, stk. 1, nr. 2, 4 og 5, nævnte fag.

I hvilket omfang bestemmelsen vil kunne anvendes, vil der først kunne tages stilling til, når de nærmere bestemmelser om fagenes indhold og omfang er fastsat og kan sammenholdes med kravene i foruddannelserne efter de forskellige muligheder for gren- og linjevalg og tilvalg. Bestemmelsen tænkes kun anvendt i den udstrækning, hvori seminariets undervisning virkelig kan anses for dækket gennem den tidligere modtagne undervisning.

Til § 8.

Til stk. 1. Som anført i de almindelige bemærkninger har ministeriet tilsluttet sig udvalgets forslag om, at uddannelsestiden bliver forlænget for at skabe mulighed for en styrkelse af de teoretiske discipliner. Ministeriet finder det dog ikke rigtigt at fastlåse uddannelsestiden

til 3 år som foreslået af udvalget, idet forslag, som måtte fremkomme fra socialuddannelseskommissionen, der navnlig overvejer muligheden for en effektivisering og deraf følgende afkortning af praktikuddannelsen eventuelt vil kunne give mulighed for, at uddannelserne vil kunne gennemføres på lidt kortere tid end 3 år. Man har derfor foreslået, at det fastsættes, at undervisningen skal tilrettelægges således, at uddannelsen kan være afsluttet *senest* efter 3 år. Af de nærmere planer for de to uddannelser, som er foreslået i udvalgets betænkning, fremgår det i øvrigt, at omfanget af den teoretiske del af uddannelsen for fritidspædagoger er noget større end for børnehavepædagoguddannelsens vedkommende. Det er derfor muligt, at varigheden af de to uddannelser ikke behøver at være den samme.

Hertil kommer, at man i § 7, nr. 2, jfr. bemærkningerne hertil, har foreslået, at studerende, der har bestået studentereksamen eller højere forberedelseseksamen, kan fritages helt eller delvis for undervisning i et eller flere fag. Under hensyn også til disse studerendes større erfaring og træning i tilegnelse af teoretisk stof har man ikke ment at kunne se bort fra muligheden for ved nogle seminarier at oprette særlige klasser for studerende med studenter- eller højere forberedelseseksamen, hvor undervisningen kunne tilrettelægges med henblik på afslutning senest efter 2½ år. Først i forbindelse med fastlæggelsen af de enkelte fags indhold og omfang vil der kunne tages endelig stilling til dette spørgsmål, men man har fundet det rigtigst, at formuleringen af bestemmelsen om uddannelsernes varighed ikke udelukker en ordning som den omhandlede.

Til stk. 2. Erfaringsmæssigt vil der opstå tilfælde, hvor seminariet har optaget en ansøger, som forventedes at have de fornødne forudsætninger for at følge uddannelsen, men hvor dette efter uddannelsens påbegyndelse viser sig ikke at være tilfældet eller at være tvivlsomt. Man har derfor anset det for nødvendigt, at der gives seminarierne hjemmel til ved udgangen af uddannelsens 1. år at afgøre, om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen. Uden en sådan udtrykkelig hjemmel kunne der rejses tvivl om, hvorvidt optagelsen i sig selv giver en studerende ret til at fortsætte uddannelsen, indtil det efter 3 års forløb bliver afgjort, om han kan dimitteres. Det kan heller ikke anses for rigtigt over for den studerende at lade ham følge hele uddannelsen, hvis han allerede i det første studieår viser for ringe standpunkt eller arbejdsindsats. Ved anvendelsen af bestemmelsen må der samtidig tages stilling til, om det kan tillades den studerende på ny at gennemgå 1. uddannelsesår, eller om han må forlade uddannelsen. En tilsvarende ordning er fastsat i læreruddannelseslovens § 8, stk. 1, hvor afgørelsen dog i væsentlig grad træffes på grundlag af prøver i bestemte fag.

Til stk. 3 og 4. Den foreslåede ordning af uddannelsernes afslutning svarer til den hidtil gældende ordning, hvorefter der afholdes prøver inden for de pædagogiske og sociale faggrupper og afgives udtalelser af faglærerne i hvert enkelt fag. Bestemmelser om, hvad der kræves for at bestå eksamen, vil blive fastsat i forbindelse med reglerne om karaktergivning m.m., jfr. § 9, stk. 1.

Til stk. 5. Udvalget har foreslået, at der i afgangsbeviset gives oplysning om: 1) faglærernes standpunktsbedømmelse i hvert af undervisningsfagene, 2) specialeopgaven, 3) de ved de afsluttende prøver opnåede karakterer, 4) praktikledere ns standpunktsbedømmelse i faget praktik og 5) seminarierektorens hovedbedømmelse om egnethed for arbejdet som børnehavepædagog/fritidspædagog. Dette svarer bortset fra oplysningen om specialeopgaven til den hidtil gældende ordning.

Til § 9.

Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 10. De nærmere regler, som i henhold til stk. 1 skal fastsættes om uddannelsernes indhold og omfang, om prøver og bedømmelser, tænkes fastsat ved bekendtgørelse på grundlag af udvalgets forslag samt under hensyntagen til de forslag, som måtte fremkomme fra socialuddannelseskommissionen.

Til stk. 2. Ministeriet anser det for rigtigst, at der også på dette område gives hjemmel for at godkende afvigelser fra lovens bestemmelser om uddannelserne med henblik på gennemførelse af forsøgsarbejde.

Til § 10.

Til stk. 1. Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 11, stk. 1. Ministeriet har tiltrådt udvalgets forslag om, at lederen af et børnehavepædagog- eller fritidspædagogseminarium, der hidtil er blevet betegnet som forstander, fremtidig betegnes som seminarierektor.

Til stk. 2 og 3. Bestemmelserne svarer til læreruddannelseslovens § 11, stk. 3, og til den hidtidige ordning, dog at man har ment at måtte foretrække betegnelsen praktikleder for en lærer ved seminarierne, der varetager tilrettelæggelsen af praktikundervisningen i stedet for den nuværende betegnelse praktikforstander og den af udvalget foreslåede betegnelse praktiklærer.

Til § 11.

Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 14. Der er ikke hidtil fastsat bestemmelser om oprettelse af lærerråd ved børnehave- og fritidshjemsseminarierne, men der afholdes i varierende omfang uformelle lærermøder også til drøftelse af almindelige spørgsmål vedrørende undervisningens tilrettelæggelse. Ministeriet har fundet det naturligt, at oprettelse af lærerråd gøres obligatorisk, således at de nærmere bestemmelser om rådenes sammensætning og virksomhed fastsættes af ministeren.

Til § 12.

Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 15. Heller ikke om oprettelse af studerendes råd ved børnehave- og fritidshjemsseminarierne har der hidtil været fastsat bestemmelser. Studerendes råd er dog oprettet ved samtlige seminarier og er i øvrigt sammensluttet i Pædagogstuderendes Landsråd, som foreslås repræsenteret i det i lovforslagets § 4 omhandlede uddannelsesråd. Ministeriet har fundet det naturligt, at også oprettelsen af studerendes råd gøres obligatorisk, således at de nærmere bestemmelser om rådenes virksomhed, herunder om deres stilling over for seminarierektoren og lærerrådet, fastsættes af ministeren.

Til § 13.

Siden august 1967 er der af en bevilling på finansloven (under § 20.3.12.65) ydet de studerende ved børnehave- og fritidshjemsseminarierne tilskud til nedbringelse af skolepengene (undervisningsafgiften), svarende til den ordning, som i en årrække har været gældende for de studerende ved de private lærerseminarier. Den i lovforslaget optagne bestemmelse svarer til bestemmelsen i læreruddannelseslovens § 16 og må ligesom denne bestemmelse påregnes taget op til revision som led i den forventede nyordning af tilskudsforholdene for de private skoler og seminarier m.v.

Til § 14.

Bestemmelsen svarer til læreruddannelseslovens § 17. Også på det her omhandlede uddannelsesområde finder man det rigtigst, at bortvisning af en studerende fra et seminarium kun skal kunne ske med ministeriets godkendelse.

Til § 15.

Til stk. 1 og 2. Som anført i de almindelige bemærkninger har der hvert år siden 1959-60 været afholdt et 10 måneders videreuddannelseskursus for børnehavelærerinder med mindst 3 års anciennitet og siden 1966 et tilsvarende kursus for fritidshjemslærere. Disse årskursus foregår på Danmarks Lærerhøjskole og har for tiden ca. 40 henholdsvis 10-15 elever årligt.

Endvidere blev der i 1967-68 på foranledning af Dansk Børnehaveråd afholdt 3 genoptræningsku rsus for børnehavelærerinder, der efter i nogen tid at have været ude af erhvervet påtænkte at søge (gen)ansættelse i børnehaver eller børnehaveklasser. Disse kursus havde i alt ca. 70 deltagere og påregnes fortsat i 1968-69.

Endelig har direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen afholdt særlige kursus for nyuddannede ledere af daginstitutioner.

Udvalget har i sin betænkning foreslået, at de hidtidige årskursus opretholdes, og at al videre uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger sker i tilknytning til Danmarks lærerhøjskole.

Spørgsmålet om efter- og videreuddannelse af børnehave- og fritidspædagoger har på dette grundlag været drøftet med socialuddannelseskommissionen, der har udtalt sig herom i skrivelsen af 3. november 1967 (bilag 1) under pkt. 8.

Ministeriet er enigt med kommissionen i, at der må tilstræbes en stærkere differentiering af efter- og videruddannelsesmulighederne, og at der navnlig vil være behov for følgende kursusformer:

1. Almindelige lederkurser for assistenter, som efter nogle års arbejde ønsker at kvalificere sig yderligere til at overtage en lederstilling. Disse kursus tænkes henlagt til nogle af børnehave- og fritidspædagogseminarierne. (De af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen

tilrettelagte særlige kursus for nyuddannede ledere af daginstitutioner, som navnlig angår de praktiske spørgsmål med hensyn til institutionernes administrative forhold, berøres ikke af nærværende forslag, og bør efter undervisningsministeriets opfattelse fortsat kunne tilrettelægges af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen).

2. Kursus, som særligt tager sigte på arbejde med psykisk eller fysisk handicappede børn og unge. Disse kursus tænkes henlagt til Danmarks lærerhøjskole eller andre højere læreanstalter og specialskoler.

3. Kursus, der navnlig har til formål at uddanne lærere til seminarierne og konsulenter for institutioner m.v. Disse kursus tænkes henlagt til Danmarks lærerhøjskole.

4. Efteruddannelses- og genoptræningskursus, der dels har til formål at ajourføre den på seminarierne erhvervede grunduddannelse og dels er tilrettelagt for pædagoger, der i nogle år har været ude af erhverv. Sådanne kursus tænkes henlagt til nogle af seminarierne.

Det bemærkes, at Danmarks lærerhøjskole for sit vedkommende er indforstået med den foreslåede udformning af bestemmelsen.

Til stk. 3. Bestemmelsen svarer til den hidtil gældende ordning, hvorefter der af statskassen ydes deltagere i årskursus på Danmarks lærerhøjskole, der må ophøre med deres arbejde og holde vikar under videreuddannelsen, dækning af vikarudgifterne, og hvorefter der i særlige tilfælde kan ydes stipendier til deltagere, der ikke har ansættelse eller af anden grund ikke kan få vikarudgiften dækket.

Bestemmelsen svarer i øvrigt til læreruddannelseslovens §§ 22-24.

Til § 16.

Til stk. 1 og 4. Udvalget har foreslået ikrafttrædelsestidspunktet fastsat til 1. august 1968. Dette forslag bygger imidlertid på en række forudsætninger med hensyn til seminariernes kapacitet og stigningen i antallet af pladser i børnehaver og fritidshjem, som det var vanskeligt for udvalget at skønne over på det tidspunkt, da betænkningen blev afgivet, og udvalget har derfor anført, at det endelige tidspunkt for nyordningens iværksættelse bør fastsættes efter en af undervisningsministeriet og socialministeriet foretagen vurdering af disse forudsætninger.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, er seminariernes kapacitet øget betydeligt i de senere år og forventes fortsat øget, og undervisningsministeriet finder det derfor forsvarligt og ud fra en isoleret uddannelsesmæssig betragtning nødvendigt at foreslå, at nyordningen træder i kraft den 1. august 1970, dog således at der også i sommeren 1970 kan optages studerende til en 2-årig uddannelse, hvis det findes nødvendigt for at lette overgangen. Det bemærkes, at socialministeriet har kunnet tiltræde dette forslag.

Til stk. 2. Bestemmelsen skyldes, at optagelsen til undervisningsåret 1970-71 må finde sted i løbet af det foregående undervisningsår.

Til stk. 3. Bestemmelsen åbner mulighed for, at studerende, der har påbegyndt grunduddannelsen, inden nyordningen træder i kraft, kan fuldføre uddannelsen efter de gældende regler.

Til stk. 5. Bestemmelsen er nødvendig for, at uddannelsesrådet kan medvirke ved udformningen af de nærmere bestemmelser om uddannelserne m.v. der skal foreligge før lovens ikrafttræden.

Til stk. 6. Af praktiske grunde foreslås det, at de ved lovens ikrafttræden godkendte børnehave- og fritidshjemsseminarier betragtes som godkendt indtil 1. august 1971, på hvilket tidspunkt alle bestående seminarier da skal have ny godkendelse, uanset om de efter de hidtidige regler måtte være godkendt for længere tid.

Som det fremgår af bemærkningerne til § 2, vil dette indebære, at de hidtidige privatejede seminarier senest fra 1. august 1971 må overgå til at være selvejende institutioner. Denne ændring af de pågældende seminariers status kan dog tænkes gennemført allerede fra et tidligere tidspunkt som led i nyordningen af tilskudsforholdene.

Til § 17.

Den foreslåede udformning er i overensstemmelse med en gennem ministeriet for Grønland indhentet udtalelse fra skoledirektionen i Godthåb.

Til § 18.

Revisionsbestemmelsen er indsat efter henstilling fra socialuddannelseskommissionen, jfr. kommissionens skrivelse af 3. november 1967 (bilag 1) i slutningen.

UDDANNELSESKOMMISSIONEN
FOR DET SOCIALE OMRÅDE

Bilag

København K., den 3. november 1967.

Under henvisning til undervisningsministeriets skrivelse af 11. oktober 1967 skal man meddele, at socialuddannelseskommissionen har følgende bemærkninger til det fremsendte udkast til lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger:

1. Uddannelserne af personale til de sociale områder har hidtil kun i begrænset omfang været reguleret ved lov, men socialuddannelseskommissionen finder det principielt ønskeligt, at der gives disse uddannelser og dermed de pågældende erhverv det faste grundlag som lovhjemmel giver. Det må dog være en forudsætning, at lovbestemmelserne udformes på en måde, der muliggør smidig tilpasning af uddannelserne efter indvundne erfaringer og ny udvikling på området.

2. Ud fra disse synspunkter kan socialuddannelseskommissionen principielt tiltræde, at der søges tilvejebragt en lov for uddannelserne til børnehavepædagog og fritidspædagog, forudsat at denne lovgivning ikke virker hæmmende på de bestræbelser for at se uddannelserne på det sociale område ud fra et helhedssynspunkt, som nedsættelsen af socialuddannelseskommissionen er udtryk for. Man skal navnlig henlede opmærksomheden på, at det er pålagt kommissionen »at overveje koordinering af uddannelserne til de sociale områder i henseende til

a) sammenlægning af uddannelsen af personale inden for nært beslægtede arbejdsområder,
b) etablering af fælles grunduddannelse,
c) etablering af fælles efteruddannelse,
d) udveksling af erfaringer mellem de forskellige områder og tilrettelæggelse af fælles undervisningsmateriale«.

Kommissionen skal endvidere overveje »mulighederne for at sikre en løbende koordinering og å jourføring af de forskellige uddannelser.«

3. Kommissionen anser i denne forbindelse følgende arbejdsområder for børn og unge for indbyrdes beslægtede:

vuggestuer,
spædbørnshjem,
børnehaver,
børnehjem,
børnehaveklasser,
åndssvageforsorgens børnehaver,
åndssvageforsorgens institutioner for børn og unge,
den øvrige særforsorgs børnehaver,
den øvrige særforsorgs institutioner for børn og unge,
fritidshjem,
fritidsklubber og andre socialpædagogiske fritidsforanstaltninger,
ungdomsklubber,
ungdomshjem,
ungdomsfængsler

Som tilgrænsende områder kan nævnes:

børne- og ungdomsafdelinger i sygehuse og statshospitaler,
observationskolonier,
kostskoler.

4. Socialuddannelseskommissionen har foreløbig koncentreret sig om at overveje mulighederne for etablering af fælles grunduddannelse omfattende de nuværende erhverv:

børneforsorgspædagog af småbørnslinjen,
barneplejerske,
børneforsorgspædagog af den almene linje.
børnehavelærerinde,
fritidspædagog.

Fællesskab kan tænkes i følgende former eller grader:

a) Fælles uddannelse til forskellige institutionsformer.

b) Fælles undervisning i nogle fag, klassedeling i andre.
c) Fælles seminarier for flere linjer, med hel eller delvis fælles ledelse, fælles lærere og fælles undervisningsmateriale, lokaler og andre faciliteter, men adskilt klasseundervisning.
d) Fælles administrativ og pædagogisk ledelse af skoler og seminarier, der hver for sig kun har en uddannelseslinje.

5. Der kan være betydelige fordele både pædagogisk og arbejdsmæssigt ved fælles grunduddannelse for et vidt felt af institutioner, der tager sig af børn og unge, men også ulemper og praktiske vanskeligheder, som forekommer kommissionen væsentlige. Kommissionen har ikke afsluttet sine overvejelser herom, men vil anse det for værdifuldt, om der som skitseret i undervisningsministeriets nævnte skrivelse i lovforslaget indføjes en bestemmelse, der åbner mulighed for samarbejde mellem børnehave- og fritidspædagogseminarierne og andre socialpædagogiske uddannelser.

6. Om den uddannelsesordning, lovforslaget tilsigter at fastlægge, bemærkes, at socialuddannelseskommissionen lægger vægt på, at uddannelsesforløbet ses som en helhed. Derfor bør en lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger medtage alle faser af uddannelsen fra forpraktik til videre- og efteruddannelse.

Problemerne omkring forpraktik indgår i overvejelserne i det af kommissionen under medvirken af undervisningsministeriet nedsatte praktikudvalg. Når resultatet af udvalgsarbejdet foreligger, skal man vende tilbage til dette og andre spørgsmål i forbindelse med den praktiske del af uddannelsen.

Foreløbig bemærkes, at loven efter kommissionens opfattelse bør søges udformet på en sådan måde, at der er mulighed for at forpraktik i børneinstitutioner - i det omfang det anses for nødvendigt at bevare den - behandles som en integrerende del af uddannelsen under seminariernes vejledning og tilsyn.

7. Socialuddannelseskommissionen er betænkelig ved, at en betydelig del af personalet i børnehaver (og andre sociale institutioner) er unge forpraktikanter og unge piger uden uddannelse. Disse unge kan næppe undværes i institutionerne og fuldt ud erstattes af uddannede medarbejdere, men der bør træffes foranstaltning til, at de, før de begynder arbejdet, kan få den mest elementære viden om pasning og beskæftigelse af børn og orientering om den holdning, som må anses for nødvendig for overhovedet at påbegynde arbejde af denne art.

Kommissionen arbejder med udarbejdelse af forslag til et socialpædagogisk forberedelseskursus sigtende herpå og forventer i nær fremtid at kunne fremkomme med indstilling herom. En sådan nydannelse bør dog nok fra starten have sigte imod et så bredt arbejdsfelt som muligt. Det er derfor formentlig ikke hensigtsmæssigt at søge regler herom indarbejdet i en lov om børnehave- og fritidspædagoger, men forberedelseskurset kan eventuelt tages i betragtning ved optagelse af elever til den egentlige uddannelse.

8. Også videreuddannelse bør ses som et led i det samlede uddannelsesforløb:

a. Det er kommissionens opfattelse, at der er behov for etablering af et kursus af nogle måneders varighed for dem, der efter nogle års arbejde som assistent ønsker at kvalificere sig til lederstillinger. Et sådant kursus vil formentlig med fordel kunne henlægges til nogle børnehave- og fritidspædagogseminarier bl. a. med henblik på at opnå kontinuitet i uddannelsesforløbet. Kapaciteten for lederuddannelsen må påregnes at skulle være relativt stor, fordi daginstitutionsområdet er præget af mange små enheder.

b. Lederkurserne vil ikke overflødiggøre videregående uddannelse som de eksisterende årskurser på Danmarks lærerhøjskole også sigtende imod virksomhed som lærer på seminarierne og konsulent for institutionerne m. v.

c. Herudover vil der være behov for kurser og specialuddannelser til arbejde med psykisk eller fysisk handicappede børn og unge. Sådanne kurser må efter deres karakter kunne henlægges til Danmarks lærerhøjskole eller andre højere læreanstalter og specialskoler.

d. Endelig må loven indeholde hjemmel til etablering af a jourføring og genoptræningskurser, navnlig beregnet for pædagoger, der i nogle år har været ude af erhvervet. Dette er særlig vigtigt på børnehaveområdet på grund af den gennemsnitligt korte tid børnehavelærerinder udnytter uddannelsen, før de trækker sig tilbage, f. eks. til arbejde i eget hjem, men også for fritidspædagoger bør der formentlig tilvejebringes tilsvarende hjemmel til sådanne kurser.

For alle former for videreuddannelse gælder,

at der formentlig i videre omfang end for grunduddannelserne vil være grundlag for at etablere uddannelserne fælles med andre uddannelser på det sociale område. Herved kan bl. a. opnås, at uddannelserne kan lette overgang fra et pædagogisk arbejdsfelt til et andet.

Med henblik herpå skal man henstille, at bestemmelserne om videreuddannelse i loven udformes så åbne 03 fleksible som muligt.

9. Der bør i loven optages en særlig bestemmelse til sikring af, at der oprettes det fornødne antal pladser i børnehave- og fritidspædagogseminarierne på samme måde som allerede sket i § 5, stk. 2, i loven om børne- og ungdomsforsorg for så vidt angår børneforsorgens seminarier.

Målet må være, at seminarierne kan optage alle ansøgere, der må anses for egnede til at gennemgå uddannelsen. Dette er begrundet i almindelige uddannelsespolitiske synspunkter om så vidt muligt frit erhvervsvalg for de unge, men er særligt påkrævet på dette område på grund af den igangværende stærke stigning i antallet af børnehaver m. v.

Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen har over for kommissionen oplyst, at der er godkendt planer til børnehaver med i alt 8.000 nye pladser svarende til ca. 20 pct. af de nuværende. Herudover foreligger der til behandling andragender om godkendelse af planer til endnu 9.000 pladser i de nærmest kommende år. Endelig oprettes der i disse år et betydeligt antal børnehaveklasser i folkeskolen.

Der må også forventes et betydeligt antal nye fritidshjem i de kommende år omend udviklingen her er knap så voldsom.

Allerede nu er 16 pct. af de normerede assistentstillinger i børnehaver ledige. Heri er ikke medregnet de kommunale børnehaver i København, hvor antallet af ledige stillinger udgør 32,4 pct.

De tilsvarende antal ledige assistentstillinger i fritidshjem udgør 21,5 pct. og 4,4 pct.

Socialuddannelseskommissionen må på denne baggrund anse kapacitetsudvidelsen for det mest presserende problem vedrørende uddannelserne til børnehave- og fritidspædagoger. Der bør derfor snarest sættes ind på udvidelse af uddannelsesmulighederne fortrinsvis ved udbygning af de bestående seminarier. Sådan udbygning er efter kommissionens opfattelse en uomgængelig konsekvens af frigivelsen af institutionsbygger iet og af den foreslåede udvidelse af uddannelsestiden, da man ellers må imødese en forringelse af institutionernes pædagogiske arbejde som følge af anvendelse af uuddannede medarbejdere.

10. Uddannelseskommissionen skal i øvrigt fremsætte følgende bemærkninger til enkeltproblemer og enkeltbestemmelser i lovudkastet:

Ad § J, 3. linje, foreslås »børnehaver og« ændret til »børnehaver og børnehaveklasser eller«.

Ad § 4. Socialuddannelseskommissionen kan tiltræde, at der foreløbig etableres et uddannelsesråd samlet for børnehavepædagoguddannelsen og fritidspædagoguddannelsen, men må tage forbehold om senere at vende tilbage til spørgsmålet om et rådgivende organ med et endnu bredere sigte og arbejdsfelt.

Ad § 5. Undervisningsministeriet har i henvendelsen til socialuddannelseskommissionen bemærket, at man ikke har afsluttet sine overvejelser vedrørende de i udkastets § 5, stk. 1, a og c, nævnte optagelsesbetingelser til seminarierne, herunder om, hvorvidt seminarierne bedømmelse om ansøgernes modenhed og egnethed for uddannelsen bør opretholdes jævnsides med den i § 5, stk. 3, forudsatte adgangsbegrænsning, og den i § 5, stk. 4, hjemlede mulighed for optagelse på prøve. Det indgår i disse overvejelser, om der eventuelt i stedet bør tilvejebringes hjemmel for seminarierne til på et senere tidspunkt at udskille studerende på grund af for ringe standpunkt eller arbejdsindsats.

Hertil bemærkes, at kommissionen agter at behandle optagelsesbetingelserne for samtlige uddannelser til det sociale område under hensyn til almindelige uddannelsespolitiske synspunkter såvel som til de enkelte uddannelsers specielle sigte.

Til de anførte betingelser bemærkes foreløbig ad § 5, stk. 1, a, at det forekommer uhensigtsmæssigt at knytte aldersbetingelsen til en bestemt dato i året, i stedet for til tidspunktet for uddannelsens påbegyndelse. For at muliggøre smidighed i administrationen af aldersbetingelsen foreslås den formuleret som »normalt er fyldt 18 år ved uddannelsens påbegyndelse på seminariet«.

Ad § 5, stk. 1, c, skal man udtale at det forekommer betænkeligt, at en ansøgers mulighed for at påbegynde børnehaveuddannelsen eller fritidspædagoguddannelsen i så høj grad kommer til at afhænge af de enkelte seminariers skøn med hensyn til ansøgerens modenhed og egnethed. Under hensyn til at der ikke stilles bestemte krav til skolekundskaber, kan en individuel vurdering af ansøgernes studieegnethed næppe undværes. En sådan vurdering vil formentlig være nødvendig, så længe der er adgangsbegrænsning. Betingelsen foreslås derfor ændret til: »skønnes at have de fornødne forudsætninger for at følge uddannelsen«.

Man kan i øvrigt tilslutte sig den i undervisningsministeriets skrivelse udtrykte tanke om, at der bør være hjemmel for seminarierne til på et senere tidspunkt at udskille studerende, der viser sig at mangle forudsætninger for at gennemføre uddannelsen, eventuelt på grundlag af en prøve.

Ad § 6, stk. 4. Det henstilles, at bestemmelsen gøres så vid, at der kan gives regler om praktikperioder, praktikforstandere på seminarierne, praktikledere i institutionerne og for elevernes beskæftigelse og undervisning på praktikstederne m.v. Disse problemer overvejes i det ovenfor i punkt 6 nævnte praktikudvalg.

Ad § 8. Socialuddannelseskommissionen kan i almindelighed anerkende, at børnehavepædagogernes og fritidspædagogernes arbejde er så væsentligt, at en uddannelsestid på indtil 3 år ikke på forhånd forekommer for lang.

Man skal dog henstille, at alle muligheder for at koncentrere og intensivere uddannelsen over en kortere periode søges udnyttet, bl. a. under hensyn til de ovenfor nævnte alvorlige kapacitetsproblemer, som findes på dette uddannelsesområde. En sagkyndig gennemgang af undervisningen med henblik på udnyttelsen af moderne undervisningsmetoder og -midler kunne muligvis føre til en effektivisering og dermed forholdsvis større udbytte af den investerede tid.

Uddannelseskommissionen har endvidere været inde på den tanke, at en mere eller mindre obligatorisk lederuddannelse på et senere tidspunkt, jfr. det foran i punkt 8 anførte, muligvis kunne begrunde en vis afkortning i grunduddannelsen.

Ad § 14. Under henvisning til bemærkningen ovenfor ad § 5, foreslås bestemmelsen affattet således: »Afgørelse om udskillelse på grund af manglende forudsætninger for at gennemføre uddannelsen og om bortvisning af andre grunde træffes af seminariets rektor efter sagens behandling i lærerrådet. Afgørelsen kan af eleven indbringes for undervisningsdirektøren.«

Ad § 16. Som det fremgår af foranstående bemærkninger, er der en del spørgsmål, som er under overvejelse i kommissionen. Det henstilles også af denne grund, at der i loven indsættes en bestemmelse om, at loven skal optages til revision efter en kort årrækkes forløb.

Henning Friis

A. Toft

Betænkning over forslag til lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger

(Afgivet af udvalget den 24. april 1969).

Udvalget har holdt 10 møder og har herunder haft 3 samråd med undervisningsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret en række af udvalget stillede spørgsmål.

Sammen med undervisningsministeren har udvalget foretaget en besigtigelse af nogle børnehave- og fritidshjemsseminarier i Storkøbenhavn.

Der er i udvalget modtaget dels skriftlige henvendelser, dels deputationer fra Børnehave- og Fritidspædagogseminariernes Fællesråd, Dansk Børnehaveråd, Landsforeningen af Bestyrelser for Børnehave- og Fritidspædagogseminarier og Pædagogstuderendes Landsråd.

Undervisningsministeren har efter de stedfundne drøftelser stillet nedenstående ændringsforslag, som er tiltrådt af udvalget, og hvorom der henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herudover anføres følgende:

Udvalget har bl. a. drøftet bestemmelsen i § 2, stk. 1, hvorefter undervisningsministeren efter forhandling med uddannelsesrådet skal kunne bestemme, at uddannelse, erhvervet andre steder, kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne efter nærmere regler, og at der på seminarierne kan indrettes undervisning som led i beslægtede uddannelser. Der henvises herom til ministerens besvarelse af spørgsmål 1, der er optrykt i bilaget til betænkningen.

Spørgsmålet om sammensætninger og størrelsen af det i § 4 omhandlede uddannelsesråd er drøftet indgående i udvalget, ligesom det har været berørt i flere af de ovennævnte henvendelser.

Undervisningsministeren har ved nedenstående ændringsforslag nr. 3 stillet forslag om en række ændringer. Der henvises til bemærkningerne til ændringsforslaget.

Ved nedenstående ændringsforslag nr. 4 foreslås en nedsættelse af den i § 5 fastsatte aldersgrænse for optagelse på et seminarium. Herom henvises til ændringsforslagets bemærkninger.

Der er i øvrigt i udvalget tilfredshed med, at forudgående husligt arbejde ikke længere skal være et obligatorisk krav, der stilles som betingelse for optagelse på seminarierne.

Udvalget har med ministeren drøftet enkelte spørgsmål i forbindelse med bestemmelserne i § 6 om de fag, uddannelserne skal omfatte.

Som det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, har ministeriet ikke fundet tilstrækkelig grund til at opføre etik som selvstændigt fag. Ministeren har i denne forbindelse oplyst, at ministeriet i den kommende bekendtgørelse om undervisningen og fagenes omfang fastsætter bestemmelser om det nærmere indhold og omfang af undervisningen i etik.

Der er over for udvalget fremsat ønsker om, at faget svømning - af hensyn til børnehavers koloniophold - skal indgå i uddannelsen ikke blot af fritidspædagoger, men også af børnehavepædagoger. Ministeren har oplyst, *at* der, hvor det er praktisk muligt, vil kunne afholdes obligatorisk kursus i svømning eller tilbydes de børnehavepædagogstuderende kursus i svømning som supplerende kursus efter § 6, stk. 1, nr. 7, jfr. stk. 5, og *at* det kommende uddannelsesråd vil blive anmodet om at fremkomme med nærmere forslag om dette spørgsmål.

Udvalget har endvidere drøftet fritagelsesbestemmelsen i § 7, nr. 2, og ministeren har efter fornyet overvejelser fremsat det nedenfor som nr. 7 anførte ændringsforslag.

Ændringsforslaget må ses på baggrund af, at det - allerede under hensyn til studenters og HFers stærkt varierende forudsætninger med hensyn til de af bestemmelsen omfattede fag - næppe vil være muligt at etablere særlige hold eller linjer med rimelig talmæssig tilslutning med henblik på en egentlig afkortning af studietiden for disse grupper. Der kan også med

rette rejses tvivl om, hvorvidt en sådan afkortning i sig selv er ønskelig eller hensigtsmæssig.

Det er dog ikke fundet rimeligt at forlange som et ufravigeligt krav, at studerende, der bevisligt på anden måde har erhvervet sig de fornødne kundskaber, dog af hensyn til sammenholdet blandt de studerende o. lign. skal følge undervisningen i dens helhed. Der henvises i denne forbindelse til, at der i § 4 i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 48 af 28. februar 1967 om højere forberedelseseksamen er hjemmel for at fritage en elev delvis for undervisning i et fag, hvis eleven har sådanne forkundskaber i faget, at deltagelse i undervisningen må anses for unødvendig.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om lærerrådets og de studerendes råds beføjelser og har fra undervisningsministeren modtaget et notat herom, hvoraf bl. a. fremgår følgende:

Der er ikke udarbejdet udkast til de nærmere bestemmelser om lærerrådenes og de studerendes råds sammensætning og virksomhed/beføjelser, som efter lovforslaget skal fastsættes af undervisningsministeren.

Som eksempler på spørgsmål, der bør behandles i lærerrådet, kan navnlig anføres spørgsmål om optagelse på seminariet, om fortsættelse af uddannelsen efter det 1. uddannelsesår (§ 8, stk. 2) og om dimission, om bortvisning (jfr. den udtrykkelige bestemmelse herom i § 14), om tilrettelæggelsen af seminariets undervisning, om placeringen af praktikundervisningen, om gennemførelse af kursus eller studiekredse (§ 6, stk. 3, jfr. stk. 5) og om forslag til forsøgsarbejde (§ 9, stk. 2) samt formentlig om, med hvilke fag lærerstillinger ved seminariet skal opslås. Bestemmelserne bør formentlig indeholde regler om, hvorvidt og da hvorledes der i sager, der vedrører den enkelte studerende, bør lægges en særlig vægt på opfattelsen hos den del af lærerrådets medlemmer, der har undervist den pågældende studerende.

Bestemmelserne om de studerendes råds sammensætning og beføjelser må have til formål dels at sikre en rimelig repræsentation i rådet for studerende på uddannelsens forskellige trin (klasser eller måske blot årgange), dels nærmere at præcisere rådets funktioner i forhold til seminariets rektor og lærerråd. Rådet repræsenterer de studerende navnlig med hensyn til spørgsmål om tilrettelæggelsen af undervisningen, om placeringen af praktikundervisningen og gennemførelse af kursus eller studiekredse og om forslag til forsøgsarbejde, om afsluttende prøver, praktiske forhold og forhold, som er de studerende personligt vedrørende (herunder f. eks. spørgsmål om bortvisning), såfremt den pågældende studerende ønsker rådets bistand.

De øvrige nærmere regler om de enkelte råds virksomhed, herunder rådets forretningsorden samt hvilke andre opgaver rådet måtte ønske at påtage sig, tænkes fastsat af rådet og de studerende selv, dog med det forbehold, at de skal forelægges seminariets rektor og lærerråd, således at det bl. a. kan påses, at reglerne ikke griber ind i andre organers eller personers beføjelser.

De nærmere regler i henhold til lovforslagets §§ 11 og 12 vil blive udformet efter forhandling med repræsentanter for seminariernes rektorer og lærere samt for Pædagogstuderendes Landsråd.

Reglerne om lærerrådenes og de studerendes råds virksomhed tænkes i øvrigt udformet på en sådan måde, at de ikke hindrer oprettelse af samarbejdsudvalg eller andre organer, i hvilke spørgsmål af fælles interesse drøftes og forhandles og i så vidt omfang som muligt finder deres afgørelse. Der henvises i denne forbindelse til det i betænkningen fra studieplanudvalget for læreruddannelsen fremsatte forslag om oprettelse af samarbejdsudvalg.

Såvel seminariernes lærere som de studerendes råd må være repræsenteret ved fordelingen af stipendier o. lign. men de nærmere regler herom er nu for det i denne forbindelse væsentligste område, ungdommens uddannelsesfond, fastsat i medfør af lovgivningen herom.

For så vidt angår de studerendes råd, er dettes opgave foreslået kort markeret i loven ved nedenstående ændringsforslag nr. 10.

Udvalget har over for ministeren rejst spørgsmålet om, i hvilken takt de yderligere klasser, som den forlængede uddannelse vil kræve, tænkes oprettet. Ministerens svar er optrykt i bilag til betænkningen.

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til vedtagelse med de af undervisningsministeren foreslåede ændringer.

Ændringsforslag.

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af *udvalget:*

Til § 1.

1) I stk. 1 ændres »ledere og medarbejdere« til: »pædagoger«.

Til § 4.

2) I stk. 1 ændres »kan afgive« til: »afgiver«.

3) I stk. 2 foretages følgende ændringer: »18 ændres **til:** »20«.

Foran »4 år ad gangen« indføjes »indtil«.

Efter »2 af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen«, indføjes: »1 af bestyrelserne for de private seminarier,«.

»2 af Pædagogstuderendes Landsråd« ændres til: »3 af Pædagogstuderendes Landsråd«.

Til § 5.

4) I stk. 1, nr. 1), ændres »18 år og 6 måneder« **til:** »mindst 18 år«.

5) I stk. 2 ændres »stk. 1, nr. 1 og 2« til »stk. 1, nr. 2 og 3«.

6) Stk. 4 udgår.

Til § 7.

7) Nr. 2 affattes således:

»2) studerende, der har sådanne forkundskaber i et eller flere af de i § 6, stk. 1. nævnte fag, at deltagelse i undervisningen må anses for unødvendig, helt eller delvis kan fritages herfor.«

Til § 8.

8) I stk. 2 ændres ordene »Ved udgangen« til: »Senest ved udgangen«.

Til § 11

9) I stk. 1 udgår ordet »samt« og efter »praktiklærerne« indføjes: »samt lederen af en eventuelt til seminariet knyttet øvelsesbørnehave«.

Til § 12.

10) Stk. 1 affattes således:

Stk. 1. De studerende ved et seminarium vælger et råd, de studerendes råd, der repræsenterer de studerende over for seminariets ledelse og lærerråd.«

Bemærkninger.

Til nr. 1.

Det er formålet med den foreslåede ændring, at bestemmelsen ikke skal hindre imødekommelsen af et eventuelt kommende behov for en fastere tilknytning til daginstitutionerne af medarbejdere, der *ikke* har gennemgået lovens grunduddannelse, til at bistå de uddannede medarbejdere i det pædagogiske arbejde. Det bør herved fastholdes, at den del af personalet, der har pædagogisk ansvar for børnenes og de unges beskæftigelse i institutionerne, har gennemgået den 3-årige uddannelse.

Til nr. 2.

Efter den foreslåede ændring vil uddannelsesrådet være forpligtet til at videregive de forslag, som det ønsker gennemført, til ministeren.

Til nr. 3.

En beskikkelsesperiode på 4 år synes normalt at ville være passende, men af hensyn til Pædagogstuderendes Landsråds mulighed for at lade sig repræsentere i rådet ved medlemmer, der selv er studerende, foreslås det fastsat, at beskikkelserne meddeles »for indtil 4 år ad gangen«.

Det er endvidere fundet rimeligt at imødekomme ønsket om en repræsentant for bestyrelserne på dette område, ligesom man har imødekommet et ønske fra Pædagogstuderendes Landsråd om yderligere repræsentation i rådet.

Til nr. 4.

Ved ændringsforslaget nedsættes aldersgrænsen for optagelse fra »18 år og 6 måneder« til »mindst 18 år« ved uddannelsens begyndelse.

Ved denne formulering er det understreget, at aldersbetingelsen kun har relation til den ønskede mindstealder ved dimissionen og således ikke giver ansøgere, der opfylder denne betingelse, nogen ret til at blive optaget, uanset deres aldersmæssige forudsætninger for at følge uddannelsen, jfr. herved § 5, stk. 1, nr. 3.

Til nr. 5.

Ved ændringsforslaget rettes en trykfejl i lovforslaget.

Til nr. 6 og 8.

På foranledning af en henvendelse fra Pædagogstuderendes Landsråd har udvalget med ministeren drøftet bestemmelsen i lovforslagets § 5, stk. 4, om optagelse på prøve med det re-

sultat, at det ikke anses for nødvendigt at opretholde den hidtil gældende mulighed herfor ved siden af bestemmelsen i § 8, stk. 2, hvorefter seminariet ved udgangen af uddannelsens 1. år afgør, om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen. Det foreslås derfor ved ændringsforslag nr. 6, at § 5, stk. 4, udgår. På den anden side findes der ikke at være anledning til at vente med afgørelsen efter § 8, stk. 2, til slutningen af det 1. uddannelsesår i tilfælde, hvor der er grundlag for at træffe afgørelsen tidligere. Det foreslås derfor ved ændringsforslag nr. 8 fastsat, at denne afgørelse træffes *senest* ved udgangen af uddannelsens 1. år.

Til nr. 7.

Der henvises til de almindelige bemærkninger.

Til nr. 9.

I tilfælde, hvor et seminarium har egen øvelsesbørnehave - det har for tiden kun to seminarier - vil lederen af øvelsesbørnehaven formentlig normalt tillige være knyttet til seminariet som lærer og dermed være medlem af seminariets lærerråd. Med henblik på eventuelle tilfælde, hvor øvelsesbørnehavens leder ikke tillige er lærer ved seminariet, foreslås det ved ændringsforslaget fastsat, at hvis et seminarium har egen øvelsesbørnehave, er dennes leder medlem af seminariets lærerråd.

Til nr. 10.

Kort angivet vil det være de studerendes råds opgave at repræsentere de studerende over for seminariets ledelse og lærerråd. Ved ændringforslaget vil dette blive angivet i loven.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger.

Gerda Møller

Eva Ree

Bilgrav-Nielsen
formand

Anker Jørgensen

Burgdorf

Robert Christensen

Svend Haugaard

Peter Jørgensen

Vestergaard Poulsen
næstformand

P. E. Eriksen

Bodil Koch

Orla Møller

Ulla Worm

Meta Dit/el

K. B. Andersen

Karl Max Rasmussen

Gunhild Due

Spørgsmål fra udvalget til undervisningsministeren og ministerens svar

Spørgsmål 1:

Der ønskes eksempler på »uddannelse erhvervet andre steder«, som kan tænkes at indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne, jfr. § 2, stk. 1, 2. punktum.

Svar af 24. februar 1969:

En arbejdsgruppe, nedsat af uddannelseskommissionen for det sociale område, har i de sidste måneder beskæftiget sig med en sammenligning mellem uddannelserne til:

børnehavelærerinde,
fritidshjemslærer,
børneforsorgspædagog af A-linjen,
børneforsorgspædagog af S-linjen (spædbørn),
omsorgsassistent (åndssvageforsorgen),
plejeassistent (særforsorgen),
diakon,
klubassistent.

Undersøgelsen er tilrettelagt således, at der foretages en emneanalyse af de forskellige fagområder. Materialet er endnu ikke færdigbehandlet, men ud fra en foreløbig vurdering kan det oplyses, at der er ret mange lighedspunkter mellem den *nuværende* uddannelse til børnehavelærerinde/fritidshjemslærer og uddannelserne til børneforsorgspædagog (begge linjer), omsorgsassistent og plejeassistent. For så vidt angår uddannelserne til diakon og klubassistent er der visse lighedspunkter.

Undervisningsniveauet på de forskellige uddannelsessteder synes at være ret ensartet. Der synes at være en tendens til inden for pleje- og omsorgsassistent- samt diakonuddannelserne at forlade den »medicinske model« (patientbehandling) og at nærme sig den »pædagogiske model«, som man arbejder efter inden for uddannelserne til børnehave-, fritids- og børneforsorgspædagog.

Der skulle således være baggrund for at lade visse dele af de foran nævnte uddannelser, især for så vidt angår børneforsorgspædagoger, omsorgs- og plejeassistenter, indgå i uddannelserne til børnehave- og fritidspædagoger.

Som eksempler på andre faguddannelser, der indeholder elementer, som kan tænkes at indgå i pædagoguddannelserne, kan nævnes: uddannelserne til sygeplejerske, beskæftigelsesterapeut og socialrådgiver.

Endelig vil bestemmelsen kunne anvendes over for tilsvarende eller beslægtede uddannelser erhvervet i udlandet.

Spørgsmål 2

Af lovforslagets bemærkninger (side 6, 2. spalte medio) fremgår, at den forlængede uddannelse vil kræve oprettelse af yderligere ca. 30 klasser, svarende til en merudgift for staten på ca. 2,2 mill. kr.

I hvilken takt tænkes disse klasser oprettet?

Svar af 15. april 1969:

Som svar herpå kan jeg oplyse, at de omtalte klasser tænkes oprettet i den takt, hvori lokaleudvidelser ved de bestående seminarier muliggør det, idet der dog tillige består visse muligheder for oprettelse af nye seminarier. Af de bestående 22 seminarier råder de 8 over lokaleforhold, som muliggør 3 spor også efter påbegyndelse af den 3-årige uddannelse, svarende til en kapacitet på i alt 48 klasser til den teoretiske undervisning. Af de øvrige 14 seminarier arbejder halvdelen med konkrete byggeplaner sigtende mod 3 spor under den 3-årige uddannelse.

Da der endnu i 1970-71 vil blive optaget et antal studerende til den 2-årige uddannelse, vil den anslåede udvidelse med i alt 30 klasser først blive fuldt påkrævet i 1972-73.

Helge Larsen. /J. Munck-Hansen.

Lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg, gør vitterligt: Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

/. *Almindelige bestemmelser.*

§ **1.** Uddannelserne efter denne lov har til formål at uddanne pædagoger til børnehaver og børnehaveklasser og til fritidshjem, fritids- og ungdomsklubber og andre socialpædagogiske fritidsforanstaltninger for børn og unge.

Stk. 2. Uddannelserne skal give de studerende den fornødne faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling og skal tilstræbe at fremme deres personlige udvikling.

§ 2. Uddannelserne gives på statsseminarier eller på private seminarier, der er godkendt af undervisningsministeren, jfr dog § 15, stk. 2. Undervisningsministeren kan efter forhandling med uddannelsesrådet, jfr. § 4, bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne efter nærmere regler, og at der på seminarierne kan indrettes undervisning som led i beslægtede uddannelse.

Stk. 2. Godkendelse af private seminarier meddeles på nærmere af undervisningsministeren fastsatte betingelser. Godkendelsen, der kan gives for et bestemt åremål, bortfalder ved lederskifte.

Stk. 3. Godkendelsen kan i øvrigt til enhver tid tilbagekaldes, hvis seminariet ikke længere opfylder betingelserne for at kunne godkendes, eller hvis dets undervisning eller øvrige forhold ikke findes tilfredsstillende.

Stk. 4. Til godkendte privatseminarier yder staten tilskud efter de herom fastsatte regler.

§ 3. Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er undervisningsministerens tilsynsførende med seminarierne.

Stk. 2. Undervisningsdirektøren er formand for censorerne ved de afsluttende prøver og træffer foranstaltninger til prøvernes afholdelse.

§ 4. Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne er rådgivende for undervisningsministeren i sager om børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Rådet følger udviklingen på området og afgiver indstilling til ministeren om de foranstaltninger, som rådet anser for påkrævet eller ønskelige.

Stk. 2. Uddannelsesrådet består af undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne som formand samt højst 20 medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren for indtil 4 år ad gangen. Af medlemmerne skal 1 udpeges af socialministeren, 2 af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, 1 af bestyrelserne for de private seminarier, 3 af seminariernes rektorer, 3 af seminariernes lærere, 1 af Danmarks lærerhøjskole, 2 af Dansk Børnehaveråd, 1 af Foreningen af Fritidspædagoger og 3 af Pædagogstuderendes Landsråd. Såvel blandt rektorerne som blandt lærerne skal begge uddannelser være repræsenteret.

Stk. 3. Uddannelsesrådet holder møde mindst én gang om året.

//. *Optagelse på seminarierne.*

§ 5. Optagelse på seminarierne er betinget af, at ansøgeren

1) er fyldt mindst 18 år ved uddannelsens begyndelse,
2) har været beskæftiget i praktisk virksomhed med børn eller unge og
3) i øvrigt skønnes at have de fornødne forudsætninger for at følge uddannelsen.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter

nærmere regler om de i stk. 1, nr. 2 og 3, nævnte optagelsesbetingelser.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan efter forhandling med uddannelsesrådet fastsætte almindelige retningslinjer for seminariernes indbyrdes samarbejde om fordeling af ansøgere, der opfylder optagelsesbetingelserne, herunder om den fornødne koordinering af optagelserne.

Stk. 4. Optagelse på seminarierne sker ved uddannelsens begyndelse. Undervisningsministeren kan dog under særlige omstændigheder tillade fravigelse af denne bestemmelse.

III. Grunduddannelserne.

§ 6. Uddannelsen skal for alle studerende omfatte:

1) de pædagogiske fag: psykologi, almen pædagogik, praktisk pædagogik og institutionslære,
2) de sociale fag: almindelig samfundsorientering, sociallovgivning og familiepolitik,
3) musik, rytmik, gymnastik, værkstedsarbejde og dramatisering,
4) biologi, sygdoms- og sundhedslære samt talelære og stemmepleje,
5) dansk sprog, litteraturkundskab samt musik- og kunstforståelse,
6) praktikundervisning i anerkendte daginstitutioner inden for det område, uddannelsen fortrinsvis tager sigte på, jfr. § 1, stk. 1, samt
7) supplerende kursus og fællestimer.

Stk. 2. For fritidspædagogstuderende skal uddannelsen endvidere omfatte svømning og anden idræt samt filmkundskab.

Stk. 3. Ud over den i stk. 1 og 2 nævnte undervisning kan de studerende vælge undervisning i form af kursus eller studiekredse på fagområder, som for hvert enkelt seminarium godkendes af undervisningsministeren.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet regler for godkendelse af praktiksteder.

Stk. 5. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet, hvilke kursus der er obligatoriske efter stk. 1, nr. 7.

§ 7. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet nærmere regler, hvorefter

1) praktikundervisningen efter de enkelte studerendes ønsker i begrænset omfang kan henlægges til andre institutioner eller virksomheder for børn og unge end de i § 6, stk. 1, nr. 6, nævnte,
2) studerende, der har sådanne forkundskaber i ét eller flere af de i § 6, stk. 1, nævnte fag, at deltagelse i undervisningen må anses for unødvendig, helt eller delvis kan fritages derfor.

§ 8. Undervisningen tilrettelægges således, at uddannelsen kan være afsluttet senest efter 3 år.

Stk. 2. Senest ved udgangen af uddannelsens 1. år afgør seminariet, om den studerende efter sit standpunkt kan fortsætte uddannelsen.

Stk. 3. Ved afslutningen af undervisningen i de i § 6, stk. 1, nr. 1-5, og stk. 2, nævnte fag og af praktikundervisningen efter § 6, stk. 1, nr. 6, afgiver læreren, henholdsvis praktiklederen en udtalelse om den studerendes standpunkt.

Stk. 4. Der holdes desuden afsluttende prøver i de i § 6, stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte faggrupper.

Stk. 5. Der udstedes bevis for den gennemførte uddannelse. Undervisningsministeren fastsætter regler om bevisets indhold og form.

§ 9. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet nærmere regler om

1) undervisningen og fagenes omfang, herunder om de studerendes beskæftigelse og undervisning på praktikstederne,
2) formen for og fordringerne ved prøver og standpunktsbedømmelse,
3) tilvejebringelse af opgaverne ved de skriftlige prøver,
4) prøvernes afholdelse og
5) karaktergivning og censur.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan for de enkelte seminarier godkende sådanne afvigelser fra denne lovs bestemmelser om uddannelsen, som muliggør gennemførelse af forsøgsarbejde. Forsøgsplaner skal drøftes i uddannelsesrådet, før de kan godkendes.

IV. Seminarierne.

§ 10. Et seminarium ledes af en seminarierektor, der skal deltage i undervisningen i et af undervisningsministeren fastsat omfang.

Stk. 2. Til bistand for seminarierektoren ved

tilrettelæggelsen af praktikundervisningen ansættes der én eller flere praktikledere.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere retningslinjer for praktikledernes virksomhed.

§ 11. Lærerrådet ved et seminarium består af seminarierektoren og seminariets lærere, herunder paktikledere og timelærere, en repræsentant for praktiklærerne samt lederen af en eventuelt til seminariet knyttet øvelsesbørnehave. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets sammensætning og virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

§ 12. De studerende ved et seminarium vælger et råd, de studerendes råd, der repræsenterer de studerende over for seminariets ledelse og lærerråd.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets sammensætning og beføjelser fastsættes af undervisningsministeren.

§ 13. Undervisningen på statsseminarier er vederlagsfri.

Stk. 2. Til nedbringelse af undervisningsafgiften for studerende ved private seminarier kan der ydes statsstøtte i forhold til en af undervisningsministeren godkendt undervisningsafgift.

§ 14. Afgørelse om bortvisning træffes af undervisningsministeren efter indstilling fra seminariets rektor. Inden indstilling sker, skal sagen behandles i lærerrådet.

V. Videre- og efteruddannelse.

§ 15. Videre uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger bør efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse omfatte:

1) almindelige lederkursus,
2) kursus til uddannelse af ledere og medarbejdere ved institutioner for handicappede børn og unge,
3) kursus til uddannelse af lærere ved seminarierne, konsulenter m.v. samt
4) genoptrænings- og andre efteruddannelseskursus.

Stk. 2. De under stk. 1, nr. 2 og 3, nævnte kursus kan gives ved Danmarks lærerhøjskole eller andre højere læreanstalter og specialskoler.

Stk. 3. Efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansudvalget, kan der af statskassen ydes deltagerne dækning af vikarudgifter og i særlige tilfælde stipendier til videre uddannelse.

VI. Ikrafttræden m.v.

§ 16. Loven træder i kraft den 1. august 1970.

Stk. 2. Reglerne i kapitel II kommer dog første gang til anvendelse ved optagelser på seminarierne til undervisningsåret 1970-71.

Stk. 3. Reglerne i kapitel III finder anvendelse for studerende, der påbegynder deres grunduddannelse i undervisningsåret 1970-71 eller senere.

Stk. 4. Efter ministerens nærmere bestemmelse kan der dog endnu i undervisningsåret 1970-71 påbegyndes en 2-årig grunduddannelse efter den hidtidige ordning.

Stk. 5. Uddannelsesrådet, jfr. § 4, kan træde i virksomhed før den 1. august 1970.

Stk. 6. De ved lovens ikrafttræden godkendte børnehave- og fritidshjemsseminarier anses for godkendt efter § 2 for tiden indtil 1. august 1971.

§ 17. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.

§ 18. Forslag om revision af loven fremsættes for folketinget i folketingsåret 1975-76.

Givet på Christiansborg slot, den 21. maj 1969.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

Helge Larsen.

Indstilling fra Studieplansud valget til Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne vedrørende optagelsesbetingelserne m. v.

(Behandlet i møde den 28. okt. 1969 i uddannelsesrådet).

Efter nedsættelse af studieplansudvalget for børnehave- og fritidspædagoguddannelserne har dette arbejdet videre med forslag til optagelsesbetingelser m.v. på grundlag af arbejdsgruppens indstilling som ændret ved uddannelsesrådets møde den 30. september 1969 og de på seminarierektormødet den 1. oktober 1969 fremførte synspunkter.

Efter fornyede overvejelser finder man vedr. *forpraktik,* at der til bestemmelsen om varighed bør knyttes en timetalsangivelse og vedr. *studieegnethed,* at det foreslåede pointsystem med en vægtning af de optagelseskvalificerende faktorer formentlig ikke er hensigtsmæssigt. Et sådant pointsystem forudsætter systematisk indhentede erfaringer, som ikke kan tilvejebringes.

Studieplansudvalget fremkommer herefter med følgende indstilling

Ansøgere til seminarierne skal fremlægge attestation for at have været beskæftiget i en og samme offentlige eller af offentlig myndighed godkendte institution for børn eller unge under 18 år i mindst 4 og normalt ikke ud over 6 måneder, og i dette tidsrum at have fulgt en uddannet (navngiven) pædagog i dennes arbejde.

Pågældende pædagog må kun følges af en forpraktikant ad gangen. Forpraktikken skal omfatte mindst 300 timer.

Persongruppen »uddannede pædagoger« begrænses til

1. børnehavepædagoger,
2. fritidspædagoger,
3. børneforsorgspædagoger (A- og S-linje)
4. statsaut. barneplejersker med 4 måneders supplerende kursus,
5. seminarieuddannede lærere,
6. klubpædagoger med fuld uddannelse (hertil henregnes Dansk Klubseminariums 2-årige kursus eller Landsforeningen Ungdomsringens samlede kursusrække).

Attestation udfærdiges på standardblanket, som skal indeholde oplysning om praktikkens omfang og praktikantens fremmøde.

Attestation for forpraktik må foreligge inden 1. maj i det år, ansøgeren søger optagelse. Forpraktik må være foregået inden for de to sidste år, før optagelse på seminariet finder sted. Der må tydeligt gøres opmærksom på, at praktik i samme institution ud over 6 måneder ikke er ønskeligt, men at andet erhvervsarbejde, udenlandsophold m.v. er at foretrække for lang forpraktik.

Studieegnethed § 5, stk. 1, nr. 3.

Efter bemærkningerne til lovforslaget skal der ikke stilles krav om nogen bestemt form for eksamen for at blive optaget, og optagelsesbetingelsen må efter ministeriets opfattelse anses for opfyldt af ansøgere, der har aflagt statskontrolleret prøve ved udgangen af 9. eller 10. klasse eller tilsvarende eller højere eksamen.

I beretning fra arbejdsgruppen under Socialuddannelseskommissionen er anført, at undervisningen i de teoretiske fag på børnehave- og fritidspædagogseminarierne meddeles på et niveau som mindst svarer til realeksamens niveau. Det vil sige., at tilsvarende kundskaber må være forudsætning for optagelsen. Man har drøftet muligheden for at finde de bedst egnede blandt ansøgerne. Under hensyn til opnået enighed om ikke at etablere optagelsesprøve for alle og under hensyntagen til et hovedsynspunkt om adgang for alle egnede optagelsessøgende har man fundet det hensigtsmæssigt ved siden af de skolemæssige forudsætninger at opstille visse faktorer som ud fra erfaringer fra seminarierne hidtidige optagelser har vist sig af betydning

for studieegnetheden. Her tænkes især på ansøgernes motivation, selvstændighed og aktivitet. Som faktorer vil man pege på følgende:

højskole og ungdomsskole,
aftenskole eller lignende,
udenlandsophold,
tidl. faglig uddannelse,
fritidsaktiviteter,
ophold uden for hjemmet,
supplerende praktik,
organisationsforhold,
særlige forhold (socialt klientel m.v.)

Foruden oplysning om ansøgernes tidligere uddannelse og virksomhed må man også give ansøgerne mulighed for at anføre særlige oplysninger eller begrundelser til støtte for ansøgningen, ligesom anbefalinger m.v. kan vedlægges.

Studieplansudvalget har ikke fundet anledning til at behandle spørgsmålet om optagelsesprocedure og fordeling, § 5, stk. 3, idet dette spørgsmål er blevet drøftet på rektormødet (notat foreligger).

Det er studieplansudvalgets hensigt at arbejde videre med spørgsmålet om vurdering af faktorer ved optagelsesprocedure og udarbejdelse af PR-materiale. I overensstemmelse med synspunkter fra rektormødet foreslås, at de erfaringer som indhentes ved fremtidige optagelser systematiseres og bearbejdes således at man evt. senere kan udarbejde detaillerede retningslinjer vedr. vurdering af ansøgere.

Andre optagelsesspørgsmål.

Helbredsattest, vandelsattest og - for så vidt angår fritidspædagogseminarier - tro og love erklæring er bortfaldet og det vedtoges, at ansøgningsskemaet ikke må indeholde rubrikker til oplysning om sådanne forhold. Specielt med hensyn til optagelsessøgende med psykiske afvig, homoseksuelle og lignende samt tidligere straffede, er arbejdsgruppen enig om, at der ikke skal foreskrives obligatorisk høring af direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen. Vedtagelsen begrundes i den opfattelse, at det ikke har noget formål at foreskrive særlige fremgangsmåder vedrørende sådanne forhold, som man ikke har sikkerhed for at få kendskab til, og endvidere at man lægger vægten på de optagelsessøgendes studieegnethed, men overlader spørgsmålet om egnethed for gerningen til de studerendes egen eller ansættelsesmyndighedernes senere afgørelse.

På den anden side fandt man det dog rimeligt, at der i det påtænkte oplysningsmateriale (PR) gøres opmærksom på, at forhold, som ikke bliver påset ved optagelsen kan få betydning i løbet af uddannelsen og for den senere virksomhed efter uddannelsens afslutning (f.eks. stilles visse helbredsmæssige krav).

København, den 21. oktober 1969.

Agnete Helmstedt

/Michael Ørnø.

Indstilling fra Uddannelsesrådet vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarierne angående bestemmelser om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne

Uddannelsesrådet har på sine møder den 30. september og 28. oktober 1969 behandlet spørgsmålet om optagelsesbetingelser og optagelsesprocedure efter lov nr. 209 af 21. maj 1969 § 5, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 3. Behandlingen er foretaget på grundlag af indstillinger afgivet henholdsvis af en under uddannelsesrådet nedsat arbejdsgruppe og det den 8. oktober 1969 nedsatte studieplansudvalg for børnehave- og fritidspædagoguddannelserne.

Endvidere er der ved foranstaltning af direktoratet for folkeskolen og seminarierne afholdt et møde for rektorerne for børnehave- og fritidspædagogseminarierne, hvori man har indhentet rektorernes stillingtagen til den fremtidige optagelsesprocedure.

På grundlag af indstillingerne har uddannelsesrådet vedtaget at anbefale følgende retningslinjer for udarbejdelse af nærmere regler om de nævnte optagelsesbetingelser og for seminariernes indbyrdes samarbejde om fordeling af optagelsessøgende og koordinering af optagelserne.

Lovens § 5, stk. 1, nr. 2

Ansøgere til seminarierne skal fremlægge attestation for at have været beskæftiget i en og samme offentlige eller af offentlig myndighed godkendte institution for børn eller unge under 18 år i mindst 4 og normalt ikke ud over 6 måneder, og i dette tidsrum at have fulgt en uddannet (navngiven) pædagog i dennes arbejde.

Pågældende pædagog må kun følges af én forpraktikant ad gangen. Forpraktikken skal omfatte mindst 300 timer.

Persongruppen »uddannede pædagoger« begrænses **til:**

1. børnehavepædagoger,
2. fritidspædagoger,
3. børneforsorgspædagoger (A- og S-linje),
4. statsaut. børneplejersker med 4 måneders supplerende kursus.
5. seminarieuddannede lærere,
6. klubpædagoger med fuld uddannelse (hertil henregnes Dansk Klubseminariums 2-årige kursus eller Landsforeningen Ungdomsringens samlede kursusrække).

Attestation udfærdiges på standardblanket, som skal indeholde oplysning om praktikkens omfang og praktikantens fremmøde.

Attestation for forpraktik må foreligge inden 1. maj i det år, ansøgeren søger optagelse. Forpraktik må være foregået inden for de to sidste år, før optagelse på seminariet finder sted. Der må tydeligt gøres opmærksom på, at forpraktik i samme institutionstype ud over 6 måneder ikke er ønskeligt, men at andet erhvervsarbejde, udenlandsophold m.v. er at foretrække for lang forpraktik.

Lovens § 5, stk. 1, nr. 3

Studieegnethed.

Efter bemærkningerne til lovforslaget skal der ikke stilles krav om nogen bestemt form for eksamen for at blive optaget, og optagelsesbetingelsen må efter ministeriets opfattelses anses for opfyldt af ansøgere, der har aflagt statskontrolleret prøve ved udgangen af 9. eller 10. klasse eller tilsvarende eller højere eksamen.

I beretning fra arbejdsgruppen under Socialuddannelseskommissionen er anført, at undervisningen i de teoretiske fag på børnehave- og fritidspædagogseminarierne meddeles på et niveau som mindst svarer til realeksamensniveau. Det vil sige, at tilsvarende kundskaber må være forudsætning for optagelsen.

Man har drøftet muligheden for at finde de bedst egnede blandt ansøgerne. Under hensyn til opnået enighed om ikke at etablere optagelsesprøve for alle og under hensyntagen til et hovedsynspunkt om adgang for alle egnede op-

tagelsessøgende har man fundet det hensigtsmæssigt ved siden af de skolemæssige forudsætninger at opstille visse faktorer, som ud fra erfaringer fra seminariernes hidtidige optagelser har vist sig af betydning for studieegnetheden. Her tænkes især på ansøgernes motivation, selvstændighed og aktivitet. Som faktorer vil man pege på følgende:

højskole og ungdomsskole,
aftenskole eller lignende,
udenlandsophold,
tidligere faglig uddannelse,
fritidsaktiviteter,
ophold uden for hjemmet,
supplerende praktik,
organisationsforhold,
særlige forhold (socialt klientel m.v.).

Foruden oplysning om ansøgernes tidligere uddannelse og virksomhed må man også give ansøgerne mulighed for at anføre særlige oplysninger eller begrundelser til støtte for ansøgningen, ligesom anbefalinger m.v. kan vedlægges.

Andre optagelsesspørgsmål.

I loven opstilles der ikke — i modsætning til reglerne i de gældende uddannelsesbekendtgørelser af henholdsvis 12. juni 1961 om børnehaveseminarier og 22. februar 1962 om fritidshjemsseminarier - krav om fremlæggelse af tilfredsstillende vidnesbyrd om forhold og vandel - for fritidshjemsseminariernes vedkommende endvidere erklæring på tro og love om, hvorvidt ansøgeren har været straffet, *eller* om fremlæggelse af lægeattest heunder attest for tuberkuloseundersøgelse.

Under hensyn til, at såvel uddannelsen som den senere følgende virksomhed som børnehave- eller fritidspædagog stiller visse fysiske krav samt under hensyntagen til såvel medstuderende som de børn og unge, som de studerende skal omgås under den praktiske uddannelse, finder man det nødvendigt, at der fremlægges tilfredsstillende helbredsattest på grundlag af stedfunden lægeundersøgelse. Det bemærkes herved, at det allerede i de almindelige regler foreskrives, at enhver der kommer i berøring med børnene eller de unge i daginstitutionerne m.v. skal helbredsundersøges med specielt henblik på tuberkulose.

Derimod har man ikke fundet anledning til at opretholde kravet om fremlæggelse af vandelsattest eller - for så vidt angår fritidspædagoguddannelsen — erklæring om hvorvidt ansøgeren har været straffet, og man har heller ikke fundet anledning til at foreskrive obligatorisk høring af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen over optagelsessøgende om hvem man bliver bekendt med, at de har psykiske eller seksuelle afvigelser eller er tidligere straffede.

Man ser herfor en begrundelse i, at det ikke har noget formål at foreskrive særlige fremgangsmåder vedrørende forhold, som man ikke har sikkerhed for at få kendskab til.

Lovens § 5, **stk.** 3

Uddannelsesrådet har drøftet 2 alternative forslag til optagelsesprocedure, nemlig ét, hvorefter hele optagelsen og fordelingen behandles i et centralt organ (fordelingsudvalget) og ét, hvorefter seminarierne deltager i bedømmelsen af de optagelsessøgende og afgiver indstilling til fordelingsudvalget. Uddannelsesrådet har ikke været i stand til at nå til en endelig afgørelse, men uddannelsesrådet er enigt om, at det vil være rigtigt med central tilmelding til begge uddannelser, således at gengangere blandt de optagelsessøgende undgås.

Til behandling af ansøgningerne nedsættes et fordelingsudvalg, der bør være fælles for begge uddannelser.

Blandt børnehavepædagogseminarie- og uddannelsesrepræsentanter er der overvejende stemning for en helt central behandling i fordelingsudvalget; blandt fritidspædagogseminariere repræsentanter er der overvejende stemning for, at seminarierne deltager i optagelsesproceduren. Uddannelsesrådet finder det ikke ønskeligt, at der etableres en særskilt procedure for hvert uddannelsesområde.

Uddannelsesrådet indstiller herefter, at foranstående retningslinjer lægges til grund for det videre arbejde med udfærdigelse af de nærmere regler om optagelsesbetingelser. For så vidt angår seminariernes fordeling af optagelsessøgende og koordinering af optagelserne indstiller man endvidere, at der må blive nedsat et fordelingsudvalg sammensat af repræsentanter for direktoratet for folkeskolen og seminarierne, rektorer, lærere og studerende ved børnehave- og fritidspædagogseminarierne. Medlemmerne vil indtil videre være at beskikke for 1 år. Fordelingsudvalget skal have til opgave *at* forestå optagelsen af studerende med børnehave- og fritidspædagogseminarierne sommer 1970 på

grundlag af de retningslinjer der måtte blive fastsat herfor samt *at* udfærdige retningslinjer for bedømmelsen og den indbyrdes afvejning af de faktorer, der efter foranstående skal belyse studieegnetheden. Det vil til dette formål være ønskeligt om fordelingsudvalget kan indhente materiale fra uddannelsesområder med tilsvarende problemer. For at give fordelingsudvalget den fornødne tid til udførelse af dette arbejde, henstiller man det nedsat snarest.

Man vedlægger referat af uddannelsesrådets møde den 28. oktober 1969, studieplansudvalgets indstilling af 21. s.m. og arbejdsgruppens indstilling.

På uddannelsesrådets vegne.

Hans Jensen.

Bekendtgørelse om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne

I henhold til § 5, stk. 2 og 3 i lov nr. 209 af 21. maj 1969 fastsættes følgende bestemmelser om optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne:

/. Optagelsesbetingelser.

§ 1. Optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne er betinget af:

1) at ansøgeren i mindst 4 og normalt højst 6 måneder inden for de sidste 2 år før optagelsen har været beskæftiget som forpraktikant i samme offentlige eller af offentlig myndighed godkendte institution for børn eller unge under 18 år,

2) at ansøgeren under nævnte beskæftigelse har fulgt en enkelt ved institutionen ansat uddannet pædagog i dennes arbejde i mindst 300 timer, uden at nogen anden forpraktikant samtidig har fulgt den pågældende pædagog, og

3) at ansøgeren i øvrigt skønnes at have de fornødne forudsætninger for at følge uddannelsen.

Stk. 2. Fordelingsudvalget, jfr. § 5, kan i særlige tilfælde dispensere fra betingelserne i stk. 1, nr. 1 og 2.

§ 2. Som uddannede pædagoger anses i relation til § 1, stk. 1, nr. 2

1) børnehavepædagoger
2) fritidspædagoger
3) børneforsorgspædagoger (A- og S-linjen)
4) statsautoriserede barneplejersker med 4 måneders supplerende kursus
5) seminarieuddannede lærere
6) klubpædagoger med fuld uddannelse fra Dansk Klubseminariums 2-årige kursus eller ved Landsforeningen Ungdomsringens samlede kursusrække.

§ 3. Attestation for forpraktik med oplysning om praktikkens omfang og praktikantens fremmøde skal foreligge inden den 1. maj det år, hvor optagelse søges. Ved optagelsen i 1970 kan fordelingsudvalget tillade, at attestationen indsendes indtil 1 måned senere.

Stk. 2. Attestationen gives på blanket, hvis trykte tekst fastsættes af direktoratet for folkeskolen og seminarierne, og underskrives af den pædagog, som forpraktikanten har fulgt, samt af institutionens leder eller ved flerleddede institutioner lederen af vedkommende afdeling.

§ 4. For så vidt angår kundskabsmæssige forudsætninger anses den i § 1, stk. 1, nr. 3 nævnte betingelse normalt for opfyldt af ansøgere, der har aflagt statskontrolleret prøve ved udgangen af 9. eller 10. klasse eller har bestået tilsvarende eller højere eksamen, og den kan i øvrigt være opfyldt gennem ophold på højskole, efterskole eller ungdomsskole, gennem deltagelse i undervisning i aftenskolen og gennem faglig eller anden uddannelse.

Stk. 2. Ved skønnet over ansøgernes studieegnethed og ved valget mellem ansøgere, når der er flere ansøgere, end der kan optages, tages der i øvrigt hensyn til ansøgerens uddannelse efter skolegangens afslutning og virksomhed under og efter skolegangen.

//. Benhandlingen af ansøgninger om optagelse.

§ 5. Direktoratet for folkeskolen og seminarierne nedsætter et fordelingsudvalg med de nedenfor i §§ 7 og 8 nævnte opgaver i forbindelse med optagelsen på børnehave- og fritidspædagogseminarierne.

Stk. 2. Fordelingsudvalget, hvis medlemmer beskikkes for 1 kalenderår, skal bestå af repræsentanter for direktoratet for folkeskolen og seminarierne og for rektorer, lærere og stude-

rende ved børnehave- og fritidspædagogseminarierne.

§ 6. Ansøgninger om optagelse indsendes til fordelingsudvalget inden den 1. maj.

Stk. 2. I ansøgningen må det oplyses, på hvilket seminarium ansøgeren foretrækker at blive optaget. Endvidere kan der anføres 1 seminarium, på hvilket ansøgeren måtte ønske at blive optaget, hvis optagelse ikke kan ske på det førstnævnte seminarium. Endelig må det oplyses, om ansøgningen opretholdes, hvis ansøgeren ikke kan optages på et af de nævnte seminarier, men vil kunne optages på et andet.

Stk. 3. Ansøgninger indgives på skema, hvis trykte tekst fastsættes af direktoratet for folkeskolen og seminarierne, og hvoraf det skal fremgå, hvilke bilag der skal medsendes.

§ 7. Fordelingsudvalget gennemgår ansøgningerne og udskiller ufuldstændige ansøgninger og ansøgninger fra ansøgere, der klart ikke opfylder optagelsesbetingelserne. Det meddeles de pågældende ansøgere, at de ikke er optaget.

Stk. 2. Fordelingsudvalget fordeler de bedst kvalificerede ansøgere på seminarierne under hensyntagen til den enkelte ansøgers ønsker og det enkelte seminariums pladsforhold.

Stk. 3. Fordelingsudvalget fordeler de resterende ansøgninger mellem seminarierne under hensyntagen til ansøgernes ønsker og seminarierne pladsforhold.

Stk 4. Fordelingsudvalget sender de i stk. 2 og 3 omhandlede ansøgninger til de respektive seminarier med oplysning om, hvilke ansøgere fordelingsudvalget i henhold til stk. 2 har tildelt det enkelte seminarium.

Stk. 5. Hvert seminarium foretager — eventuelt efter samtale med ansøgerne eller nogle af disse - en vurdering af de i stk. 3 omhandlede ansøgninger og tilbagesender samtlige fra fordelingsudvalget modtagne ansøgninger til udvalget sammen med indstillingslister, på hvilke seminariet for så vidt angår de i stk. 3 omhandlede ansøgninger har opført dels egnede ansøgere, som seminariets pladsforhold gør det muligt at optage, dels andre ansøgere, som seminariet anser for egnede.

Stk. 6. Fordelingsudvalget træffer endelig afgørelse om optagelse og fordeling af ansøgerne og underretter ansøgerne og seminarierne.

§ 8. Fordelingsudvalget udarbejder og meddeler seminarierne retningslinjer for vurderingen efter § 7, stk. 5 og for afvejningen af de forhold, der indgår i vurderingen, jfr. § 4.

///. Revision og ikrafttræden.

§ 9» På grundlag af erfaringerne ved optagelserne i sommeren 1970 afgiver fordelingsudvalget inden den 1. oktober 1970 indstilling om eventuelle ændringer i bekendtgørelsen.

§ 10. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 1970.

Undervisningsministeriet, den 22. december 1969.

Helge Larsen.

/J. Munck-Hansen.

Eksempel på årstimefordeling	1. år			2. år					3. år					Ialt timer	Ialt tilvalg og disponible studieuger
	20 Skemauger	2 Studieuger	1 Obs. Praktik 2 Teoriindhold 14 Øvelsespraktik 2 Koloni	24 Skemauger	heri tilvalg	2 Studieuger	13 Øvelsespraktik	1 Rejse/Ekskursion	20 Skemauger	heri tilvalg	3 Studieuger	13 Specialeuger	2 Specialeaflevering 2 Prøve		
Psykologi	80	30		83					30					223	
Pædagogik	40			42	25				30					112	
Praktisk pædagogik og institutionslære	40		40	42[1])					30	50	30			182[2])	
Sociale fag	40			42	9				30		30			142	
Socialmedicin	40[3])			21					30[4])					91[5])	84
Sang/musik	40	30		62	36	30			30	50				132	
Rytmik/gymnastik	40			42					30					112	
Værkstedsarbejde	100			103					60					263	
Dramatik	40			21					30					91	146
Talelære/ stemmepleje	20								20					40	
Naturkundskab	40			24										64	
Dansk m. v.	40			42	6				30	10				112	16
Etik	10													10	
Specialeteori												130/195		130/195	
Fællestimer	40			48					40					128	
Disp. studieuger						30					30				60
Ialt timer	**610**	**60**	**40**	**572**	**76**	**60**			**390**	**110**	**90**	**130/195**		**1832/1897**	**306**
Praktik			400/530				325/390					130/195			
Timetal pr. uge	30 1/2			27					25						

For fritidspædagoger gives der i forbindelse med undervisning i rytmik/gymnastik tillige undervisning i svømning og anden idræt. De nævnte fags samlede timetal forhøjes med 32 til 144.

[1]) Af timetallet i praktisk pædagogik og institutionslære i 2. uddannelsesår benyttes 10 timer til kursus i samtaleteknik.

[2]) Af det samlede timetal i praktisk pædagogik og institutionslære benyttes 10 timer til kursus i samtaleteknik.

[3]) Af timetallet i socialmedicin i første uddannelsesår benyttes 6 timer til kursus i førstehjælp.

[4]) Af timetallet i socialmedicin i tredje uddannelsesår benyttes 12 timer til kursus i psykiatri.

[5]) Af det samlede timetal i socialmedicin benyttes 18 timer til kursus.

EKSEMPLER PÅ ÅRSOPDELING:

Eksempel a.

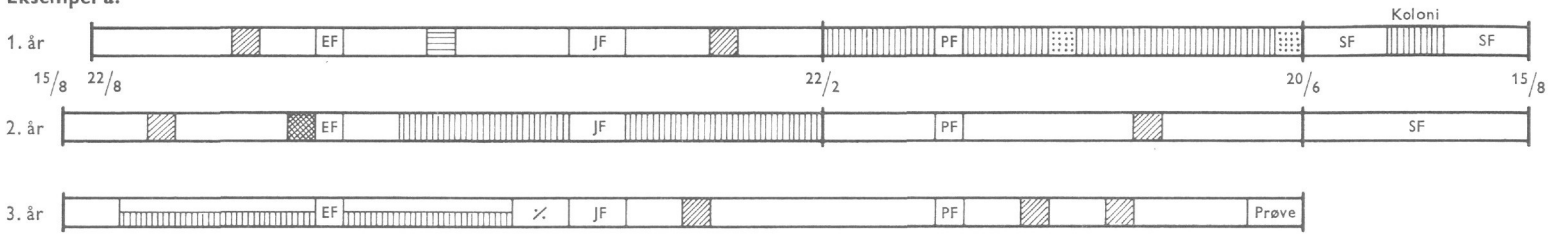

Eksempel b.

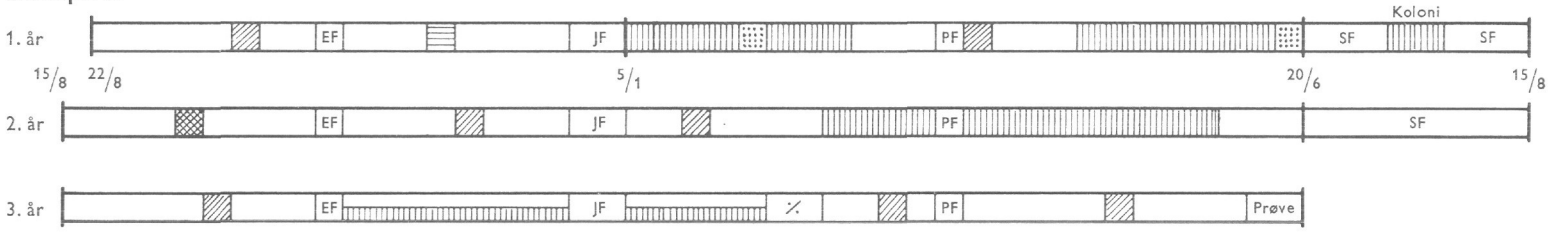

	1. år	2. år	3. år
Skemauger	20	24	20
Studieuger (kan flyttes og/eller deles)	2	2	3
Observationspraktik (kan flyttes og/eller fordeles på enkelte dage)	1	–	–
Øvelsespraktik + 2 uger koloni	16	13	–
Teoriindkald (kan flyttes og/eller fordeles på enkelte dage)	2	–	–
Specialeuger	–	–	13
Rejse/ekscursion	–	1	–
Aflevering af speciale (skemafri)	–	–	2
ialt ...	41	40	38 + 2 afsluttende prøver

EF = efterårsferie
JF = juleferie
PF = påskeferie
SF = sommerferie